

VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSTIETEEN JA TALOUSOIKEUDEN YKSIKKÖ

Toni Lehtinen

YHTIÖMUOTO OMISTAJAN STRATEGISENA VALINTANA

Kommandiittiyhtiö vai osakeyhtiö

Talousoikeuden
pro gradu -tutkielma

VAASA 2017

SISÄLLYSLUETTELO	sivu
SISÄLLYSLUETTELO	1
TIIVISTELMÄ	5
LYHENNELUETTELO	7
1. JOHDANTO	9
1.1. Johdatus aihealueeseen ja tutkielmaan	9
1.2. Tavoitteet ja tutkimusongelman asettelu	10
1.3. Tutkielman oikeustieteelliset lähtökohdat	11
1.3.1. Tutkielman oikeustieteellinen asemoituminen	11
1.3.2. Oikeuslähteet	13
1.4. Liiketaloudelliset lähtökohdat	14
1.5. Tutkielman toteutus ja kulku	18
2. YRITYS JA YHTIÖMUOTO	20
2.1. Yrityksen synty ja muoto	20
2.2. Yrityksen toiminta ja rakenne	23
2.3. Yrityksen omistus	25
3. YHTIÖN JA OMISTAJIEN VÄLISET SUHTEET	28
3.1. Omistajien päätäntävalta ja toiminta	28
3.1.1. Hallinnoimisoikeudet	30
3.1.2. Päätäntäoikeudet	32
3.1.3. Uskollisuusvelvoitteet	36
3.1.4. Vahingonkorvausvelvollisuus	39
3.1.5. Tiedonsaantioikeudet	42
3.2. Omistajat ja yhtiön edustaminen	44
3.3. Omistajan ja yhtiön välinen velka- ja vastuusuhde	47
3.4. Osakkuuden luovutettavuus	52

4.	OMISTAJIEN KESKINÄISET SUHTEET JA TOIMINTA	54
4.1.	Omistajien keskinäiset suhteet	54
4.1.1.	Omistajien keskinäiset suhteet kommandiittiyhtiössä	54
4.1.2.	Omistajien keskinäiset suhteet osakeyhtiössä	59
4.1.3.	Omistajien keskinäiset suhteet ja liiketaloudelliset intressit	63
4.2.	Omistajien keskinäinen toiminta eri yhtiömuodoissa	66
5.	OSAKKUUS, PÄÄOMA JA TALOUDELLISET OIKEUDET	69
5.1.	Osakkuus ja omistajan pääomapanokset	69
5.2.	Oman pääoman lisääminen ja nosto yhtiöstä	73
5.3.	Voiton ja tappion jakaminen	77
5.4.	Muut taloudelliset oikeudet	80
6.	VALINTA YHTIÖMUODOSTA	84
6.1.	Omistus yhtiössä	84
6.2.	Osakasasemat ja liiketaloudelliset intressit yhtiömuodon valinnassa	86
	LÄHDELUETTELO	91
	OIKEUSTAPAUSLUETTELO	96

VAASAN YLIOPISTO**Kauppätieteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Toni Lehtinen
Tutkielman nimi:	Yhtiömuoto omistajan strategisena valintana, kommandiittiyhtiö vai osakeyhtiö
Ohjaaja:	Pekka Vainio
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri
Yksikkö:	Taloustieteen ja talousoikeuden yksikkö
Koulutusohjelma:	Talousoikeus
Aloitusvuosi:	2014
Valmistumisvuosi:	2017

Sivumäärä: 96

TIIVISTELMÄ

Keskusteluissa liiketoiminnan ja juridiikan asiantuntijoiden sekä yrittäjien kanssa ilmenee, että osakeyhtiötä pidetään usein parhaana ja jopa ainoana varteenotettavana yhtiömuotona. Keskusteluissa ei ole kuitenkaan esitetty väitteille tyhjentävää perustetta. Nämä keskustelut ovatkin toimineet tämän työn inspiraationa. Tutkielman tutkimusongelmaksi asetettiin kysymys siitä, mikä yhtiömuoto palvelee parhaiten omistajan liiketaloudellisia intressejä. Vastaus ei ole yksiselitteinen. Päätös yhtiömuodosta on omistajien strateginen valinta tavasta, jolla he haluavat liiketoimintaa toteuttaa.

Omistaja voi olla kommandiittiyhtiön vastuunalainen tai äänetön yhtiömies taikka osakeyhtiön osakkeenomistaja. Tutkimusongelma ratkaistiin oikeusdogmaattisella tutkimusotteella ja tutkimus rajattiin sen liiketaloudelliseen viitekehykseen. Liiketaloudellisessa viitekehyksessä olennaista on omistajan suhde yhtiöön ja toisiin osakkaisiin sekä yhtiömuotoon liittyvät taloudelliset oikeudet. Merkittävää on, miten eri yhtiömuodot palvelevat omistajan liiketaloudellisia intressejä. Liiketaloudelliset intressit liittyvät omistuksen tuottoon ja riskiin sekä omistajan kykyyn vaikuttaa yrityksen arvontuottoon kilpailuilla markkinoilla. Tutkielma on sekä yhtiöoikeudellinen että liiketaloudellinen.

Kommandiittiyhtiön oikeudellisessa sääntelyssä korostuvat sopimusvapaus sekä vastuunalaisten yhtiömiesten velkavastuu, keskinäinen luottamus ja yhteinen intressi. Osakeyhtiön keskeisiä piirteitä ovat yhdenvertaisuus, yhtiön ja omistuksen erillisuus sekä vähemmistöosakkeenomistajien suoja. Eri yhtiömuodoissa mahdollisuudet vaikuttaa yrityksen toimintaan vaihtelevat suuresti. Vastuunalaisen yhtiömiehen vaikutusvalta on suurin ja äänettömän yhtiömiehen pienin. Osakkeenomistajan valta on sidonnainen omistettujen osakkeiden suhteelliseen äänimäärään. Omistajan liiketaloudelliset intressit toteutuvat eri yhtiömuodoissa eri tavalla. Omistajan strategisena päätöksenä on valita yhtiömuoto, joka toteuttaa liiketaloudelliset intressit hänen preferenssiensä mukaisesti.

AVAINSANAT: yhtiömuoto, liiketoiminta, omistaja, kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö

LYHENNELUETTELO

AKL	Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1989/495
EVL	Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360
KHO	Korkein hallinto-oikeus
KKO	Korkein oikeus
KPL	Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336
OYL	Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624
SVOP	Sijoitettu vapaa oma pääoma
TTL	Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141
TVL	Tuloverolaki 31.12.1992/1535
VML	Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558

1. JOHDANTO

1.1. Johdatus aihealueeseen ja tutkielmaan

Yrityksen omistajilla on erilaisia liiketaloudellisia intressejä yrityksen suhteen. Toisilla omistajilla on korkeampi tuottovaatimus kuin toisilla. Toiset taas arvostavat yritykseen sijoittamansa pääoman vähäriskisyyttä enemmän kuin korkeaa tuottoa. Omistajasta riippuen myös kyky vaikuttaa yrityksen toimintaan voi olla tärkeä. Kyky vaikuttaa yrityksen toimintaan riippuu paitsi omistajan halusta vaikuttaa yrityksen toimintaan myös omistajan tiedoista ja taidoista liittyen yrityksen harjoittamaan liiketoimintaan.

Yhtiömuotoja tarkastellaan usein veroteknisenä ratkaisuna. Tämä käy ilmi erityisesti keskusteltaessa alan konsulttien kanssa, jotka vaikuttavat yleisesti pitävän osakeyhtiötä automaattisesti parhaana yhtiömuotona. Yritysmuodon valinta¹ on kuitenkin strateginen valinta, jolla vaikutetaan paitsi omistuksen hallintaan myös yrityksen toimintaan ja hallintoihin. Keskittyminen yhtiömuotoon pelkästään verostrategisena ratkaisuna ei ole perusteltua. Huomion arvoista on, että verolainsäädännön dynaamisuuden takia verotusperusteet ovat jatkuvassa muutoksessa² ja niiden käyttö pitkän aikavälin ratkaisun perusteena on kyseenalaista.

Ratkaisun yhtiömuodosta tulee perustua omistajan liiketaloudellisiin intresseihin, joita ovat vaikuttaminen yrityksen toimintaan, pääsy yrityksen tuottoon ja omistajalle koituvat riskit. Yhtiömuoto on strateginen väline, jolla omistaja toteuttaa liiketaloudellisia intressejä omien preferenssiensä mukaisesti. Päätös yhtiömuodosta on omistajien strateginen valinta tavasta, jolla he haluavat toteuttaa liiketoimintaa ja hallita omistustaan.

Tässä työssä vertaillaan kommandiittiyhtiötä ja osakeyhtiötä omistajien liiketaloudellisten intressien perusteella. Yhtiömuotoja ja niiden yhtiöoikeudellista sääntelyä tarkastellaan oikeusdogmaattisella tutkimusotteella liiketaloudellisessa kontekstissa. Tarkoituk-

¹ Ks. KHO 17.1.2008 taltio 55. Kommandiittiyhtiö voidaan muuttaa osakeyhtiöksi, mutta osakeyhtiötä ei voi muuttaa kommandiittiyhtiöksi ilman, että se purkautuu verotuksessa. Näin yhtiömuotojen valintaan voidaan luoda strategia, jossa kommandiittiyhtiö on ensivaiheen yhtiö, joka myöhemmin tai tarpeen vaatiessa muutetaan osakeyhtiöksi.

² Järvenoja 1994: 1–2.

sena on selvittää, kumpi yhtiömuoto palvelee parhaiten omistajan liiketaloudellisia intressejä ja kumpi yhtiömuoto voidaan nähdä oikeana strategisena valintana. Vastaus ei ole yksiselitteinen.

1.2. Tavoitteet ja tutkimusongelman asettelu

Kysymyksen asettelua lähestytään liiketaloudellisen sidosryhmäajattelun kautta. Omistaja on sopimusverkoston yksikkö, jonka sidosryhminä ovat esimerkiksi yhtiö, toiset yhtiömiehet, velkojat sekä verottaja. Liiketaloudellisten intressien lisäksi näitä sidosryhmiä yhdistää oikeudellinen sääntely. Tässä työssä huomio kohdistetaan omistajan ja yhtiön sekä omistajan ja toisten omistajien välisiin suhteisiin.

Omistaja toteuttaa liiketaloudellisia intressejään omistamalla osuuden yhtiöstä. Yhtiöllä on yleensä useita omistajia ja omistajilla keskinäiset suhteensa. Omistajien intressit yrityksen suhteen voivat erota, mikä saattaa asettaa paineita omistajien keskinäisille suhteille. Yhtiöoikeudellinen sääntely määrittelee, millaista valtaa omistaja voi yrityksessä käyttää ja miten valtaa voi käyttää suhteessa toisiin yhtiömiehiin. Omistajan roolina voi olla vastuunalainen yhtiömies (AKL), äänetön yhtiömies (AKL) tai osakkeenomistaja (OYL).

Tavoitteena on selvittää oikeusdogmaattista tutkimusotetta käyttäen omistajan ja yhtiön sekä yhtiömiesten keskinäisten suhteiden oikeudellinen sisältö ja merkittävät seikat. Näiden seikkojen tuntemuksella omistaja voi valita liiketaloudellisia intressejään parhaiten palvelevan yhtiömuodon. On huomattava, että tähän päätökseen vaikuttavat myös vero-oikeudelliset seikat. Ne jätetään kuitenkin tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

Tutkimusongelmana on selvittää, mikä yhtiömuoto palvelee parhaiten omistajan liiketaloudellisia intressejä. Omistaja vertaa yhtiömuotoja liiketaloudellisten intressiensä pohjalta ja tekee strategisen valinnan itselleen sopivasta yhtiömuodosta. Tutkimusongelmaa lähestytään ensinnäkin sidosryhmäajatteluun pohjautuvasti, jolloin omistaja käsitetään itsenäiseksi toimijaksi, joka on suhteessa toisiin toimijoihin. Omistajan lisäksi toimijoita

ovat tässä tapauksessa sekä yhtiö että toiset omistajat. Toisaalta ongelmaa lähestytään taloudellisesti, jolloin merkityksellisiä ovat yhtiömuodon omistajalle tuottamat taloudelliset oikeudet. Tutkimusongelma pyritään ratkaisemaan kokonaisuuksina, jotka vastaavat kysymyksiin:

- 1) Millaisia ovat omistajan ja yhtiön väliset suhteet kommandiittiyhtiössä ja osakeyhtiössä?
- 2) Millaisia ovat omistajien keskinäiset suhteet kommandiittiyhtiössä ja osakeyhtiössä?
- 3) Millaisia ovat omistajan taloudelliset oikeudet eri yhtiömuodoissa?

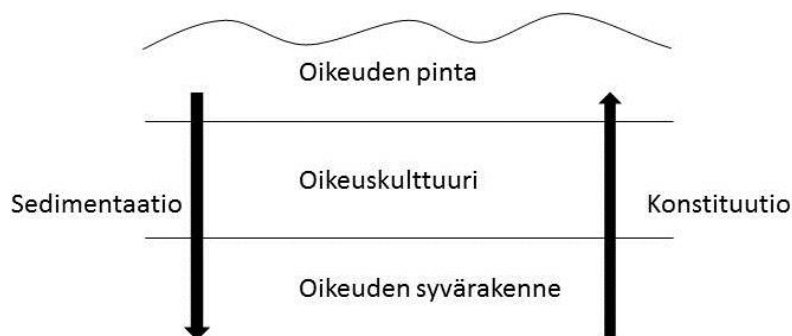
Omistajiksi rajataan tässä tutkielmassa vain luonnolliset henkilöt. Tämä johtuu metalliteollisuuden pk-yrityksen näkökulmasta, jolla tutkimusongelmaa lähestytään. Näille yrityksille on tyypillistä, että ne ovat ns. harvainyhtiöitä, joissa omistus pohja ei ole kovin laaja. Omistajalla ja osakkaalla viitataan osakeyhtiön osakkeenomistajaan ja kommandiittiyhtiön vastuunalaiseen yhtiömieheen sekä äänettömään yhtiömieheen. Sanoja omistaja ja osakas käytetään pitkälti synonyymeinä. Julkiset osakeyhtiöt jätetään tutkielman ulkopuolelle. Myös niin sanotut yhden miehen yhtiöt rajataan tutkimuksen ulkopuolelle. Yhtiösopimuksen taikka yhtiöjärjestyksen käyttöä ei myöskään tutkita.

1.3. Tutkielman oikeustieteelliset lähtökohdat

1.3.1. Tutkielman oikeustieteellinen asemoituminen

Tuori jakaa oikeuden kolmeen eri kerrostumaan, joita ovat oikeuden pinta, oikeuskulttuuri ja oikeuden syvärakenne. Pinnanalaisissa kerroksissa ovat ne rakenteet ja periaatteet, joille oikeuden pinnan positiivisuus rakentuu. Oikeuden pinnan tärkeimmät ainekset ovat lait ja säädökset, tuomioistuinten ratkaisut ja oikeustieteen kirjalliset lausumat. Pintataso on jatkuvassa muutoksessa. Oikeuskulttuuriin kuuluvat muun muassa lain metanormit (kuten oikeuslähdeoppi), menetelmällisiä ainesosia (kuten argumentaatiomallit) ja yleiset opit (kuten oikeuskäsitteet ja periaatteet). Oikeuden syvärakenne on

kuin alitajunta oikeudellisessa ajattelussa. Se koostuu oikeuden peruskategorioista ja tiedosta, jonka varassa yhteiskunnan jäsenet jokapäiväisessä elämässään toimivat.³ Kuvio 1 havainnollistaa oikeuden kerrostumia.

Kuvio 1. Oikeuden kerrostumat (mukailten Tuori 2000: 163–233).

Oikeuden syvä rakenteessa vaikuttavat konseptit, kuten oikeushenkilöllisyys, joka on yksi yhtiöoikeuden perustavaa laatua olevista ajatusmalleista. Oikeushenkilöllisyys on syvällä ihmisten tajunnassa ja lainsäädännön rakenteissa. Yhteiskunnan jäsenet mieltävät jokapäiväisessä toiminnassaan olevansa tekemisissä yrityksen kanssa oikeushenkilönä eivätkä esimerkiksi yrityksen omistajina toimivien luonnollisten henkilöiden kanssa.

Oikeuskulttuurin tasolla ovat käsitteet, kuten kommandiittiyhtiö ja osakeyhtiö. Oikeuskulttuurin tasolla määrittyvät eri yhtiömuotojen oikeudelliset peruseriaatteen ja yhtiöoikeudelliset mallit, joihin eri yhtiömuotojen oikeudellinen sääntely ja toiminta perustuvat. Pintatasolla ainekset materialisoituvat säädöksiksi, kuten laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä osakeyhtiölaki.

Oikeuden pinta vaikuttaa sedimentaation kautta syvempiin rakenteisiin. Pinnan oikeudellisia käytäntöjä sedimentoituu pinnanalaiseihin kerroksiin. Syvä rakenteet puolestaan konstituovat pinnan tapahtumia. Oikeuden eri kerrokset vaikuttavat toistensa sisältöön ja toimintaan. Oikeus muuttuu eri nopeudella sen eri kerroksissa. Muutos on kiivainta pinnalla ja hitainta syvä rakenteessa. Oikeuskulttuurin muutosnopeus on tältä väliltä.⁴

³ Tuori 2000: 163–216.

⁴ Tuori 2000: 217–233.

Oikeuden pintatasoa vastaa yksilöllinen, intentionaalisesti toimiva ja ajatteleva konkreettinen yksilö⁵. Tällainen on myös tämän tutkimuksen toimija eli omistaja tai hänen avustajansa, joka vertailee yhtiömuotoja ja niiden muodostamia oikeudellisia tiloja suhteessa omistajan liiketaloudellisiin intresseihin. Hän tekee liiketaloudellisen päätöksensä jatkuvasti muuttuvaan oikeudelliseen aineistoon nojautuen. Kyse on rationaalisesta oikeuden pintatason materian analysoinnista.

Tutkielma toteutetaan oikeusdogmaattista tutkimusotetta käyttäen. Oikeusdogmatiikka eli lainoppi vastaa kysymykseen voimassa olevan oikeuden sisällöstä. Lainoppi systematisoi ja tulkitsee oikeusnormeja. Se on käytännönläheistä tutkimusta.⁶ Tarkasteltaessa tätä tutkielmaa oikeuden eri tasoja vasten sijoittuu se selvästi oikeuden pintatason tutkimiseen.

1.3.2. Oikeuslähteet

Yhtiömiesten ja yhtiön sekä yhtiömiesten keskinäisten suhteiden sääntelyn selvittämiseksi käytetään eri oikeuslähteitä. Oikeuslähteistä tunnistetaan merkitykselliset seikat, jotka vaikuttavat näihin suhteisiin ja jotka omistajan tulee huomioida. Näiden seikkojen sisältöä tulkitaan oikeustilan selvittämiseksi.

Aarnio jakaa oikeuslähteet velvoittavuuden mukaan kolmeen eri luokkaan: vahvasti velvoittavat, heikosti velvoittavat ja sallitut oikeuslähteet. Velvoittavuus kuvaa astetta, jolla tulkitsija on sidottu oikeuslähteeseen taikka kuinka sallittua oikeuslähteen käyttäminen on. Aarnio jakaa oikeuslähteet eri luokkiin seuraavasti:⁷

Vahvasti velvoittavat oikeuslähteet:

- laki
- maantapa

⁵ Tuori 2000: 167, 214.

⁶ Aarnio 1989: 47–54.

⁷ Aarnio 1989: 217–220.

Heikosti velvoittavat oikeuslähteet:

- lainsäätäjän tarkoitus
- tuomioistuinratkaisut

Sallitut oikeuslähteet:

- oikeusvertailevat argumentit
- oikeushistorialliset argumentit
- oikeustiede (lainoppi)
- arvot ja arvostelmat
- teleologiset argumentit

Vahvasti velvoittavien oikeuslähteiden käyttö on lainsoveltajalle pakollista. Niiden sivuuttamisesta seuraa periaatteessa lainsoveltajalle sanktio. Vaikka tutkijalle (toisin kuin tuomarille) ei sivuuttamisesta seuraa sanktiota, on hän oikeuslähteiden käyttäjänä samassa asemassa. Hyvä tulkinta nojautuu myös heikosti velvoittavaan lähdemateriaaliin. Sallitut oikeuslähteet lähinnä vahvistavat argumentaatiota.⁸

Tutkielman oikeudellisen perustan luovat vahvat ja heikot oikeuslähteet, joista tärkeimpiä ovat lait, lakien esityöt ja tuomioistuinratkaisut. Lakien esitöillä pyritään selvittämään lainsäätäjän tarkoitusta asiassa. Sallituista oikeuslähteistä tärkein on oikeustiede. Tutkittaessa vallitsevaa oikeustilaa käytetään oikeustieteellistä kirjallisuutta sekä tietolähteenä että tulkinnan apuna.

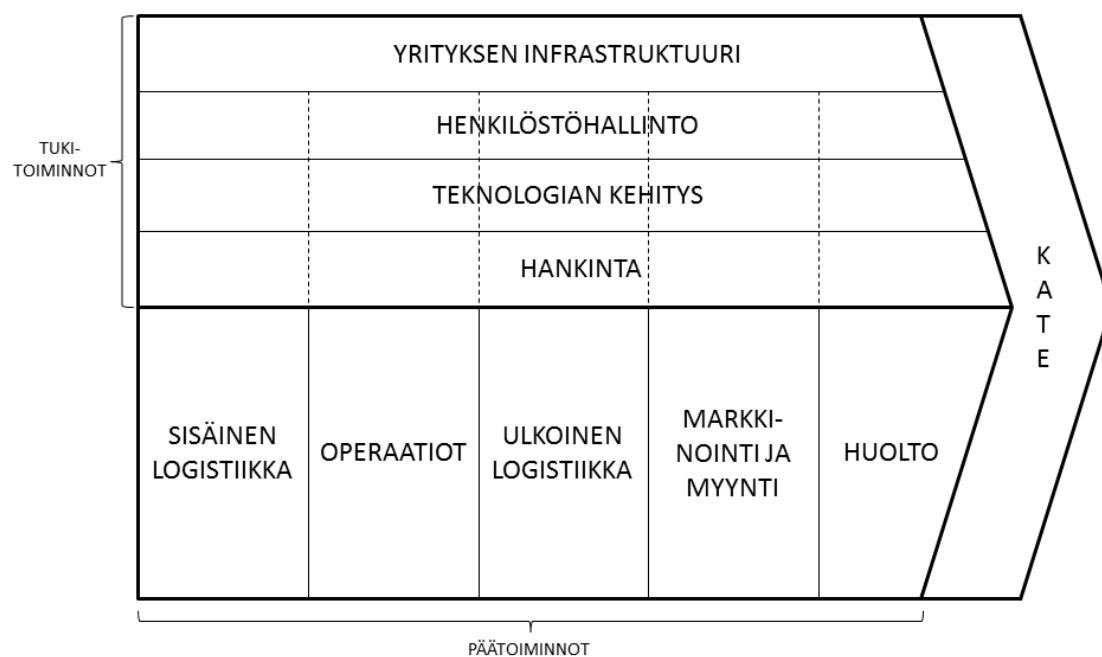
1.4. Liiketaloudelliset lähtökohdat

Kommandiittiyhtiössä ja osakeyhtiössä osakas omistaa osuuden yrityksestä. Hänen asemansa eri yhtiömuodoissa on erilainen suhteessa yrityksen tuottoon, riskeihin ja yrityksen toteuttamaan liiketoimintaan. Osakkaan asema on kiinteässä yhteydessä yrityksen menestykseen kilpailuilla markkinoilla. Ilman menestystä tuotot laskevat ja omistukseen liittyvät taloudelliset riskit nousevat. Menestys riippuu siitä, millaisen kilpailu-

⁸ Aarnio 1989: 220–222.

strategian⁹ yritys itselleen valitsee ja miten yritys käytännössä liiketoimintaansa harjoittaa.

Yritys harjoittaa liiketoimintaa joukolla toimintoja, joilla se suunnittelee, tuottaa, markkinoi, jakelee ja tukee tuotteitaan. Tätä toimintojen joukkoa kutsutaan arvoketjuksi. Yrityksen kilpailuetu rakentuu useista näiden toimintojen aktiviteeteista, joilla se pyrkii toteuttamaan kilpailustrategiaansa. Erot kilpailevien yritysten arvoketjuissa ovat niiden muodostamien kilpailuetujen avainlähteitä. Kilpailuedulla yritys pyrkii liiketoiminnalliseen menestykseen kilpailluilla markkinoilla. Myös organisaation rakenne ja kulttuuri vaikuttavat merkittävästi yrityksen kykyyn menestyä.¹⁰ Arvoketjun toimintoja ja rakennetta on havainnollistettu kuviossa 2.

Kuvio 2. Yrityksen arvoketju (mukaiillen Porter 1985: 37).

⁹ Porter (1985) määrittelee yritykselle kolme geneeristä strategiaa: kustannusjohtajuus, differentioituminen ja fokusoiminen. Yrityksen strateginen tavoite on saavuttaa kilpailuetua jollain geneerisellä strategialla. Strateginen tavoite ei ole siten esimerkiksi markkinajohtajuus vaan esimerkiksi kustannusjohtajuus, jolla sitten voidaan saavuttaa markkinajohtajuus. Kilpailuetua luodaan geneerisellä strategialla, jota toteutetaan ja kehitetään yrityksen arvoketjun toimintojen ja toimintojen yksittäisten aktiviteettien kautta. Yrityksen arvontuottoa voidaan pyrkiä kehittämään myös vaikuttamalla toimittajien tai asiakkaiden arvoketjuihin riippuen muun muassa toimialan rakenteesta ja teknologiasta. Jokaisen geneerisen strategian tavoitteena on tuottaa asiakkaalle enemmän arvoa kuin arvon tuottaminen on yritykselle maksanut. Tämä realisoituu yritykselle rahana.

¹⁰ Porter 1985: 1–61.

Porterin malli yrityksestä arvoketjuna koostuu toiminnoista (ks. kuvio 2). On selvää, että yhtiömuoto tai lainsäädäntö eivät ole toimintoja. Yhtiölainsäädäntö ikään kuin luualustan, jolla yritys toimii. Se määrittelee säännökset, joiden varaan yritys ja sen toiminta perustetaan. Yhtiölainsäädännön mukainen yhtiömuoto määrittelee systematiikan, jolla yhtiön johto ja omistus toteutetaan. Näin määrittyy omistajan asema suhteessa yrityksen arvon tuotantoon. Osakkaalle ei ole yhdentekevää, millaisessa asemassa hän on vaikuttaakseen arvoketjun toimintaan.

Liiketaloudelliset lähtökohdat yrityksen toiminnalle muodostuvat sen arvoketjussa (ks. kuvio 2). Jos osakkaalla on yrityksen toimintaan liittyvää tietoa ja taitoa, joilla hän pystyy vaikuttamaan yrityksen toimintaan ja omistuksensa hänelle tuottamaan arvoon, on hänelle myös edullista valita yhtiömuoto, joka antaa hänelle mahdollisimman suuren vaikutusvallan yhtiössä. Osakas voi esimerkiksi tiedoillaan vaikuttaa merkittävästi yrityksen teknologian kehitykseen ja kontakteillaan myyntiin tai osaamisellaan luoda yrityksen operaatioista ylivoimaisia kilpailijoihin verrattuna.

Omistajalla on liiketaloudellinen intressi valita yhtiömuoto, jolla hän pääsee vaikuttamaan yrityksen toimintaan haluamallaan tavalla. Omistajan ja yrityksen perustajan tulee harkita yhtiömuotoa tapana vaikuttaa yrityksen kykyyn luoda kilpailuetua ja menestyä markkinoilla.

Omistajalla on pääoman sijoittajana tuottoon ja riskiin liittyvä intressi. Rahoitusteorian mukaan on kaksi vastakkaista tavoitetta: tuoton maksimointi ja riskin minimointi¹¹. Osakkeenomistajan, vastuunalaisen yhtiömiehen ja äänettömän yhtiömiehen asemat poikkeavat toisistaan tuotto- ja riskitavoitteiden osalta. Eri osakasasemat luovat erilaisen pääsyn yrityksen tuottoon ja erilaisen vastuun yrityksen velvoitteista. Näitä määritellään muun muassa AKL luvuissa 1 ja 2 sekä OYL luvuissa 1 ja 13.

Omistajalla on liiketaloudellinen intressi valita yhtiömuoto, joka tuottaa hänelle aseman, jolla hän pääsee haluamallaan tavalla käsiksi yrityksen tuottoon. Omistajan sijoittaessa työtä tai varoja yhtiöön on merkityksellistä, millaiset oikeudet hänellä on päästä

¹¹ Kuusela & Ollikainen 2005: 78.

hyötymään yrityksen tuottamasta varallisuudesta. Tämä konkretisoituu tapoihin nostaa varoja yrityksestä.

Tuoton lisäksi yritystoimintaan liittyy riski. *Omistajalla on liiketaloudellinen intressi valita yhtiömuoto, joka tuottaa hänelle aseman, josta koituu hänelle hänen riskinkantohalukkuutensa mukainen riski.* Omistaja joutuu punnitsemaan yhtiömuodon hänelle tuottamaa riskiä suhteessa hänen mahdollisuuksiinsa vaikuttaa yrityksen toimintaan ja hänen oikeuteensa yrityksen tuottamaan varallisuuteen. Tämä on tapauskohtaista punnintaa, johon vaikuttavat muun muassa yhtiön toimiala mahdollisuuksineen ja riskeineen, pääomasijoituksen määrä, riskinkantokyky, yhtiökumppanit ja omistajan oma osaaminen.

Riskit voidaan jakaa tunnettuihin riskeihin ja epävarmuuksiin. Riskit ovat liiketoimintaympäristössä olevia epävarmuustekijöitä, jotka ovat tunnistettavissa ja joiden suuruus ja todennäköisyys pystytään kohtuullisella tasolla arvioimaan. Epävarmuudet ovat ennakoimattomia seikkoja, joita ei edeltä tunneta ja joita ei pystytä etukäteen arvioimaan.¹² Tässä työssä käytetään yleisesti sanaa riski sekä tunnetusta riskistä että epävarmuudesta. Kun jaon katsotaan olevan tarpeellista, mainitaan käsiteltävän tunnettua riskiä tai epävarmuutta.

Yhtiömuodon valinnan liiketoiminnalliseksi lähtökohdaksi voidaan ymmärtää yhtiön kyky palvella omistajan liiketaloudellisia intressejä. Edellä esitettyyn nojaten liiketaloudelliset intressit voidaan jakaa kolmeen luokkaan:

1. vaikuttaminen yrityksen toimintaan
2. omistajan asemaan liittyvä pääsy yrityksen tuottoon
3. omistajan asemaan liittyvät riskit.

Valitsemalla haluamansa yhtiömuodon ja oman asemansa osakkeenomistajana vastuunalaisena yhtiömiehenä tai äänettömänä yhtiömiehenä voi omistaja vaikuttaa merkittävästi asemaansa. Tämä asema hänen tulee pohtia omista lähtökohdistaan ja tavoitteis-

¹² Knight 1922: 231–263.

taan käsin sekä päättää, miten hän haluaa yhtiömuodon palvelevan hänen liiketaloudellisia intressejään. Yhtiömuoto on väline, jolla liiketaloudellisiin intresseihin perustuvat tavoitteet voidaan saavuttaa.

1.5. Tutkielman toteutus ja kulku

Tutkimusongelmaan pyritään löytämään ratkaisu käyttämällä oikeusdogmaattista tutkimusotetta, jolla selvitetään yhtiöoikeudellista oikeustilaa. Tutkimusongelmaa lähestytään liiketaloudellisesta näkökulmasta keskittyen liiketoiminnallisesti merkittäviin oikeudellisiin seikkoihin.

Tutkielman toteutuksessa käytetään lähteinä oikeudellista ja liiketaloudellista lähdemateriaalia. Oikeusdogmaattisella tarkastelulla pureudutaan omistajan suhteeseen yhtiötä ja toisia omistajia kohtaan sekä tarkastellaan suhdetta yhtiön varallisuuteen. Oikeusdogmaattinen tarkastelu toteutetaan liiketaloudellisessa viitekehyksessä, jolloin liiketaloudellisten intressien tarkastelu yhdistyy oikeudelliseen tarkasteluun. Näin rakennetaan käsitys yhtiömuotojen strategisesta merkityksestä omistajalle.

Lähdemateriaaleina käytetään lakeja ja niiden esitöitä, tuomioistuinratkaisuja, kirjallisuutta, artikkeleja ja tutkimuksia. Lähdemateriaalina käytettäviä lakeja ovat pääasiassa laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä (AKL) sekä osakeyhtiölaki (OYL). Liiketaloudellisena lähdemateriaalina käytetään liiketaloudellista kirjallisuutta, artikkeleja, tutkimuksia ja muuta aineistoa.

Tutkimustyö aloitetaan yrityksen ja yhtiömuodon olemuksen ja näiden toiminnallisten ja oikeudellisten puitteiden selvittämisellä. Tällä rakennetaan pohja itse tutkimusongelman ratkaisemiselle. Näkökulma on vahvasti liiketaloudellinen.

Tutkimusongelman konkreettiseen ratkaisuun ryhdytään tarkastelemalla yhtiön ja yhtiömiesten/osakkeenomistajien välisiä oikeudellisia suhteita. Tällöin selvitetään näiden suhteiden relevantti sisältö ja piirteet suhteessa liiketaloudellisiin intresseihin. Seuraa-

vaksi sama tutkimus tehdään omistajien keskinäisiin suhteisiin. Tämän jälkeen selvitetään omistajan asema suhteessa yhtiön varallisuuteen sekä pääomaa ja taloudellisia oikeuksia eri yhtiömuodoissa.

Tavoitteena on luoda tietoa omistajan strategisen päätöksenteon tueksi, jotta omistaja kykenee tekemään perustellun yhtiöoikeuteen nojautuvan ja liiketaloudellisesti kestävän päätöksen kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön yhtiömuotojen välillä taikka päättämään kommandiittiyhtiön muuttamisesta osakeyhtiöksi. Omistajalle tuotetaan tietoa, jonka avulla hän voi käyttää yhtiömuotoa välineenä liiketaloudellisten intressiensä toteuttamiseen.

2. YRITYS JA YHTIÖMUOTO

2.1. Yrityksen synty ja muoto

Yritys syntyy liiketaloudellisin perustein. Lähtökohtaisesti, kun markkinoilla on saatavissa jostain tuotteesta tai palvelusta hinta, joka on korkeampi kuin sen tuottamisesta syntyneet kustannukset, ovat olosuhteet yrityksen synnylle olemassa. Näin syntyvät yritykset luovat kilpaillut markkinat, jotka laskevat saatavien voittojen määrää ja samalla uusien yritysten halua pyrkiä samoille markkinoille. Yrityksen olemassa olo vaatii, että sen tuotteet ovat edullisempia tuottaa yrityksessä kuin ostaa sen ulkopuolelta. Yritykset ovat kuin organismeja, jotka elävät ja asettuvat eri toimialoille ja maantieteellisiin kohteisiin sen mukaan, millaiset edellytykset nämä luovat yrityksen liiketoiminnalle.¹³

Yritys pysyy hengissä, kun sen kilpailestrategia markkinoilla on menestyksekkäs. Kilpailu karsii heikoimmat yritykset markkinoilta. Ulkoisten olosuhteiden lisäksi tarvitaan yrityksen sisäistä toimintaa ohjaava tekijä. Tämä tarkoittaa, että yrityksen olemassa olon edellytyksenä on markkinoiden ja toimivan hintajärjestelmän lisäksi yrittäjä tai toimiva johto, joka vastaa yrityksen resurssien suuntaamisesta yrityksen kannalta oikeisiin toimenpiteisiin¹⁴.

Oikeustieteellinen näkemys yrityksestä on monessa suhteessa varsin erilainen kuin liiketaloustieteellinen. Tämä johtuu pitkälti yrityksen määrittelystä oikeustieteessä osaksi yhteiskunnassa vallitsevaa oikeusjärjestystä. Yhtiöt nähdään oikeudellisina instituutioina. Oikeustieteessäkin on vallitsevien yhtiöoikeudellisten näkemysten lisäksi erilaisia näkökulmia yritykseen. Esimerkiksi sopimusoikeudellisesti yritykset voidaan nähdä lainopillisina mielikuvituksen tuotteina, jotka perustuvat sopimusten muodostamiin verkostoihin¹⁵. Tämä näkemys on lähellä liiketaloudellista näkemystä, jossa yritys koostuu suhdeverkostosta, jossa yrittäjä ohjaa resurssien käyttöä¹⁶.

¹³ Ks. yrityksen olemassa olosta ja suhteesta markkinaolosuhteisiin mm. Coase 1937, Demsetz 1988, Demsetz 1997, Knight 1922, Porter 1985 ja Smith 1776: 22–26.

¹⁴ Ks. Coase 1937, vrt. Knight 1922 ja Porter 1985.

¹⁵ Ks. Jensen & Meckling 1976: 305–312.

¹⁶ Coase 1937: 393.

Yhtiöoikeudellisesti yritys syntyy ja on olemassa, kun se täyttää tietyt oikeudelliset kriteerit. Nämä kriteerit poikkeavat henkilöyhtiöiden (avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö) ja osakeyhtiöiden välillä. AKL:n muutokset¹⁷ supistivat avointen ja kommandiittiyhtiöiden joukkoa aiemmasta, kun rekisteröinnille tuli konstitutiivinen vaikutus henkilöyhtiöille. Tämä toi henkilöyhtiön synnyn lähemmäs osakeyhtiötä. Osakeyhtiö on OYL 1:2 mukaan rekisteröinnillä syntyvä oikeushenkilö. AKL:n aiempi yhtiön syntymistapa sopimuksella¹⁸ korvattiin rekisteröinnin vaatimuksella, koska haluttiin, että yhtiö syntyy vain osapuolten sitä nimenomaisesti halutessa¹⁹.

Liiketaloudellisesti yhtiö voi olla olemassa, vaikka se ei täyttäisikään yhtiöoikeudellisia vaatimuksia. Tämä pätee myös toisinpäin. Oikeudellisesti olemassa olevalla yhtiöllä ei tarvitse olla liiketaloudellista aktiviteettia eikä sen olemassaolon liiketaloudellisten edellytysten tarvitse täytyä.

Jokaisella osakeyhtiöllä tulee olla yhtiöjärjestys, joka tehdään perustamissopimuksen laatimisen ja allekirjoittamisen yhteydessä. OYL 2:3 asettaa vähimmäisvaatimukset yhtiöjärjestykselle. Yhtiöjärjestyksestä voidaan kuvata yhtiön sisäisenä lakina, joka velvoittaa yhtiön elimiä. Yhtiön toimielimien ja tilintarkastajien velvollisuus on tuntea yhtiöjärjestys. Myös osakkeenomistajien ja yhtiön ulkopuolisten katsotaan tuntevan yhtiöjärjestys, kun se on merkitty kaupparekisteriin ja kuulutettu.²⁰

Avoin ja kommandiittiyhtiö perustuvat yhtiömiesten yksimieliseen sopimukseen. Yhtiösopimuksen muutos on pätevä vain, kun yhtiömiehet tekevät muutoksen yksimielisinä.²¹ Yhtiösopimukseen sovelletaan sopimusoikeuden yleisiä sääntöjä ja periaatteita²². AKL 1:4 määrittelee yhtiösopimuksen muotovaatimukset, vähimmäisisällön sekä muuttamisen rekisteröinnillä.²³ AKL 5:2²⁴ mukaan toistaiseksi tai yli kymmenen vuoden määrä-

¹⁷ Astuivat voimaan 1.1.2016.

¹⁸ Ks. HE 6/1987: 16, yhtiösopimus voi olla kirjallinen, suullinen tai konkludenttinen.

¹⁹ Ks. HE 17/2015: 20–21.

²⁰ Kyläkallio ym. 2015: 135, Mähönen & Villa 2010: 28–39.

²¹ Ks. AKL 1:4.

²² Villa, Ossa & Saarnilehto 2007: 29–31.

²³ Ks. HE 17/2015: 23.

ajaksi tehty yhtiösopimus on yksipuolisesti irtisanottavissa, jos toisin ei ole sovittu. Irtisanomisaika on kuusi kuukautta²⁵.

Osakeyhtiö on OYL 1:2 mukaisesti omistajistaan erillinen oikeushenkilö. Osakeyhtiön kohdalla erillisuus toteutuu täydellisesti. Myös kommandiittiyhtiö on omistajistaan erillinen oikeushenkilö. Kommandiittiyhtiön tapauksessa oikeudellinen erillisuus ei ole läheskään täydellinen. Yhtiömiehellä on kiinteä yhteys muun muassa velkavastuuna yrityksen velvoitteista²⁶. Vero-oikeudellisesti kommandiittiyhtiö on pelkkä laskentasubjekti, jonka tulo verotetaan yhtiömiesten tulona²⁷.

Osakeyhtiö on verotuksellisesti omistajistaan erillään. Yhtiötä ja omistajia koskevat erisäännökset, ja heille määräytyy eri vero²⁸. Lisäksi osakasta koskevat erilaiset vero-oikeudelliset säännökset koskien muun muassa työpanokseen perustuvaa osinkoa, osakkeiden luovutuksen verotusta sekä yhtiön muuta varojen jakoa.

Yhtiömuodon merkityksestä yritykselle voidaan olla eri mieltä. Toiset tarkastelevat yritystä verotuksen ja toiset yhtiöoikeuden kautta. Erilaista tarkastelua toteutetaan myös liiketaloudellisin perustein. Yhtiömuotoa on käytetty muun muassa mittarina selvittäessä yrityksen elinkaaren vaihetta²⁹. Toisaalta yhtiömuodoilla on todettu olevan merkitystä konkurssiherkkyyteen³⁰, mutta toisaalta yhtiömuodolla ei taas ole todettu olevan merkitystä yrityksen menestykseen, vaan merkityksellistä on esimerkiksi yritysjohdon anonymiteetti³¹. Tyhjentäviä tutkimustuloksia yhtiön oikeudellisen muodon vaikutuksesta sen taloudelliseen menestykseen ei ole.

²⁴ HE 17/2005 s. 26 mukaan säännös koskee kommandiittiyhtiössä sekä vastuunalaista että äänetöntä yhtiömiestä. Kun vastuunalaisena yhtiömiehenä on luonnollinen henkilö, ei irtisanomisoikeudesta voida toisin sopia.

²⁵ Vrt. KKO 1985-II-130.

²⁶ Ks. AKL 1:1.

²⁷ TVL 6 § määrittelee kommandiittiyhtiön elinkeinoyhtymäksi, ja TVL 16 § määrittelee, että osakas ei ole elinkeinoyhtymästä erillinen verovelvollinen.

²⁸ TVL 3 § määrittelee osakeyhtiön yhteisöksi, joka maksaa TVL 124 §:n mukaisesti yhteisöveroa. Osakas taas maksaa osingoistaan pääomatulon veroa TVL 33a §:n mukaisesti julkisen osakeyhtiön tapauksessa ja 33b §:n mukaisesti muun kuin julkisen osakeyhtiön tapauksessa.

²⁹ Chawla, Hazeldine, Jackson & Lawrence 2007.

³⁰ Campos, Carrasco & Requejo 2003.

³¹ Pudil, Pirozek, Somol & Komarkova 2016.

Yhtiömuotojen eroavaisuuksien perusteella on selvää, että eri yhtiömuodot tuottavat omistajalleen erilaisen aseman. Yhtiöoikeudellisesta kontekstista huolimatta liiketoimintaa harjoittava yritys elää vain liikeloudellisin perustein. Liikeloudelliset perusteet tulee omistajan ymmärtää yhtiöoikeudellisten seikkojen lisäksi päättäessään yhtiömuodosta. Omistajan on varmistettava, että valittava yhtiömuoto palvelee hänen liikeloudellisia intressejään ja mahdollistaa tarpeelliseksi koetun vaikuttamisen yrityksen olemassa olon mahdollistaviin liikeloudellisiin perusteisiin.

2.2. Yrityksen toiminta ja rakenne

Yrityksen toimintaa ohjaavat markkinat, transaktiokustannukset markkinoilla ja yrityksen sisällä sekä yrityksen johto³². Johdon pätevyydellä on erityinen merkitys³³. Yritys toteuttaa toimintaansa arvoketjunsä aktiviteettien kautta³⁴. Nämä liikeloudelliset määritteet yrityksen toiminnasta kuvaavat yrityksen toimintaa sellaisena kuin se ”luonnostaan” on.

Oikeudellisesti yrityksen toiminnan määrittely on tehty yhtiöoikeudellisin säännöksiin. Yritys nähdään yksikkönä, jolla on oikeuksia ja velvollisuuksia³⁵. Yhtiöoikeudelliset säännökset pyrkivät tukemaan yrityksen toimintaa, vaikka ne asettavat samalla myös yhteiskunnallisia vaateita yrityksen toiminnalle³⁶.

Kommandiittiyhtiö on yhteenliittymä, jonka tarkoitus on taloudellinen toiminta³⁷. Osakeyhtiön toiminnan tarkoituksena³⁸ on tuottaa voittoa omistajilleen. Yhtiöoikeudellisesti yritysten toiminnan tarkoitus on kutakuinkin sama kuin liikeloudessa. Yhtiöoikeus määrittelee yritysten toiminnalle puitteet ja omistajien sekä johdon aseman sen toimin-

³² Coase 1937.

³³ Demsetz 1988.

³⁴ Porter 1985.

³⁵ Abbasi 2009.

³⁶ Ks. sääntelyn tavoitteista HE 6/1987 ja HE 109/2005.

³⁷ AKL 1:1.3: ”Avoimessa yhtiössä ja kommandiittiyhtiössä kaksi tai useampi harjoittaa yhtiösopimuksen perusteella yhdessä liiketoimintaa yhteisen taloudellisen tarkoituksen saavuttamiseksi.”

³⁸ OYL 1:5: ”Yhtiön toiminnan tarkoituksena on tuottaa voittoa osakkeenomistajille, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.”

nassa. Yritysten toiminta perustuu yleisesti sekä yhtiöoikeudellisissa että liiketaloudellisissa malleissa voiton tuottoon³⁹.

Henkilöyhtiö on oikeuskelpoinen yhtiömiehistään erillinen oikeushenkilö⁴⁰. Tämä tarkoittaa sitä, että yhtiö käyttää itse omissa nimissään omaan oikeuspiiriinsä kuuluvia oikeuksia. Yhtiön varallisuus on yhtiömiehistä erillistä.⁴¹

Yhtiömiehet ovat henkilökohtaisessa vastuussa yhtiön velvoitteista. Tämä on henkilöyhtiön merkittävä ero ns. pääomayhtiöihin, kuten osakeyhtiöön, jossa tällaista vastuuta ei ole. Kommandiittiyhtiössä on kahdenlaisia yhtiömiehiä: vastuunalaisia ja äänettömiä yhtiömiehiä. Äänettömien yhtiömiesten vastuu rajoittuu heidän sijoittamansa pääoman osansa määrään.⁴² Rajoittamaton velkavastuu käytännössä pakottaa vastuunalaisen yhtiömiehen osallistumaan yrityksen toimintaan ja johtamiseen.⁴³

Lain avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä keskeisiä periaatteita on tahdonvaltaisuus. Lailla on haluttu mahdollisimman vähän rajoittaa⁴⁴ yhtiömiesten keskinäistä sopimusvapautta. Sopimusvapauden yhtenä keskeisenä perusteena on, että henkilöyhtiöt ovat yleensä pieniä ja keskisuuria yrityksiä, jotka eivät kerää pääomia suurelta yleisöltä. Lisäksi henkilöyhtiöt on haluttu pitää mahdollisimman joustavina yhtiömuotoina.⁴⁵ Yhtiömiehillä on laaja vapaus järjestellä yhtiön toiminta haluamallaan tavalla.

Hajautettu omistajuus, keskitetty ohjaus ja omistajilta puuttuva vastuu yhtiöstä ovat osakeyhtiön tärkeimmät erityispiirteet⁴⁶. Osakkeenomistajan rajoitettu vastuu on yksi osakeyhtiön keskeisistä periaatteista⁴⁷. Lähtökohtaisesti omistajan taloudellinen riski

³⁹ Abbasi 2009.

⁴⁰ AKL 1:3: ”Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö voivat hankkia oikeuksia ja tehdä sitoumuksia sekä olla asianosaisena tuomioistuimessa ja muun viranomaisen luona.”

⁴¹ Wilhelmsson & Jääskinen 2001: 50–51.

⁴² Villa, Airaksinen, Bärlund, Jauhiainen, Kaisanlahti, Knuts, Kuoppamäki, Kymäläinen, Mähönen, Pihlajarinne, Raitio, Rissanen, Viitanen & Wilhelmsson 2014: 119–120.

⁴³ Immonen, Ossa & Villa 2012: 4–6.

⁴⁴ Laissa tahdonvaltaiset säännökset on kuitenkin erikseen mainittu. Säännökset ovat muutoin pakottavia.

⁴⁵ HE 6/1987: 3–4.

⁴⁶ Knight 1922: 291.

⁴⁷ OYL 1 luku nimeää osakeyhtiön keskeisiksi periaatteiksi: 1) oikeushenkilöllisyys ja osakkeenomistajan rajoitettu vastuu, 2) pääoman pysyvyys, 3) osakkeen luovutettavuus, 4) tarkoitus tuottaa voittoa osakkeenomistajille, 5) osakkaiden päätöksenteon enemmistöperiaate, 6) osakkaiden yhdenvertaisuus, 7) joh-

rajoittuu hänen yhtiöön sijoittamaansa pääomaan. Osakas voi menettää sijoittamansa pääoman, mutta häneltä ei voida periä yhtiön velkoja eikä yhtiöltä hänen velkojaan. Osakkeenomistaja voi tosin sitoutua vastaamaan yhtiönsä velvoitteista.⁴⁸ Osakeyhtiön sääntely on huomattavasti kattavampaa kuin kommandiittiyhtiön.

Juuri omistuksen ja johdon⁴⁹ erottaminen⁵⁰ toisistaan on perusta osakeyhtiölle ja sen toiminnalle. Osakkeenomistajat eivät kuulu yrityksen johtoon. Heille on annettu vain OYL 5:1:n mukainen oikeus käyttää päätösvaltaa yhtiökokouksessa. Nämä yhtiökokouksen päätökset on rajattu OYL 5:2 mukaan koskemaan vain yhtiökokoukselle lain nojalla kuuluvia asioita. Osakeyhtiön pakollisia toimielimiä ovat yhtiökokous ja hallitus sekä vapaaehtoisia toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto⁵¹.

2.3. Yrityksen omistus

Omistus kommandiittiyhtiössä ja osakeyhtiössä eroavat huomattavasti toisistaan. Omistus on yksi merkittävimmistä eroista yhtiömuotojen välillä ja erityisen tärkeä seikka päätettäessä yrityksen yhtiömuodosta.

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisilla yhtiömiehillä on omistusoikeus yhtiövarallisuuteen, vaikka yhtiön varallisuus onkin omistajistaan erillistä. Omistusoikeutta korostaa yhtiömiesten täydellinen disponointioikeus. Vastuunalaiset yhtiömiehet voivat yksimielisinä siirtää yhtiön omaisuutta itselleen. Vastuunalaisten yhtiömiesten yhteisomistus kommandiittiyhtiössä on jaotonta yhteisomistusta. Tämä tarkoittaa, että yhtiömiehillä ei ole murto-osaista omistusoikeutta yhtiön omaisuuteen vaan ainoastaan yhtiöosuutensa mukainen oikeus yhtiön nettovarallisuuteen. Yhtiömiehet voivat sopia omaisuuden jaos-

don tehtävä edistää huolellisesti toimien yhtiön etua sekä 8) tahdonvaltaisuus, jonka nojalla osakkaat voivat yhtiöjärjestyksessä määrätä yhtiön toiminnasta.

⁴⁸ HE 109/2005: 37–38.

⁴⁹ OYL 6 luku määrittää yhtiön johdon, johon kuuluvat hallitus ja mahdollisesti myös toimitusjohtaja ja hallintoneuvosto. Näistä hallitus ja toimitusjohtaja edustavat yhtiötä.

⁵⁰ Ks. Berle & Means 1932 osakeyhtiön olemuksesta ja sen toiminnasta. He pohtivat erityisesti omistuksen ja omaisuuden kontrollin/johdon eriytymistä osakeyhtiössä.

⁵¹ Kyläkallio Juhani, Olli Irola & Kalle Kyläkallio 2015: 416–417.

ta murto-osiin tai tiettyjen esineiden kuulumisesta tietyille yhtiömiehille, mutta tällä ei ole vaikutusta kolmanteen.⁵²

Osakkeenomistajan omistus on välillistä. Hän ei varsinaisesti omista yrityksestä mitään, vaan hänen omistuksensa rajoittuu hänen omistamiinsa yhtiön osakkeisiin. Osakeyhtiötä voidaan käyttää myös tapana muuttaa epälikvidiä omaisuutta likvideiksi arvopapereiksi.⁵³ Tunnusomaista omistukselle osakeyhtiössä on, että osakas voi lähtökohtaisesti irtautua yhtiöstä milloin haluaa ja muuttaa omistuksensa rahaksi⁵⁴.

Osakeyhtiöstä irtautuminen on huomattavan helppoa verrattuna henkilöyhtiöihin, joissa yhtiöosuuden luovutettavuus on hyvin rajoitettua eivätkä osakkaalle yhtiösuhteen aikana koituneet velvoitteet pääty eroon⁵⁵. Osakkeenomistaja voi muuttaa omistuksensa rahaksi, eikä hänelle jää osakkuudesta velvoitteita yhtiötä tai sen velkojia kohtaan. Irtautuminen ei vaadi myöskään minkäänlaisia irtisanomis- tai muita toimenpiteitä suhteessa yhtiöön tai muihin osakkaisiin.

OYL:ssa säädetään tarkasti varojenjaosta. OYL 13:1 pykälässä määritellään lailliset varojenjakoavat. Muut ilman liikeloudellista perustetta tapahtuvat yhtiön varojen jaot tai velkojen lisäykset ovat laitonta varojenjako. Varojenjaon tiukka sääntely perustuu pääomanpysyvyyteen yhtenä osakeyhtiölain keskeisistä periaatteista⁵⁶. Osakeyhtiölle on tyypillistä, että osakkeenomistajalla on jako-osuus yhtiön nettovarallisuuteen⁵⁷.

Omistuksen irrottaminen oikeudesta hallita omaisuutta on yksi osakeyhtiöoikeuden hallitsevista periaatteista. Sillä on vahvat liikeloudelliset perusteet⁵⁸. Erillinen omistus mahdollistaa yhtiön omistuspohjan laajentamisen hyvin laajaksi ja erilaiset oman pääoman hankintamuodot. Kun osakeyhtiöllä on paljon pieniä omistajia, alkaa omistajan

⁵² Wilhelmsson ym. 2001: 55–57.

⁵³ Berle ym. 1932: 249–250.

⁵⁴ Ks. HE 109/2005: 38. Tätä osakkeiden luovutettavuuden periaatteen mukaista oikeutta voidaan yhtiöjärjestyksen lunastus- ja suostumuslausekkein kuitenkin rajoittaa.

⁵⁵ Ks. henkilöyhtiön yhtiömiesten suhteesta yhtiöön mm. Wilhelmsson 2001, Koski & Immonen 1990.

⁵⁶ Mähönen & Villa 2006: 280.

⁵⁷ Villa ym. 2014: 189.

⁵⁸ Ks. mm. Berle ym. 1932, Demsetz 1983, Knight 1922, Smith 1776.

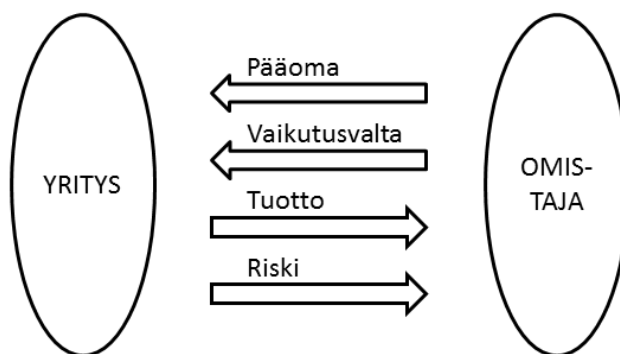
rooli muistuttaa enemmän velkakirjan haltijaa.⁵⁹ Omistajan valta on laajan omistuspohjan omaavassa osakeyhtiössä käytännössä olematon. Kommandiittiyhtiössä omistajan valta säilyy suurena omistuspohjan laajuudesta riippumatta. Tämä luo haasteensa yrityksen johtamiselle.

⁵⁹ Berle ym. 1932: 246–247.

3. YHTIÖN JA OMISTAJIEN VÄLISET SUHTEET

3.1. Omistajien päätäntävalta ja toiminta

Omistajan ja yhtiön välinen suhde on liiketaloudellisten intressien kannalta hyvin merkittävä. Tässä suhteessa vaikuttavat yhtäältä tuotot ja riskit yrityksestä omistajalle sekä omistajan valta suhteessa yritykseen ja yritykseen sijoitettava pääoma. Asiaa on havainnollistettu kuviossa 3. Tässä luvussa käsitellään erityisesti sekä omistajan yritykseen kohdistamaan vaikutusvaltaan että omistajalle riskeistä kertyviin vastuisiin liittyviä yhtiöoikeudellisia seikkoja. Osakkuuteen liittyviä pääoman sijoituksia ja taloudellisia oikeuksia käsitellään luvussa 5.

Kuvio 3. Liiketaloudelliset tekijät yrityksen ja omistajan välisessä suhteessa.

Yhtiöoikeudessa omistajan ja yhtiön välisen suhteen tekijät määrittävät huomattavasti kuviossa 3 esitetyistä liiketaloudellisista tekijöistä sekä liiketaloudellisista intresseistä poikkeavalla tavalla. Silti juuri yhtiöoikeudelliset seikat määrittävät nämä liiketaloudelliset tekijät, ja niiden ymmärtäminen on omistajalle tärkeää. Tähän perustuu yhtiöoikeuden käyttö strategisena välineenä, jolla omistaja toteuttaa liiketaloudellisia intressejään.

Omistajan päätäntävalta ja toiminta yrityksessä määrittyvät omistajan ja yhtiön välisessä sisäisessä⁶⁰ oikeussuhteessa. Sisäiset oikeussuhteet määrittävät eri tavoilla eri yhtiö-

⁶⁰ Wilhelmsson ym. 2001 s. 81 sisäisen ja ulkoisen oikeussuhteen määritelmä: ”sisäinen oikeussuhde yhtiömiesten tai yhtiön ja yhtiömiehen välillä”, ”ulkoisen oikeussuhde yhtiön ja oikeustoimen kohteena olevan kolmannen välillä”.

muodoissa. Osakkaan päätäntävaltaan ja toimintaan vaikuttavat oikeudet ja velvollisuudet voidaan jakaa seuraavasti:

1. Hallinnoimisoikeudet
 - a. Kommandiittiyhtiössä yhtiömiehen hallintovaltuus
 - b. Osakeyhtiössä hallinnolliset oikeudet
2. Päätäntäoikeudet
3. Uskollisuusvelvoitteet
 - a. Kommandiittiyhtiössä uskollisuusvelvollisuus, kielloikeus ja kilpailukiello
 - b. Osakeyhtiössä velvoitteet yhtiötä kohtaan
4. Vahingonkorvausvelvollisuus
5. Tiedonsaantioikeudet
 - a. Kommandiittiyhtiössä tarkastusoikeus ja tilinpäätöksen moittiminen
 - b. Osakeyhtiössä kyselyoikeus, tilinpäätös ja erityinen tarkastus

Sisäiset oikeussuhteet eri yhtiömuodoissa luovat omistajille erilaisia työkaluja toimia yhtiössä. Nämä oikeudet ja velvollisuudet taikka ”työkalut” antavat omistajalle erilaisia valmiuksia toteuttaa liiketaloudellisia intressejään. Näistä omistajan jokapäiväiseen toimintaan vaikuttavat voimakkaimmin hallinnolliset oikeudet ja valtuudet sekä päätöksentekoa määrittävät säännökset ja periaatteet. Omistajan rooleissa osakkaana eri yhtiömuodoissa on merkittäviä eroja.

Osakkaan yhtiöoikeudelliset oikeudet ja velvollisuudet eivät erottele kuvion 3 tavoin suoraviivaisesti, mikä johtuu mistäkin. Riskin lähde ei ole aina yksiselitteinen. Omistajalle osakkuudesta koitua riski esimerkiksi vahingonkorvausvelvollisuudesta ei johdu aina yrityksen toiminnasta, vaan se voi olla myös hänen osakasasemaansa kiinteästi liittyvä ominaisuus. Tarkasteltaessa osakkaan asemaa liiketaloudellisten intressien näkökulmasta tulee tämä erityisesti riskeihin liittyvä asia ymmärtää. Yhtiöoikeus luo

osakkaalle aseman, joka on suhteessa yhtiöön. Tämä asema osaltaan määrittää kuvion 3 liiketaloudellisten tekijöiden toiminnan.

3.1.1. Hallinnoimisoikeudet

Hallinnoimisoikeudet eli yhtiömiehen hallintovaltuus ja osakkeenomistajan hallinnolliset oikeudet liittyvät läheisesti omistajan liiketaloudelliseen intressiin vaikuttaa yrityksen toimintaan. Ne määrittävät suoraan omistajan vaikutusmahdollisuudet yrityksen arvontuotantoon. Ne sekä rajaavat että tuottavat toimintamahdollisuuksia yrityksessä.

Kommandiittiyhtiön yhtiömiehellä on hallintovaltuudeksi kutsuttu hallinnollinen oikeus suhteessa yhtiöön. Vastuunalaisen yhtiömiehen hallintovaltuuden sisältö on laaja kattaen erilaisten oikeustoimien lisäksi valtuudet käytännön töihin, kuten omaisuudenhoitoon⁶¹. AKL 2:2 antaa vastuunalaiselle yhtiömiehelle oikeuden hoitaa yhtiön asioita ilman toisen yhtiömiehen myötävaikutusta, kunhan toimenpide kuuluu yhtiön toimialaan tai tarkoitukseen.

Äänettömältä yhtiömieheltä hallintovaltuus⁶² puuttuu kokonaan. Yhtiön toimialan ulkopuoliseen tai tarkoitukseen kuulumattomaan toimeen tarvitaan kaikkien yhtiömiesten suostumus eli myös äänettömien tai sopimuksen mukaan muutoin hallintoon osallistumattomien yhtiömiesten suostumus. Yhtiömiesten keskenään asettamat hallintovaltuuden rajat eivät sido niistä tietämätöntä kolmatta⁶³.

Hallintovaltuus antaa vastuunalaiselle yhtiömiehelle käytännössä vapaat kädet toimia yhtiössä. Hän voi osallistua yrityksen arvoketjun toimintoihin mielensä mukaan ja kontrolloida toimia niissä. Hän voi myydä ja hankkia omaisuutta yritykselle ja muokata yrityksen omaisuusrakennetta strategisen näkemyksensä mukaan. Samoin hän voi palkata ja erottaa henkilökuntaa mielensä mukaan. Hän ei tosin voi yksin päättää palkata yhtiöön liikkeenjohdollista päätäntävaltaa käyttävää työntekijää⁶⁴.

⁶¹ Villa ym. 2014: 137–138.

⁶² AKL 7:3.1: ”Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita eikä kiello-oikeutta.”

⁶³ Ks. Siikarla 2003: 48–49, Wilhelmsson ym. 2001: 8.

⁶⁴ HE 6/1987: 21.

Hallintovaltuus on AKL 2:2.1 mukaan henkilökohtainen. Henkilökohtaisuus tarkoittaa liikkeenjohdollista päätäntävaltaa koskevaa osaa hallintovaltuudesta, ja se estää ulkopuolisen osallistumisen yhtiön hallintoon ilman kaikkien yhtiömiesten suotumusta⁶⁵.

Osakkeenomistajan hallinnolliset oikeudet yrityksessä perustuvat hänen omistamiinsa osakkeisiin. Osake on osuus osakeyhtiössä, joka tuottaa omistajalleen tiettyjä hallinnollisia ja taloudellisia oikeuksia. Osakkeen tuottama äänioikeus, oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja käyttää siellä puhevaltaa ovat hallinnollisia oikeuksia osakkaan päätösvalan käyttämistä varten. Tätä päätösvaltaa käytetään yhtiökokouksessa.⁶⁶

Osakkeenomistajalla ei ole osakkuuteensa perustuvaa oikeutta toimia yhtiössä. Osakkaan vaikutusvalta on välillistä ja toteutuu yhtiökokouksen kautta. Vaikutusvalta riippuu osakkeenomistajan osakkeiden tuottamasta äänioikeudesta suhteessa muihin yhtiökokouksessa edustettuihin osakkeisiin. OYL 3 luvun säädökset antavat osakkaille mahdollisuuden sopia yhtiöjärjestyksessä erilaisista osakkeista, joilla voi olla eri äänimääriä ja erilaiset oikeudet jaettaessa yhtiön varoja.

Mikäli omistaja haluaa toteuttaa liiketaloudellista intressiään toimia yhtiössä tai vaikuttaa yhtiön toimintaan ja arvonmuodostukseen, tarjoaa osakeyhtiö tähän heikot lähtökohdat. Osakkeenomistajan valta perustuu hänen toimintaansa yhtiökokouksessa ja on hyvin rajoitettua suhteessa yhtiöön. Yhtiökokouksen toimivalta on hyvin kapea. Toimivalta jää kapeaksi, koska yhtiökokouksella ei ole valtaa johtaa yhtiötä, vaan johto kuuluu hallitukselle ja mahdolliselle toimitusjohtajalle sekä osin myös mahdolliselle hallintoneuvostolle⁶⁷. Osakeyhtiön omistuksen ja johdon erillisuus muodostaa tiettyjä ongelmia, kun omistaja ei lähtökohtaisesti pysty vaikuttamaan osakeyhtiöön asettamansa varallisuuden käyttöön⁶⁸. Mitä hajaantuneempi omistus pohja⁶⁹ eli mitä enemmän osak-

⁶⁵ Wilhelmsson ym. 2001: 83–84.

⁶⁶ Toiviainen 2006: 110–112.

⁶⁷ Ks. OYL II osa.

⁶⁸ Tästä erityisesti Berle ym. 1932 ja Jensen ym. 1976. Ensimmäisiä kertoja asiasta lienee kirjoittanut Smith 1776 (s. 740–741) tarkastellessaan omistajien ja johdon välistä suhdetta osakeyhtiössä. Smithin mukaan on hyvin odotettavissa, että palkattu johtaja ei huolehdi yrityksestä (toisten rahoista) samalla ”innokkaalla tarkkaavaisuudella” kuin omistaja.

keenomistajia osakeyhtiöllä on, sitä pienemmäksi muodostuu yksittäisen osakkeenomistajan hallinnollinen valta osakeyhtiössä⁷⁰.

Tavoite maksimoida yrityksen voitto yhdistää yksityisen omistuksen ja tehokkaan resurssien käytön. Osakeyhtiöissä johto ja omistus ovat erillisiä, jolloin pääoman tarjoajat eli omistajat ja resurssien allokoiijat eli johto ovat erillisiä. Erillisuus johtaa tilanteeseen, jossa voiton maksimointi saattaa heiketä, kun johdon tavoitteet⁷¹ alkavat erota omistajien tavoitteista. Tällainen ristiriita heikentää omistajien asemaa ja asettaa heille paineita kontrolloida johtoa.⁷²

Tehokas ja tuottava omistajuus rakentuu kyvyille tarjota ja ohjata pääomavirtoja sekä kontrolloida sijoitettua pääomaa allokoivaa yritysjohtoa⁷³. Näin omistaja kykenee nostamaan omistuksensa tuottoa ja laskemaan siihen liittyviä riskejä. Osakkeenomistajan tulee tunnistaa asemaansa liittyvät heikkoudet ja pyrkiä toteuttamaan liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yrityksen toimintaan niillä rajallisilla keinoilla, jotka OYL hänelle antaa.

Hallinnoimisoikeudet ovat laajimmillaan vastuunalaisella yhtiömiehellä. Vastuunalaiset yhtiömiehet muodostavat lähtökohtaisesti yhtiön johdon eikä omistuksen ja johdon välistä päämies-agenttisuhdetta synny. Kommandiittiyhtiö tarjoaa välineen tehokkaaseen ja tuottavaan omistajuuteen ja tukee vahvasti vastuunalaisen yhtiömiehen liiketaloudellista intressiä vaikuttaa yhtiön toimintaan.

3.1.2. Päätäntäoikeudet

⁶⁹ Demsetz & Villalonga 2001: Omistus pohjan hajaantuneisuudella ei ole todettu olevan tilastollista vaikutusta yrityksen suoriutumiseen.

⁷⁰ Ks. Demsetz 1983.

⁷¹ Jensen ym. 1976, s. 305–313 nimeävät ilmiön päämies-agenttisuhteeksi, jossa osakkeenomistaja on päämies ja johto on agentti. Päämies palkkaa agentin hoitamaan yritystä, mistä seuraa päämiehelle agenttikustannuksia. Mitä pienempi on johtajan omistus yrityksessä, sitä pienempi hyöty hänelle on omistuksesta saatavasta tuotosta. Agentti saattaa käyttää päämiehen resursseja omiin tarkoituksiinsa. Johtajan pieni hyöty omistukselle koituvasta tuotosta todennäköisesti vähentää hänen omistautumistaan yritykselle.

⁷² Demsetz 1983.

⁷³ Demsetz 1997: 428–429.

Osallistumalla päätöksentekoon yhtiössä voi osakas toteuttaa liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yrityksen toimintaan. Mitä suurempi ja toimivaltaisempi on osakkaan suhde päätöksentekoon, sitä suuremmat ovat osakkaan vaikutusmahdollisuudet. Päätöksentekovalta tuottaa myös pääsyn yrityksen tuottoon, joka on merkittävä liiketaloudellinen intressi ja tärkeä osa omistajan strategista tavoitteen asetantaa. Tässä yhteydessä tarkastellaan päätöksentekoa suhteessa yrityksen toimintaan vaikuttamiseen. Pääsyä tuottoon tarkastellaan luvussa 5.

Päätöksenteko kommandiittiyhtiössä perustuu yhtiömiesten hallintovaltuuteen AKL 2:2 ja 7:3 mukaisesti. Vastuunalaisella yhtiömiehellä on oikeus hoitaa yhtiön asioita ilman toisten yhtiömiesten myötävaikutusta. Lähtökohtana on, että päätöksenteko yhtiössä on nopeaa ja yhtiömiehet osallistuvat aktiivisesti yhtiön toimintaan, minkä vuoksi jokainen voi ryhtyä tarpeelliseksi katsomiinsa toimenpiteisiin yhtiön asioiden hoitamiseksi.⁷⁴ Äänetön yhtiömies on suljettu kokonaan pois päätöksenteosta yhtiössä⁷⁵.

Kommandiittiyhtiön toimialan ulkopuolisiin tai yhtiön tarkoitukselle vieraisiin toimenpiteisiin ei saa ryhtyä ilman kaikkien yhtiömiesten suostumusta. Yhtiön tarkoitukselle vieraaksi katsotaan erityisesti toimenpiteet, joilla yhtiömies pyrkii hankkimaan etua itselleen tai ulkopuoliselle toisten yhtiömiesten tai yhtiön kustannuksella.⁷⁶ Tarkoitukseen kuulumattomina pidetään myös yhtiön tarkoituksen määrällisesti ja laadullisesti ylittäviä toimenpiteitä, vaikka ne kuuluisivatkin yhtiön toimialaan⁷⁷.

Yhtiömiehet voivat sopia keskenään, millaista päätöksentekomenettelyä yhtiössä noudatetaan ja miten yhtiömiehen valtaa tehdä päätöksiä rajoitetaan. Yhtiösopimuksessa sovitusta päätöksentekomääräyksistä on AKL:ssa säädetty⁷⁸ mahdollisuus poiketa. Tietyissä olosuhteissa vastuunalainen yhtiömies voi ryhtyä toimenpiteeseen, vaikka hänellä ei yhtiösopimuksen mukaan olisikaan yksin oikeutta tehdä päätöstä toimenpiteestä.

⁷⁴ HE 6/1987: 21.

⁷⁵ AKL 7:3.1: ”Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita eikä kiello-oikeutta.”

⁷⁶ Koski & Immonen 1990: 67–69, Siikarla 2003: 48–50, Wilhelmsson ym. 2001: 87–91.

⁷⁷ HE 6/1987: 22.

⁷⁸ AKL 2:2.3 nimeää kolme edellytystä, joista jokaisen tulee täytyä, jotta sovittu päätöksentekomenettely voidaan sivuuttaa. Nämä edellytykset ovat seuraavat: 1) joku yhtiömiehistä on poissaolon tai sairauden vuoksi estynyt osallistumasta päätöksentekoon, 2) päätettävä toimenpide on kiireellinen ja 3) toimenpide on välttämätön yhtiötä uhkaavan vahingon torjumiseksi tai yhtiön oikeuden turvaamiseksi.

Yhtiömiehen haluttomuus ryhtyä päätettäviin toimenpiteisiin ei käy syyksi hänen sivuuttamiseensa. Myöskään pelkästään toimenpiteen hyödyllisyys tai tarpeellisuus ei oikeuta sivuuttamaan yhtiösopimuksen päätöksentekomenettelyä. Toimenpiteen⁷⁹ tulee olla aidosti välttämätön^{80, 81}.

Osakeyhtiössä osakkeenomistajalla ei ole päätöksenteko-oikeutta. Tämä oikeus on yhtiökokouksella⁸², jossa hänellä on lähtökohtaisesti oikeus osallistua päätöksentekoon. Yhtiökokouksessa⁸³ jokaisella osakkeella on lähtökohtaisesti OYL 3:1 mukaan yksi ääni, ja päätökset tehdään OYL 1:6 mukaisesti enemmistöpäätöksinä.

Lähtökohtana on, että yhtiökokous päättää vain sille laissa ja yhtiöjärjestyksessä määrätyt asiat ja yleinen päätösvalta kuuluu yhtiön hallitukselle. Yhtiön hallitus voi tuoda hallitukselle tai toimitusjohtajalle kuuluvia asioita yhtiökokouksen päätettäväksi, mutta yhtiökokouksella ei ole velvollisuutta tehdä näistä päätöstä.⁸⁴

Jokaisella osakkeenomistajalla on oikeus saada yhtiökokoukselle kuuluva asia yhtiökokouksen käsiteltäväksi. Asia voidaan vaatia käsiteltäväksi sekä varsinaisessa että ylimääräisessä⁸⁵ yhtiökokouksessa. Jos asia kuuluu toimitusjohtajan tai hallituksen yleis-toimivaltaan, on hallituksella harkintavaltaa, tuoko se asian yhtiökokouksen päätettäväksi.⁸⁶ Yhtiökokous ja siihen liittyvät menettelyt sekä sisältö ovat tarkoin säädeltyjä⁸⁷.

⁷⁹ Yhtiömies saattaa olla myös velvoitettu kyseisiin toimenpiteisiin yleisen uskollisuus- ja huolellisuusvelvollisuutensa nojalla.

⁸⁰ HE 6/1987 s. 23 mukaan arviointi suoritetaan objektiivisesti suhteessa oletetun asiantuntevan, järkevän ja huolellisen yhtiömiehen toimintaan tilanteessa.

⁸¹ HE 6/1987: 22–23.

⁸² OYL 5:1.2 mukaan osakkaat voivat yksimielisinä päättää yhtiökokoukselle kuuluvia asioita myös ilman yhtiökokousta.

⁸³ OYL 5 luku säätelee yhtiökokouksesta.

⁸⁴ HE109/2005: 65–66.

⁸⁵ Yhtiökokoukset jakaantuvat varsinaisiin ja ylimääräisiin. Varsinainen yhtiökokous pidetään kuuden kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä ja siinä päätetään laissa ja yhtiöjärjestyksessä määrätyt asiat. OYL 5:3.3 mukaan ylimääräinen yhtiökokous on pidettävä, jos 1) yhtiöjärjestyksessä niin määrätään, 2) hallitus katsoo siihen olevan aihetta, 3) osakkeenomistaja tai tilintarkastaja vaatii sitä 4§ mukaisesti taikka 4) hallintoneuvosto katsoo siihen olevan aihetta ja sillä on yhtiöjärjestyksen mukaan oikeus päättää ylimääräisen yhtiökokouksen pitämisestä.

⁸⁶ Mähönen ym. 2010: 103–108.

⁸⁷ OYL 3 luku säätelee yhtiökokouksen kutsumista, siihen osallistumista ilmoittautumisineen, kokouskutsun sisältöä, päätettäviä asioita, asiakirjoja ja niiden nähtävillä pitämistä sekä itse kokouksen pitämiseen liittyviä menettelyjä kyselyoikeuksineen ja päätösten tekemiseen liittyvine seikkoineen.

Yrityksen toimintaan vaikuttaminen on huomattavasti helpompaa kommandiittiyhtiön vastuunalaiselle yhtiömiehelle kuin äänettömälle yhtiömiehelle tai osakkeenomistajalle. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole juuri muuta tehtävää kuin sijoittaa yhtiöön pääomaa ja antaa vastuunalaisten yhtiömiesten huolehtia päätöksenteosta yhtiössä. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole yhtiöoikeudellisia valtuuksia päätöksentekoon yhtiössä. Lähtökohdaisesti myöskään osakkeenomistajalla ei ole mahdollisuuksia päätöksentekoon yhtiössä, vaan hänen toimintansa rajoittuu yhtiökokoukseen ja hänen vaikutusvaltansa on riipuvainen hänen osakkeidensa äänimäärästä.

Osakkeenomistajan vaikuttaminen yhtiön toimintaan voi olla hyvinkin voimakasta, jos hänen osakkeensa tuottavat riittävän osuuden yhtiökokouksessa edustetuista äänistä. Käytännössä osakeyhtiötä ja sen yritysomaisuutta hallitsevat ne, jotka kykenevät nimitämään yrityksen johdon. Tällainen hallinta voi toteutua viidellä eri tavalla⁸⁸, joita ovat:

1. *Täydellinen omistajuuden antama kontrolli*, jossa koko yritys on yksittäisen henkilön tai hyvin harvojen omistuksessa.
2. *Kontrolli enemmistöomistajuudella*, jolloin yksittäisellä henkilöllä tai osakasryhmällä on riittävä osakeomistus johdon nimeämiseksi.
3. *Kontrolli oikeudellisten järjestelyjen kautta*. Tällöin erilaisten yhtiöiden kautta saadaan rakennettua oikeudellinen järjestely, joka antaa pääsyn tarvittavaan määrään osakkeita ja ääniä.
4. *Vähemmistökontrolli*, jolloin hyvin pienistä osakemääristä koostuva hajautuneesta omistuksesta johtuen voidaan kontrolli saavuttaa suhteellisen pienellä osakemäärällä. Tällaisessa yhtiössä osakkaat eivät tyypillisesti osallistu yhtiökokouksiin, jolloin yksittäinen vähemmistöosakas tai osakasryhmä voi saavuttaa päätöksentekoon vaadittavan määrän ääniä.
5. *Johdon kontrolli*, jolloin omistus on hajautunut niin laajalti pieniin omistuksiin, että osakkailla ei ole intressiä osallistua päätöksentekoon yhtiökokouksissa eikä yksikään ryhmä kykene enää organi-

⁸⁸ Berle ym. 1932: 66–111.

soimaan päätöksentekovaltaa itselleen. Päätöksenteko jää käytännössä kokonaan toimivalle johdolle.

Vastuunalainen yhtiömies on osakkaista ainoa, joka pystyy yhtiöoikeudellisen asemansa puolesta suoraan vaikuttamaan yhtiön arvomuodostukseen ja kykyyn muodostaa kilpailuetua. Kyvykkäänä hän pystyy omilla toimillaan parantamaan yrityksen asemaa markkinoilla ja lisäämään omistuksensa tuottoa sekä arvoa. Vastuunalainen yhtiömies pystyy vahvasti toteuttamaan liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yrityksen toimintaan. Osakkeenomistajalla ei ole kykyä yhtiöoikeudellisen asemansa puolesta vaikuttaa suoraan yhtiön toimintaan, mutta omistukseensa liittyvien seikkojen, kuten omistuksen suuruuden, tai muiden edellä mainittujen seikkojen puolesta hän voi käytännössä muutoin saavuttaa vaikutusvaltaisen aseman.

3.1.3. Uskollisuusvelvoitteet

Uskollisuusvelvollisuus liittyy läheisesti omistajan ja yhtiön väliseen suhteeseen. Sitä voidaan tarkastella riskiin ja tuottoon liittyvien liiketaloudellisten intressien näkökulmasta. Riskit liittyvät velvoitteisiin ja rajoitteisiin, joita uskollisuusvelvollisuus asettaa. Uskollisuusvelvollisuus on lähtökohtaisesti omistajille tasapuolinen velvoite. Se tuottaa toisille omistajille oikeuden asettaa vaatimuksia, kun uskollisuusvelvollisuutta rikotaan. Tämä oikeus vaikuttaa omistuksen tuottoon liittyviin näkökohtiin, kun omistaja voi puuttua yhtiön toiminnan kannalta haitallisiin toimiin.

Kommandiittiyhtiössä vastuunalaisilla yhtiömiehillä on uskollisuusvelvollisuus sekä yhtiötä että toisia yhtiömiehiä kohtaan⁸⁹. Koska äänettömällä yhtiömiehellä ei lähtökohtaisesti ole hallintovaltuutta⁹⁰, jää uskollisuusvelvollisuus hänelle lähinnä passiiviseksi velvollisuudeksi.⁹¹ Vastuunalaisten yhtiömiesten uskollisuusvelvoitteet suhteessa yhti-

⁸⁹ HE 6/1987: 30.

⁹⁰ Wilhelmsson ym. 2001 s. 158–161: Äänettömälle yhtiömiehelle ei voi antaa yhtiösopimuksessa hallintovaltuutta, mutta hänelle voidaan osoittaa hallinnollisia tehtäviä, jolloin myös hänen uskollisuusvelvollisuutensa saa aktiivisemmän luonteen. Vastuunalaisen yhtiömiehen uskollisuusvelvollisuuteen ja näin myös toimintavelvollisuuteen voidaan vaikuttaa sopimalla hallintovaltuuden rajoituksista yhtiösopimuksessa. HE 6/1987 s. 21: Yhtiösopimuksen rajoituksiin tulee yhtiösopimuksessa saada kaikkien vastuunalaisten yhtiömiesten suostumus.

⁹¹ Wilhelmsson ym. 2001: 158–161.

öön muodostuvat itse uskollisuusvelvollisuudesta sekä siihen liittyvästä kielto-oikeudesta ja kilpailukiellosta.

Osakeyhtiölaista tai sen esitöistä ei voida tunnistaa tämänkaltaisia velvollisuuksia yhtiötä kohtaan. Osakas on vapaa kilpailemaan osakkuusyhtiönsä kanssa eikä velvoitteita erityiseen uskollisuuteen yhtiötä kohtaan ole. Normaalityypisessä osakkeenomistajalla ei ole muuta velvollisuutta yhtiötä kohtaan kuin osakkeen merkintähinnan maksaminen⁹².

Uskollisuusvelvollisuutta ei ole määritelty laissa avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä. Sen on kuitenkin yleinen ja merkittävä henkilöyhtiöoikeudellinen periaate, joka velvoittaa yhtiömiehiä sekä toisiaan että yhtiötä kohtaan⁹³. Uskollisuusvelvoite mainitaan hallituksen esityksessä 6/1987 vp. sivuilla 23, 24, 30, 31 ja 43, joilla se liitetään yhtiömiehen poikkeamiseen tietyissä tilanteissa yhtiön päätöksentekojärjestyksestä, kielto-oikeuden käyttöön, toimitusjohtajan erottamiseen, kilpailukieltoon, vahingonkorvausvelvollisuuteen sekä yhtiösuhteen edellytysten raukeamiseen.

Henkilöyhtiöoikeuden taustalla on ajatus yhtiömiesten jatkuvasta ja tiiviistä yhteistyöstä. Uskollisuusvelvollisuus liittyy läheisesti tähän ajatukseen. Uskollisuusvelvollisuus asettaa vastuunalaiselle yhtiömiehelle velvollisuuden edistää aktiivisesti yhtiön etua parhaan kykynsä mukaan.⁹⁴

Uskollisuusvelvollisuus asettaa yhtiömiehelle toimintavelvollisuuden yhtiön hallinnon hoidossa eikä hän saa jättäytyä passiiviseksi. Uskollisuusvelvollisuus käsittää myös yhtiömiehen huolellisuusvelvollisuuden, joka liittyy läheisesti vahingonkorvausvelvollisuuden arviointiin. Uskollisuusvelvollisuutta arvioidaan yhtiön eikä yhtiömiehen näkökulmasta. Uskollisuusvelvollisuuden sisältö voi vaihdella yhtiömiehittäin yhtiön toiminnan ja yhtiömiesten välisen tehtävänjaon mukaan.⁹⁵ Liiketaloudellisten intressien

⁹² Ks. Kyläkallio ym. 2015: 190, HE 109/2005 ja OYL eivät määritä muita velvoitteita.

⁹³ Koski ym. 1990: 79–80, Wilhelmsson ym. 2001: 158–161.

⁹⁴ Uskollisuusvelvollisuuden periaate ja odotukset yhtiömiesten toiminnasta ilmenevät monissa eri kohdissa hallituksen esityksessä HE 6/1987.

⁹⁵ Wilhelmsson ym. 2001: 158–161.

näkökulmasta on huomioitava, että uskollisuusvelvoite ei ainoastaan anna oikeutta vaikuttaa yhtiön toimintaan, vaan tosiasiaa se myös vaatii aktiivista vaikuttamista.

Kielto-oikeus⁹⁶ on yksi uskollisuusvelvollisuuden ilmentymä. Koska jokainen vastuunalainen yhtiömies on vastuussa yhtiön velvoitteista, on katsottu tarpeelliseksi, että yhtiömiehillä on kielto-oikeus toisten yhtiömiesten yksittäisiin⁹⁷ toimenpiteisiin⁹⁸. AKL 2:3.2 kytkee kielto-oikeuden hallintovaltuuteen. HE 6/1987⁹⁹ mukaan yhtiömiehellä on yhtiötä kohtaan velvollisuus käyttää kielto-oikeuttaan, kun yhtiön etu tätä vaatii. Kielto-oikeus on oikeus suhteessa toisiin yhtiömiehiin ja velvollisuus suhteessa yhtiöön.

Kielto-oikeus on vain vastuunalaisilla yhtiömiehillä, joilla on hallintovaltuus. Kielto-oikeus poistuu poistamalla yhtiösopimuksesta yhtiömiehen hallintovaltuus kokonaan. Yhtiösopimuksessa voidaan sopia erilaisista kielto-oikeuden rajoituksista. Yhtiömiehellä ei ole kielto-oikeutta päätökseen, jos päätös on tehty yksimielisesti tai yhtiösopimuksen mukaisella menettelyllä.¹⁰⁰ Tällaisissa sopimuksen mukaisissa enemmistöpäätöksissä yhtiömiehellä on kuitenkin päätöksen moiteoikeus. Mikäli toimenpiteeseen ryhdytään kiellosta huolimatta, on mahdollista, että kiellon esittänyt yhtiömies voisi vaatia yhtiön asettamista selvitystilaan.¹⁰¹

AKL 2:11¹⁰² säätelee kilpailukiellosta. Säännös vaikuttaa myös kommandiittiyhtiön osakkaan mahdollisiin muihin omistuksiin ja toimiin muissa yhtiöissä. Se koskee kaikenlaista toimintaa, jonka voidaan reaalitalouden kriteereillä objektiivisesti arvioiden katsoa kilpailevan yhtiön toiminnan kanssa. Kilpailukiello ei ole ehdoton, vaan yhtiömies voi harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa, kunhan kaikilta yhtiömiehiltä on saatu

⁹⁶ Kielto-oikeus on merkittävä myös yhtiömiesten välisissä suhteissa. Kielto-oikeuden on tarkoitus kompensoida yhtiömiehelle koituvia riskejä, joita seuraa yhtiömiesten laajasta vallasta päättää yksin yhtiön yhtiönasioista. Asiasta lisää luvussa 4.

⁹⁷ HE 6/1987 s. 23: Kielto-oikeutta ei voi käyttää kattamaan kaikkia toimenpiteitä tai tietynlaisia hallinnollisia toimenpiteitä, vaan sitä käytetään yksittäisiin toimenpiteisiin tapauskohtaisen harkinnan pohjalta.

⁹⁸ HE 6/1987: 21.

⁹⁹ HE 6/1987 s. 23: ”Kielto-oikeus liittyy myös yhtiösuhteesta johdettavaan velvollisuuteen toimia yhtiön tarkoituksen puolesta. Yhtiömiehen velvollisuuksiin kuuluu näin ollen myös yhtiön kannalta epätarkoituksenmukaisten toimenpiteiden estäminen.”

¹⁰⁰ Villa ym. 2014: 141–142.

¹⁰¹ Wilhelmsson ym. 2001: 96–98.

¹⁰² AKL 2:11: ”Yhtiömies ei saa harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa, elleivät toiset yhtiömiehet siihen suostu.”

tähän etukäteen suostumus. Suostumus on syytä hankkia, kun on syytä epäillä toiminnan kilpailevuutta.¹⁰³

Kilpailukielto koskee sekä vastuunalaisia että äänettämiä yhtiömiehiä. Jos henkilö on suorittanut kilpailevaa toimintaa jo ennen yhtiömieheksi ryhtymistä ja toiset yhtiömiehet ovat tästä tiedonneet, katsotaan heidän antaneen suostumuksensa kilpailevaan toimintaan solmimalla yhtiösopimuksen.¹⁰⁴

Uskollisuusvelvoitteella on merkitystä ainoastaan kommandiittiyhtiössä ja siinäkin merkittävästi ainoastaan vastuunalaisella yhtiömiehellä. Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta uskollisuusvelvoite tukee päätäntävällän ja hallintovaltuuden käyttöä ja valvontaa, mikä taas vaikuttaa liiketaloudelliseen intressiin vaikuttaa yrityksen toimintaan. Uskollisuusvelvoitteen voidaan katsoa omistajan vaikutusvallan myötä laskevan omistukseen liittyvää riskiä.

Kilpailukielto uskollisuusvelvoitteen osana voi vaikuttaa omistajan muihin toimiin, joiden saatetaan katsoa kilpailevan omistusyrityksen kanssa. Kilpailukiellon ei voida katsoa kuitenkaan asettavan merkittävää riskiä suhteessa osakkaan muihin ja mahdollisesti kilpaileviin toimiin. Osakas voi aina pohtia erilaisia liiketoimintamahdollisuuksia ja tehdä valintoja niiden välillä preferenssiensä mukaan. Osuus henkilöyhtiössä on yksi näistä valinnoista.

Uskollisuusvelvoitteiden voidaan katsoa tukevan omistukselle kommandiittiyhtiössä asetettuja tuotto-odotuksia. Uskollisuusvelvoitteet eivät paranna pääsyä yrityksen tuottoon, mutta ne saattavat osoittautua tarpeelliseksi vaikutettaessa yrityksen kykyyn tuottaa lisäarvoa ja yrityksen toimintaan markkinoilla. Näin erityisesti kiello-oikeuden ja kilpailukiellon osalta, kun osakas voi estää toisten osakkaiden yhtiölle haitallisia toimia ja kilpailua osakkuusyrityksen kanssa.

3.1.4. Vahingonkorvausvelvollisuus

¹⁰³ HE 6/1987: 30–31.

¹⁰⁴ HE 6/1987: 31.

Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta tuottavat altistumiset vahingonkorvausvelvollisuudelle omistajan asemaan liittyvän riskin. Omistajan eli osakkaan asemaan kuuluvat vahingonkorvausvelvollisuuteen liittyvät tunnetut riskit tulee kartoittaa ja niiden vakavuus arvioida. Epävarmuuksien osalta tulee arvioida, kuinka altis osakkaan asema on erilaisille epävarmuustekijöille, joita ei voida etukäteen tunnistaa. Seuraavassa arvioidaan vain yhtiöoikeudellista vahingonkorvausvelvollisuutta ja altistumista sille.

Yhtiömiehelle ja toimitusjohtajalle on AKL 2:12¹⁰⁵ pykälässä asetettu vahingonkorvausvelvollisuus, joka koskee heidän asemassaan yhtiölle tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttamaansa vahinkoa. AKL 2:12-14 vahingonkorvausta koskevat säännökset ovat tahdonvaltaisia ja syrjäytettävissä yhtiösopimuksen määräyksillä.

AKL:n vahingonkorvaussäännökset koskevat myös äänetöntä yhtiömiestä sekä hallinnon ulkopuolelle sopimuksella suljettua yhtiömiestä. Heidän vastuutaan vahingosta tarkastellaan rajatummissa tilanteissa johtuen siitä, että heidän roolinsa yhtiössä sekä velvollisuutensa yhtiötä kohtaan ovat rajatut.¹⁰⁶

Vahingonkorvausvelvollisuus on yhtiötä¹⁰⁷ kohtaan. Vastuu vahingoista on tuottamustavastuuta, jolloin edellytyksenä on huolimattomuus¹⁰⁸ yhtiön asioiden hoidossa. Vahingonkorvausvelvollisuus voi muodostua esimerkiksi kilpailusta yhtiön kanssa, vahingon torjumisen laiminlyömisestä ja toisen yhtiömiehen kieltämään toimenpiteeseen ryhtymisestä. Jos vahingon aiheuttaneeseen toimenpiteeseen on toisten yhtiömiesten suostumus, ei korvausvelvollisuutta synny.¹⁰⁹

Osakkeenomistajalle syntyy vahingonkorvausvelvollisuus yhtiötä kohtaan, kun hän aiheuttaa vahinkoa myötävaikuttamalla osakeyhtiölain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen.

¹⁰⁵ AKL 2:12 koskee vain yhtiöoikeudellista vahingonkorvausvelvollisuutta. Kun vahinkoa on aiheutettu ilman yhtiöoikeudellisia kytkentöjä, tulee soveltaa muita kuin AKL:n säännöksiä.

¹⁰⁶ Wilhelmsson ym. 2001: 165–168.

¹⁰⁷ HE 6/1987 s. 32: Jos yhtiö ei nosta kannetta yhtiömiestä tai toimitusjohtajaa vastaan, voi yhtiö mies ajaa sitä omissa nimissään vastaten oikeudenkäyntikuluista, kuten AKL 2:13:ssa säädetään. Tällöin yhtiömiehellä on oikeus saada korvaus siinä määrin kuin yhtiölle voitettujen varojen riittävät. Jos kanne hylätään, ei yhtiö mies voi saada kulujaan yhtiöltä.

¹⁰⁸ HE 6/1987 s. 31–32 mukaan huolellisuutta arvioidaan objektiivisesti ja sen sisällön katsotaan muodostuvan yleisestä uskollisuusvelvollisuudesta, yhtiösopimuksesta, AKL:n säännöksistä sekä toimitusjohtajan kohdalla häneen kohdistuvista normeista.

¹⁰⁹ HE 6/1987: 31–32.

Osakkeenomistaja voi vaikuttaa säännösten rikkomiseen myös muulla tavoin kuin osallistumalla yhtiökokoukseen. OYL:n vahingonkorvaussäännöstö on pakottava.¹¹⁰ Jos on todennäköistä, että yhtiö ei huolehdi vahingonkorvauskanteen nostamisesta, voi osakkeenomistaja OYL 22:7 mukaan tietyin edellytyksin nostaa kanteen¹¹¹ vahingonkorvauksesta yhtiölle.

Pelkkä tuottamus on riittävä peruste vahingonkorvausvelvollisuuden syntymiseen yhtiölle. Kun vahingon aiheuttanut toimi on tehty yhtiön lähipiirin kuuluvan hyväksi, oletetaan vahingon syntyneen tuottamuksella. Arviointi tehdään aina tapauskohtaisesti ja yleisten periaatteiden mukaan huomioiden, millaisesta osakkeenomistajasta on kyse. Esimerkiksi emoyhtiötä ja pienomistajaa arvioidaan erilailla asemansa mukaisesti.¹¹²

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen asema on yhtiöoikeudellisesti merkittävä jo hallintovaltuuden ja päätöksentekovaltuuden vuoksi. Näin hänen yhtiöoikeudellinen vastuunsa on myös melko kattava. Vahingonkorvausvastuun realisoituminen vaatii tahallisuutta tai huolimattomuutta. Menetellessään huolellisen yhtiömiehen tavoin ei osakkaan asemaan varsinaisesti liity tunnettuja riskejä eikä epävarmuuksia. Koska yhtiöoikeudelliset säännökset melko tehokkaasti rajaavat riskien kenttää, voidaan katsoa, että edes huolimattoman vastuunalaisen yhtiömiehen asemaan ei liity epävarmuuksia vaan ainoastaan tunnettuja riskejä.

Riskikomponentti ei ole vastuunalaisen yhtiömiehen kohdalla kovin merkittävä. Riskin realisoitumisen pitäisi olla yhtiömiehen hallinnassa. Riskit äänettömän yhtiömiehen kohdalla ovat vielä huomattavasti pienemmät.

Osakkeenomistajan vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen vaatii tuottamusta. Vahingonkorvausvelvollisuuden syntyminen on tehokkaasti huolellisen osakkeenomistajan ehkäistävässä. Epävarmuutta ei osakkeenomistajan riskiasemaan juuri liity. Vahingon-

¹¹⁰ HE 109/2005: 194–196.

¹¹¹ OYL 22:7 mukaan osakkeenomistaja voi ajaa kannetta omissa nimissään, kun 1) kantajilla on 1/10 osa kaikista osakkeista tai 2) vahingonkorvausvaatimuksen toteutumatta jättäminen olisi OYL 1:7 yhdenvertaisuusperiaatteen vastaista. OYL 21:3 mukaan kantajilla on oikeus saada korvaus kuluistaan siinä määrin kuin oikeudenkäynnillä saatavat varat siihen riittävät.

¹¹² HE 109/2005: 196.

korvausvelvollisuus ei ole merkittävä tekijä arvioitaessa eri yhtiömuotoja liiketaloudellisten intressien näkökulmasta.

3.1.5. Tiedonsaantioikeudet

Tiedonsaantioikeudet vaikuttavat siihen, millaisia vaikutusmahdollisuuksia omistajalla on yrityksen toimintaan, tuottoon pääsyyn sekä omistajan riskiin. Informaation asymmetria erityisesti omistajien ja johdon välillä nostaa osakkaalle omistajuudesta koituvaa riskiä¹¹³.

KPL:n, TTL:n ja AKL:n säätämien kirjanpitoon ja tilinpäätökseen liittyvien tiedontuotovelvoitteiden¹¹⁴ lisäksi kommandiittiyhtiön yhtiömiesten tiedonsaantia vahvistaa merkittävästi AKL 2:15 säätämä tarkastusoikeus. Sekä vastuunalaisilla¹¹⁵ että äänettömillä¹¹⁶ yhtiömiehillä on tarkastusoikeuden nojalla oikeus saada tietoa yhtiöltä, toisilta yhtiömiehiltä ja yhtiön henkilökunnalta¹¹⁷.

Tarkastusoikeus on henkilökohtainen oikeus. Yhtiömiehellä on oikeus käyttää tarkastuksessa avustajaa¹¹⁸. Tarkastusoikeus ei ole sidottu hallintovaltuuteen taikka edustamisoikeuteen. Toisilla yhtiömiehillä ei ole kielto-oikeutta tarkastusoikeuteen. Tarkastusta ei saa suorittaa niin, että se aiheuttaa kohtuutonta häiriötä yhtiön toiminnalle. Oikeus tarkastaa kirjanpito tulee käsittää laajasti, eli se käsittää muun muassa tositteet, liikeasiakirjat ja liiketapahtumia koskevan kirjeenvaihdon.¹¹⁹ AKL 2:15 sääntelemä tarkastusoikeus on pakottavaa oikeutta, eikä siitä voida sopia toisin.

¹¹³ Demsetz 1997: 428.

¹¹⁴ Kirjanpitolain 1:1:n 1 kohdan mukaan kommandiittiyhtiö on kirjapitovelvollinen. Tilintarkastuslain 2:2 määrää velvollisuudesta suorittaa tilintarkastus ja valita tilintarkastaja. Pienellä yhtiöllä on mahdollisuus poiketa tilintarkastusvelvollisuudesta. AKL 9 luku säätelee tilinpäätöksestä ja 10 luku tilintarkastuksesta.

¹¹⁵ Siikarla 2003 s. 103–104: Vastuunalaisen yhtiömiehen pitää allekirjoittaa yhtiön tilinpäätös, minkä vuoksi hänelle on erityisen tärkeää oikeus tarkastaa tilinpäätöksen taustalla oleva tilinpäätöksen rakentuminen ja kirjanpito. Hänellä on myös vastuu yhtiön veroilmoituksesta, ja yhtiön tilinpäätös vaikuttaa hänen henkilökohtaiseen verotukseensa. Ks. Immonen ym. 2012 osa I, Wilhelmsson ym. 2001 luku 5.

¹¹⁶ HE 6/1987: 33–35: Ääneton yhtiömies kykenee tarkastusoikeutensa turvin varmistumaan sijoittamansa pääoman säilymisestä ja voitto-osuutensa oikeasta laskemisesta.

¹¹⁷ Koski ym. 1990: 78–79, Siikarla 2003: 103–104, Wilhelmsson ym. 2001: 107–110.

¹¹⁸ HE 6/1987: 34, Wilhelmsson ym. 2001: 109–110.

¹¹⁹ HE 6/1987: 33–35.

Tarkastusoikeuden lisäksi yhtiömiehillä on oikeus puuttua tilinpäätöksessä esitettyyn tietoon. AKL 2:16 määrää pakottavasti oikeudesta moittia¹²⁰ yhtiön tilinpäätöstä. Se tarjoaa suojaa tapauksissa, joissa laadittu tilinpäätös loukkaa yhtiön tai yhtiömiehen oikeutta¹²¹, vaikka kyse ei olekaan tahallisesta tai tuottamuksellisesta vahingosta. Jos yhtiömies on allekirjoittanut tilinpäätöksen ilman siihen liitettyä eriävää mielipidettä, katsotaan hänen menettäneen moiteoikeutensa. Myös kommandiittiyhtiön äänettömällä yhtiömiehellä on moiteoikeus.¹²²

Osakkeenomistaja joutuu perustamaan päätöksensä pitkälti tietoon, joka perustuu tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen. Lisäksi hän voi käyttää yhtiökokouksessa kyselyoikeuttaan ja erityistapauksissa hakea erityistä tarkastusta¹²³. KPL, TTL ja OYL¹²⁴ säättävät osakeyhtiölle pakosta tuottaa informaatiota tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen muodossa. Tilinpäätös ja toimintakertomus tuottavat osakkeenomistajille säännöllisesti tietoa yhtiöstä. Ne edustavat tavallisesti kattavinta informaatiota, jota osakas voi yhtiöstä lain nojalla saada. Kyselyoikeus yhtiökokouksessa ei anna AKL tarkastusoikeuden tapaista pääsyä informaatioon, vaan se rajoittuu yhtiökokouksen puitteisiin ja on tarkastusoikeuteen verrattuna melko tehoton.

Osakkeenomistajan vahvin keino saada tietoa yksittäistapauksissa on erityinen tarkastus. OYL 7:7.1:n 1 virkkeen mukaan erityinen tarkastus toimitetaan ”yhtiön hallinnosta ja kirjanpidosta tietyltä päättyneeltä ajanjaksolta taikka tietyistä toimenpiteistä tai sei-

¹²⁰ AKL 2:16 mukaan moitekanne tulee nostaa toisia yhtiömiehiä vastaan. AKL 7:7 mukaan kanne voidaan nostaa vain vastuunalaisia yhtiömiehiä vastaan.

¹²¹ Moite voi perustua esimerkiksi siihen, että voitto-osuudet on laskettu yhtiösopimuksesta poikkeavalla tavalla.

¹²² HE 6/1987: 35.

¹²³ KKO 2010:96 kohta 12: ”Erityisen tarkastuksen tarkoituksena on selvittää, onko yhtiön asioiden hoidossa noudatettu lain ja yhtiöjärjestyksen määräyksiä.” ja kohta 8: ”Oikeus saada yhtiössä toimitetuksi erityinen tarkastus sen selvittämiseksi, onko yhtiön kirjanpito, tilinpäätös ja hallinto hoidettu lain ja yhtiöjärjestyksen edellyttämällä tavalla, on tärkeä osa osakeyhtiölain osakkeenomistajalle takaamaa oikeusturvaa. Tyypillisesti tarkastusmahdollisuus tarjoaa vähemmistöosakkaille keinon valvoa, etteivät enemmistöosakkaat käytä päätäntävaltaa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti.”

¹²⁴ Kirjanpitolain 1:1:n 1 kohdan mukaan osakeyhtiö on kirjapitovelvollinen. Tilintarkastuslain 2:2 määrää velvollisuudesta suorittaa tilintarkastus ja valita tilintarkasta. Pienellä yhtiöllä on mahdollisuus poiketa tilintarkastusvelvollisuudesta. OYL 8 luku säättää tilintarkastuksesta ja erityisestä tarkastuksesta sekä OYL 8:3–11 tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta.

koista”. Päätös erityisen tarkastuksen hakemisesta tehdään yhtiökokouksessa¹²⁵. Päätöksen erityisestä tarkastuksesta tekee aluehallintovirasto.¹²⁶

Kommandiittiyhtiön yhtiömiehillä on hyvin suorat ja välittömät keinot saada tietoa yhtiöstä. Lisäksi tietoa voidaan saada hyvin kattavasti. Heidän asemaansa liittyvä informaation asymmetriasta johtuva riski on hyvin pieni.

Osakkeenomistaja saa säännöllisesti¹²⁷ yhtiön tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sekä voi käyttää yhtiökokouksessa kyselyoikeuttaan. Hänellä ei ole suoria keinoja saada tietoa yhtiöstä. Tietyin ehdoin osakkeenomistajalla on mahdollisuus saada informaatiota erityisen tarkastuksen keinoin. Tiedonsaantioikeuksista johtuva informaation asymmetria nostaa osakkeenomistajan asemaan liittyvää riskiä. Osakkeenomistajan on vaikeaa saada ajantasaista tietoa esimerkiksi johdon toiminnasta yhtiössä. Hän joutuu pitkälti luottamaan siihen, että yhtiön johto täyttää fidusiariset¹²⁸ velvoitteensa ja päämies-agenttisuhteesta koituvat ongelmat¹²⁹ pysyvät hallinnassa.

3.2. Omistajat ja yhtiön edustaminen

Yhtiön edustaminen liittyy yhtiön ulkoisiin oikeussuhteisiin eli omistajan näkökulmasta yhtiön oikeustoimiin kolmannen kanssa. Edustamisessa on kyse kelpoisuudesta tehdä yhtiötä sitovia oikeustoimia ulkopuolisten kanssa sekä kelpoisuudesta ottaa vastaan yhtiölle osoitettuja tahdonilmaisuja. Kelpoisuus liittyy yhtiön ulkoisiin oikeussuhteisiin, kun taas toimivalta¹³⁰ liittyy pääasiassa yhtiön sisäisiin oikeussuhteisiin.

¹²⁵ Päätöstä tulee kannattaa vähintään 1/10 kaikista osakkeista tai 1/3 yhtiökokouksessa edustetuista osakkeista.

¹²⁶ Villa ym. 2014: 342.

¹²⁷ Tyypillisesti kerran vuodessa varsinaisen yhtiökokouksen yhteydessä.

¹²⁸ Ks. Salo 2015 hyvästä liiketoimintapäätöksestä ja johdon vastuusta.

¹²⁹ Ks. Berle ym. 1932, Demsetz 1983, Fama & Jensen 1983.

¹³⁰ Villa ym. 2014 s. 147–148: Käsiteltäessä yhtiön edustamista tulee erottaa toisistaan kelpoisuus ja toimivalta. Kelpoisuudessa on kyse suhteesta yhtiön ulkopuoliseen eli kolmanteen, ja se osoittaa edustusvalan laajuuden suhteessa häneen. Toimivalta määritellään yhtiön sisällä, ja se tarkoittaa valtuuttajan edustajalle antamaa valtuutusta tehdä oikeustoimia kolmannen kanssa. Kelpoisuus voi olla laajempi kuin toimivalta. Jos edustaja tekee kelpoisuutensa rajoissa toimivaltansa ylittävän oikeustoimen kolmannen kanssa, sitoo oikeustoimi yhtiötä, jos kolmas ei tiennyt toimivallan rajoituksesta. Kolmannen vilpittömä mieltä suojataan toimivallan ylitystapauksessa. Ks. myös KKO 1949-II-397 toimivallan ylityksestä avoimessa yhtiössä, kun oikeustoimen toinen osapuoli tiesi ylityksestä.

Yhtiön edustamiseen liittyvät kysymykset liittyvät pääasiassa liiketaloudelliseen intressiin vaikuttaa yrityksen toimintaan. Kun omistaja voi tehdä yhtiön puolesta oikeustoimia kolmannen kanssa, on hänellä merkittävä vaikutus yhtiön arvoketjun toimintaan ja arvontuottoon. Omistaja pääsee konkreettisesti edistämään yhtiön toimintaa markkinoilla solmiessaan suhteita ja sopimuksia asiakkaiden ja toimittajien kanssa.

AKL luvussa 3¹³¹ säädetään kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen oikeudesta edustaa yhtiötä. AKL 3:1.1:ssä säädetään yhtiömiehen oikeudesta edustaa yhtiötä ja kirjoittaa yhtiön toiminimi, kunhan asia kuuluu yhtiön toimialaan. AKL 3:1.2 mukaan tätä oikeutta voidaan rajoittaa yhtiösopimuksessa¹³² tai se voidaan kokonaan poistaa. Äänettömällä yhtiömiehellä ei AKL 7:5.1 mukaisesti ole kelpoisuutta edustaa yhtiötä.

Pääsääntöisesti jokainen vastuunalainen yhtiömies voi päättää oikeustoimista¹³³ ja tehdä niitä yhtiön nimissä itsenäisesti ilman toisten yhtiömiesten myötävaikutusta. Oikeustoimet ovat yhtiötä sitovia, kunhan ne ovat kaupparekisteriin merkityn toimialan mukaisia. Laaja toimialamäärittely antaa laajan kelpoisuuden. Toimialan sitovuus voidaan sivuuttaa, jos kaikki yhtiömiehet mukaan lukien äänettömät ovat toimessa osallisia¹³⁴ ¹³⁵.

Säännös äänettömän yhtiömiehen edustamisoikeudesta¹³⁶ on pakottava. Äänettömälle yhtiömiehelle ei voida rekisteröidä kaupparekisteriin tällaista oikeutta. Hänelle voidaan kuitenkin myöntää prokura¹³⁷ tai muu valtakirja taikka hänelle voidaan antaa yhtiössä

¹³¹ HE 6/1987 s. 35: luvun säännökset ovat pääosin pakottavia.

¹³² Rajoitus sitoo vilpittömässä mielessä ollutta vasta yhtiösopimuksen kaupparekisterimerkinnän kuulutuksen jälkeen. AKL 3:2.3 mukaan muunlaiset edustamis- ja toiminimenkirjoitusoikeuden rajoitukset sitovat vain niistä tiennyttä.

¹³³ Wilhelmsson ym. 2001 s. 194: Yhtiömiehen yhtiön puolesta itsensä kanssa tekemät oikeustoimet ovat lähtökohtaisesti päteviä. Niitä arvioidaan yhtiömiesten keskinäisiä suhteita koskevien säännösten ja periaatteiden, kuten yhdenvertaisuus ja uskollisuusvelvollisuus, mukaisesti.

¹³⁴ Osallisuus voi olla myös konkludenttista suostumusta.

¹³⁵ Wilhelmsson ym. 2001: 191–194.

¹³⁶ AKL 7:5.1: ”Äänettömällä yhtiömiehellä ei ilman eri valtuutusta ole oikeutta edustaa yhtiötä eikä hänellä ole kelpoisuutta ottaa vastaan yhtiölle osoitettua haastetta tai muuta tiedoksiantoa.”

¹³⁷ HE 6/1987 s. 36–37: Prokuristilla on yleisvaltuus yhtiön elinkeinon hoitamiseen, mikä on merkittävä vastuunalaisten yhtiömiesten yhtiöstä kantaman vastuun kannalta. Tämän vuoksi on ollut tarpeellista säätää, että prokuran antaminen vaatii kaikkien vastuunalaisten yhtiömiesten suostumuksen mukaan lukiin hallintoon osallistumattomat. Jokaisella vastuunalaisella yhtiömiehellä, joka osallistuu yhtiön hallintoon, on yksinään oikeus peruuttaa prokura, mikäli toisin ei ole sovittu. Äänettömän yhtiömiehen suostumusta prokuraan ei vaadita, eikä hänellä ole oikeutta peruuttaa prokuraa.

asemavaltuuden tuottava tehtävä. Poikkeuksellisesti äänettömällä yhtiömiehellä voi olla yhtiön sisäinen tilannevaltuutus toimia AKL 2:2.3 mukaisessa kiireellisessä ja välttämättömässä tilanteessa.¹³⁸

Osakkeenomistajalla ei ole lakiin perustuvaa oikeutta edustaa yhtiötä eikä hänelle voida antaa edustus-oikeutta yhtiöjärjestyksellä. Osakkeenomistaja voi edustaa yhtiötä hänelle erikseen annetulla valtuutuksella, kuten prokuralla, tai asemalla yhtiössä.¹³⁹ Osakeyhtiölain 6:25 mukaan osakeyhtiön edustaminen kuuluu hallitukselle sekä toimitusjohtajalle hänen tehtäviinsä 17 §:n mukaan kuuluvissa asioissa. Osakkeenomistajalla ei ole oikeutta edustaa yhtiötä, kirjoittaa toiminimeä taikka ottaa vastaan tiedonantoja.

Edustamisoikeus toteuttaa tehokkaasti kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen liiketaloudellisia intressejä. Hän voi suoraan vaikuttaa yhtiön toimintaan, eikä päämies-agenttisuhdetta johdon ja omistuksen välille tässä mielessä synny, sillä johdon ja omistuksen väliseen suhteeseen liittyvät riskit jäävät pieniksi tai poistuvat kokonaan. Edustamisoikeuden ansiosta vastuunalainen yhtiömies voi osallistua henkilökohtaisesti yhtiön arvomuodostukseen ja hän voi merkittävästi vaikuttaa yrityksen toimintaan.

Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole edustamisoikeutta, eikä hän voi sen puitteissa toteuttaa liiketaloudellisia intressejään. Äänettömän yhtiömiehen liiketaloudellista riskiasemaa rasittaa toimivan johdon ja yhtiöstä irrallisen omistuksen suhteeseen liittyvä päämies-agenttisuhte.

Osakeyhtiössä omistus ja johto eriytyvät. Omistaja ei voi edustaa yhtiötä eikä osallistua yhtiön arvontuottoon. Yhtiön edustaminen on säädetty johdon tehtäväksi, ja johto toimii tässä mielessä omistajien agenttina. Omistajan kannettavaksi jäävät päämies-agenttisuhteesta koituvat riskit¹⁴⁰, jotka ovat hänen liiketaloudellisten intressiensä näkö-

¹³⁸ HE 6/1987: 58–59.

¹³⁹ Kyläkallio ym. 2015: 46–47.

¹⁴⁰ Smith 1776 s. 736–737: palkattujen johtajien ei voida odottaa toimivan yhtä tarmokkaasti yhtiön asioiden puolesta kuin yhtiön omistajien. Demsetz 1983: seikkoja palkkajohtajuuteen liittyvistä ongelmista. Jensen ym. 1976: agentti-päämiessuhteen määrittely. Ks. myös Berle ym. 1932, Coase 1937, Fama ym. 1983.

kulmasta epätoivottavia. Osakkeenomistaja ei voi edustamisoikeuden puitteissa toteuttaa liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yrityksen toimintaan.

3.3. Omistajan ja yhtiön välinen velka- ja vastuusuhde

Omistajan vastuu omistamansa yhtiön velvoitteista on yksi merkittävimmistä eroista kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön välillä. Se asettaa yhtiöt hyvin erilaiseen asemaan riskiin liittyvän liiketaloudellisen intressin näkökulmasta. Velkavastuu voi merkitä omistajalle sekä tunnistettavia riskejä että tuntemattomia epävarmuuksia.

Osakkeenomistajan taloudellinen riski yhtiössä rajoittuu hänen osakkuuteensa sijoitettuun pääomaan. Osakeyhtiölain 1:2.2 mukaan osakkeenomistajat eivät vastaa henkilökohtaisesti yhtiön velvoitteista¹⁴¹. Juuri tämä osakkaan vastuun puute yhtiön veloista ja sitoumuksista¹⁴² on osakeyhtiölle tunnusomaista¹⁴³.

AKL 1:1¹⁴⁴ asettaa yhtiömiehille vastuun yhtiön velvoitteista. Kommandiittiyhtiön äännettömän yhtiömiehen vastuu rajoittuu kuitenkin hänen asettamaansa pääomapanokseen¹⁴⁵, eikä yritystoiminnasta voi koitua hänelle lisävastuita. Kommandiittiyhtiön äännettömän yhtiömies ja osakeyhtiön osakkeenomistaja ovat hyvin samanlaisessa asemassa suhteessa yhtiöstä heille koituviin vastuihin. Heidän asemansa voidaan todeta olevan hyvin edullinen suhteessa yritystoiminnasta koituviin riskeihin. Nämä osakasasemat tukevat hyvin omistajan liiketaloudellista intressiä laskea omistukseensa liittyvää riskiä.

¹⁴¹ Vrt. KKO 2015:17 vastuun samaistamisesta. Tapauksessa katsottiin osakeyhtiömuotoa käytetyn velvoitteiden välttämiseksi ja KKO tuomitsi osakkeenomistajat vastuuseen rajavastuuyhtiön velvoitteesta.

¹⁴² Muun muassa Villa ym. 2014 s. 104–105 ja Järvenoja 1994 s. 36 kiinnittävät huomiota, että käytännössä tilanne on velkavastuun osalta usein toinen erityisesti pienissä osakeyhtiöissä. Vaikka osakkeenomistajilla ei ole yhtiöoikeudellista velkavastuuta, osakkaat joutuvat usein takaamaan rahoittajien painostuksesta omistamansa yhtiön velkoja. Tämä seikka on hyvä tunnistaa, vaikka se ei tämän työn yhtiöoikeudelliseen kontekstiin kuulukaan.

¹⁴³ Villa ym. 2014: 104–105.

¹⁴⁴ AKL 1:1: ”Avoimen yhtiön yhtiösopimuksen osapuolet (yhtiömiehet) vastaavat yhtiön velvoitteista niiden täyteen määrään niin kuin omasta velastaan. Kommandiittiyhtiössä yhden tai useamman yhtiömiehen, ei kuitenkaan kaikkien, vastuuta yhtiön velvoitteista on rajoitettu yhtiösopimuksen osoittaman omaisuuspanoksen määrään.”

¹⁴⁵ AKL 1:1 ja AKL 7:6 rajoittavat äännettömän yhtiömiehen velkavastuun hänen yhtiöpanoksensa määrään.

Vastuunalaisen yhtiömiehen vastuu on henkilökohtaista, rajatonta, solidaarista ja omavelkaista. Henkilökohtaisuus tarkoittaa, että yhtiömies vastaa velasta kaikella omaisuudellaan. Rajattomuus tarkoittaa, että vastuun määrä ei rajoitu yhtiöpanoksen määrään tai vastaavaan seikkaan. Solidaarisuus tarkoittaa, että yhtiömies vastaa omasta ja toisten puolesta koko yhtiön velasta ja velkoja voi vaatia saamistaan keneltä tahansa yhtiömieheltä. Omavelkaisuus tarkoittaa, että velkoja voi vaatia eräänäntyttä saatavaansa suoraan yhtiömieheltä ilman, että hänen tulisi ensin kääntyä yhtiön puoleen.¹⁴⁶

Henkilökohtaista vastuuta¹⁴⁷ koskeva säännös on pakottavaa oikeutta, eikä siitä voida yhtiömiesten välillä ulkopuolisia sitovasti toisin sopia.¹⁴⁸ Yhtiön ja vastuunalaisen yhtiömiehen varallisuuspiirit ovat velkavastuusuhteesta huolimatta erilliset¹⁴⁹, eikä yhtiö vastaa vastuunalaisen yhtiömiehen veloista, vaikka yhtiömies vastaakin yhtiön veloista¹⁵⁰.

Vastuunalaisen yhtiömiehen vastuu on asiallisesti samansisältöinen kuin yhtiön vastuu. Se voi perustua sopimus-, rikkomus- tai julkisoikeudelliseen vastuuseen¹⁵¹. Velkavastuu saattaa koskea myös toisen yhtiömiehen veroja. Kun vero on yhtiön vastuulla, vastaa vastuunalainen yhtiömies näin myös toisen vastuunalaisen yhtiömiehen kyseisestä verosta¹⁵². Velkavastuu voi käsittää myös työntekijöiden aiheuttaman vahingon, josta yhtiö on isännänvastuussa¹⁵³.

Vastuun asiallisesta samansisältöisyydestä johtuen on yhtiömiehen täytettävä yhtiön suoritusvelvollisuus. Jos yhtiömies ei kykene täyttämään suoritusvelvollisuuttaan, syntyy hänelle vastuu virheen tai viivästyksen mahdollisesti velkojalle aiheuttamasta va-

¹⁴⁶ Koski ym. 1990: 173–175, Wilhelmsson ym. 2001: 206–229.

¹⁴⁷ Wilhelmsson ym. 2001 s. 206–208: Henkilökohtaista vastuuta perustellaan yhtiömiesten suurella sopimusvapaudella, oikeudella disponoida yhtiön omaisuutta sekä oikeudella lopettaa yhtiö maksamatta sen velkoja. Maksettuaan yhtiön velan saa vastuunalainen yhtiömies regressio-oikeuden yhtiötä kohtaan. Takautumisoikeutensa nojalla voi hän hakea korvausta ensisijaisesti yhtiöltä, ei toisilta yhtiömiehiltä.

¹⁴⁸ Koski ym. 1990: 173–175.

¹⁴⁹ Ks. KKO 1991:173 varallisuuspiirien erillisyydestä. Tapauksessa vastuunalainen yhtiömies oli rangaistavalla teolla tuottanut tuloa kommandiittiyhtiölle. Yhtiömiestä ei tuomittu menettämään taloudellista hyötyä, koska se oli koitunut yhtiölle eikä yhtiömies hyötynyt tästä.

¹⁵⁰ Wilhelmsson ym. 2001: 51.

¹⁵¹ Ks. vastuun määräytymisestä mm. KKO 1991:176, KKO 1990:47.

¹⁵² Immonen ym. 2012: 22.

¹⁵³ Immonen ym. 2012: 22.

hingosta. Yhtiömies voi esittää velkojaa vastaan kaikki ne väitteet, joita se voisi esittää yhtiötäkin kohtaan.¹⁵⁴

KKO:n ennakkopäätös 1987:129¹⁵⁵ määrittelee yhtiömiehen vastuuta toisen yhtiömiehen toimista yhtiössä. Tapauksessa avoimen yhtiön yhtiömies A oli aiheuttanut asiakkaalle C vahinkoa kavaltamalla ja jättämällä tilittämättä asiakkaan varoja. Yhtiö oli merkitty kaupparekisteriin lakanneeksi 22.9.1983. A oli Kouvolan hovioikeuden tuomiolla 4.9.1984 tuomittu rangaistukseen ja velvoitettu maksamaan C:lle vahingonkorvausta. C alkoi myöhemmin ajaa kannetta B:tä vastaan velvoittaakseen tämän korvaamaan aiheutuneet vahingot. B oli ollut avoimen yhtiön toinen yhtiömies. Oikeus katsoi yhtiön olleen vastuussa A:n aiheuttamasta vahingosta ja B:n vastaavan tästä velvoitteesta yhtiömiehen ominaisuudessa. B oli lausunut muun muassa, että hän ei ollut tietoinen A:n ja C:n sopimuksen yksityiskohdista eikä hän olisi voinut mitenkään vaikuttaa A:n rikolliseen menettelyyn tai estää sitä. Perusteluissaan KKO ei ottanut kantaa B:n lausumiin, vaan totesi yksiselitteisesti A:n yhtiömiesaseman johtavan vastuuseen vahingonkorvauksesta.

Vastuunalaisen yhtiömiehen velkavastuu kohdistuu vastuuseen, joka yhtiöllä oli yhtiömiehen osakkuusaikana. Tämä vastuu alkaa yhtiön syntyessä tai yhtiöön liittyttäessä. Yhtiöön liittyttäessä yhtiömies vastaa kaikista yhtiötä rasittavista velvoitteista, vaikka ne olisivat syntyneet ennen hänen yhtiömiesaikaansa. Erotessaan yhtiöstä yhtiömies vastaa kaikista hänen eroamiseensa mennessä yhtiölle syntyneistä velvoitteista¹⁵⁶. Hän vastaa myös eroamisen jälkeisistä velvoitteista, jos velkoja ei tiennyt erosta ennen velvoitteen syntymistä^{157, 158}.

¹⁵⁴ Wilhelmsson ym. 2001: 209–213.

¹⁵⁵ KKO 1987:129: ”Avoimena yhtiönä toimineen asianajotoimiston yhtiömies A oli hoitaessaan asiakkaan toimeksiannon nojalla yhtiön lukuun sen toimialaan kuuluneita asianajotehtäviä kavaltamalla ja jättämällä tilittämättä asiakkaan varoja aiheuttanut tälle vahinkoa. Asianajotoimiston toinen yhtiömies B oli yhtiömiehenä vastuussa vahingon korvaamisesta.”

¹⁵⁶ Ks. KKO 1993:158.

¹⁵⁷ Ks. KKO 1973 II 39.

¹⁵⁸ Koski ym. 1990: 178–179.

Yhtiömies voi tulla vastuuseen yhtiömiesaikana syntyneestä velvoitteesta, vaikka myöhemmin syntyisi oikeus yhtiösuhteen purkuun sitä rasittavan virheen vuoksi¹⁵⁹. Velkojan vilpittömänmielensuoja on kattava. Velkojan omalla toiminnalla on myös vaikutusta eroavan yhtiömiehen velkavastuun ylläpitämisessä. Velkojan tietäessä yhtiömiehen eroamisesta on velkojan harkinnalla luoton jatkamisesta merkitystä. Jos velkoja päättää jatkaa luottoa, ei luoton myöhempi voimassaolo enää velvoita eronnutta yhtiömiestä. Asiasta on annettu ennakkopäätös KKO 1998:48¹⁶⁰.

Yhtiön konkurssi antaa velkojalle oikeuden vaatia yhtiömieheltä yhtiön velkoja¹⁶¹. Tämä käsittää myös erääntymättömän velan, jos velkoja ei saa täyttä suoritusta konkurssipesältä tai pelkää jäävänsä ilman.¹⁶² Kommandiittiyhtiö asetetaan konkurssiin joko omasta tai velkojen hakemuksesta. Konkurssi on yhtiömiehestä erillinen. Prosessien erillisyydestä johtuen tulee velkojen valvoa saatavaansa molemmissa konkurseissa.¹⁶³

Talousteorioissa tarkastelu on yleensä keskittynyt yrityksen toimintaan suhteessa saatavaan tuottoon. Yritykseen sijoitetulle pääomalle on tarkasteltu saatavan tuottoa eri muodoin, ja riskinä on ollut tämän tuoton ja sijoitetun pääoman menettäminen. Velkavastuu on yksi tekijöistä, jota ei juuri ole tarkasteltu. Velkavastuu tuo tarkasteluun mukaan negatiivisen tuoton käsitteen. Negatiivinen tuotto tarkoittaa käytännössä sitä, että rahavirta kulkee omistajalta yritykseen ja heikentää omistajan varallisuusasemaa.

Yritystoimintaan ja omistukseen liittyviä riskejä voidaan jaotella tunnettuihin riskeihin ja tuntemattomiin epävarmuuksiin¹⁶⁴. Jokaiseen osakasrooliin liittyy tunnettu riski sijoitetun pääoman menettämisestä. Vastuunalaisen yhtiömiehen tunnettujen riskien piiri on huomattavasti tätä laajempi. Riskien määrä on periaatteessa rajoittamaton, ja hänen tuot-

¹⁵⁹ KKO 1993:9.

¹⁶⁰ KKO 1998:48: ”Pankki oli myöntänyt avoimelle yhtiölle toistaiseksi voimassa olevan shekkitalilulun. Luotollisen shekkitalin saldon ollessa negatiivinen erosi yhtiömies A pankin tietien yhtiöstä. Sen jälkeen tehtiin tilille talletus, jolloin tilin saldo tuli positiiviseksi. Sittemmin tilin saldo muuttui siltä tehtyjen nostojen johdosta uudelleen negatiiviseksi. Kun pankilla oli ollut A:n yhtiöstä eroamisen yhteydessä mahdollisuus harkita, pitkö se luoton voimassa A:n erosta huolimatta, A:n katsottiin vapautuneen vastaamasta tilin velkasaldosta.”

¹⁶¹ AKL 4:2: ”Jos avoimen yhtiön omaisuus luovutetaan konkurssiin, yhtiömieheltä voidaan heti vaatia myös yhtiön erääntymättömän velan maksamista.”

¹⁶² HE 6/1987: 38.

¹⁶³ HE 6/1987: 38.

¹⁶⁴ Ks. riskistä ja epävarmuudesta yrityksen toiminnassa Knight 1922.

tonsa yrityksestä voi kääntyä negatiiviseksi. Osakasasemien riskimatriisi on esitetty kuviossa 4.

Erityisen hankalan vastuunalaisen yhtiömiehen asemasta tekevät yritystoiminnasta joh-
tuvat epävarmuudet. Se, millaisia yllätyksiä epävarmuudet voivat tuottaa ja kuinka suu-
ria ne ovat, riippuu muun muassa yrityksen toiminnasta ja toimialasta. Hankalinta epä-
varmuuksissa on niiden ennakoimattomuus. Epävarmuuksiin voi kuitenkin varautua¹⁶⁵
esimerkiksi lisäämällä taloudellista kantokykyä. Suurin negatiivisen tuoton mahdolli-
suus liittyy juuri epävarmuuksiin niiden ennakoimattomuuden vuoksi. Paradoksaalista
on, että itse yritykselle epävarmuudet tuottavat lähtökohtaisesti mahdollisuuden tehdä
voittoa¹⁶⁶. Epävarmuutta tarkastellaankin hyvin eri lähtökohdista puhuttaessa yrityksen
liiketoiminnasta taikka omistajan asemasta.

	Osakkeenomistaja	Äänetön yhtiömies	Vastuunalainen yhtiömies
Tunnettu riski	Suppea, rajoittuu sijoitettuun pää- omaan	Suppea, rajoittuu sijoitettuun pää- omaan	Rajoittamaton, mahdolliset vastuut tunnistettavissa
Epävarmuus	Ei ole	Ei ole	Rajoittamaton, mahdolliset vastuut ei tunnistettavissa

Kuvio 4. Osakkaiden asema suhteessa yhtiöstä koituviin riskeihin ja epävarmuuksiin.

Kuten kuviossa 4 on havainnollistettu, on vastuunalaisen yhtiömiehen riskiasema liike-
taloudellisten intressien näkökulmasta hyvin epäsuotuisa. Riskiasema on erityisen huo-
no yrityksissä, jotka toimivat arvaamattomassa liiketoimintaympäristössä, jossa epä-
varmuudet voivat tuottaa omistukselle hyvinkin suuria negatiivisia tuottoja. Vas-
tuunalaisen yhtiömiehen vastuu on rajoittamatonta sekä riskien että epävarmuuksien
suhteen. Hallitakseen näitä mahdollisimman hyvin tulee hänen pyrkiä saamaan yrityk-

¹⁶⁵ Ks. Knight 1922: 231–263.

¹⁶⁶ Ks. Knight 1922. Epävarmuus on tekijä, joka mahdollistaa voiton. Jos kaikki tekijät liiketoimintaym-
päristössä olisivat tunnettuja, ei toimintaympäristö sallisi yrityksen tehdä voittoa.

sen toiminnan laatu sellaiseksi, että mahdollisten epävarmuuksien määrä on mahdollisimman pieni. Mitä enemmän mahdollisia vastuiden lähteitä saadaan tunnettujen riskien piiriin, sitä tehokkaammaksi voidaan omistajan riskienhallinta rakentaa.

3.4. Osakkuuden luovutettavuus

Osakkuuden luovutettavuus on merkittävä tekijä harkittaessa omistusta yrityksessä. Luovutettavuus määrittää, kuinka likvidi omistus on ja miten omistaja pystyy irtaantumaan yrityksestä. Irttaantuminen voi olla tärkeää esimerkiksi yrityksen ryhtyessä toimiin, jotka omistaja katsoo etujensa vastaisiksi. Likvidiys taas määrittää sen, kuinka sujuvasti omistaja pystyy muuttamaan sijoittamansa pääoman jälleen rahaksi ja täten käyttämään sitä muihin tarkoituksiin, esimerkiksi omistukseen muissa yhtiöissä.

Kommandiittiyhtiön yhtiöosuus koostuu kaikista niistä oikeuksista ja velvollisuuksista, jotka kuuluvat yhtiömiehelle suhteessa yhtiöön ja toisiin yhtiömiehiin. Nämä oikeudet ja velvollisuudet määräytyvät yhtiösopimuksen ja yhtiöoikeudellisten säännösten sekä sopimusoikeuden yleisten sääntöjen perusteella.¹⁶⁷ Näin ollen erityisesti vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden muoto on hyvin abstrakti, mikä on luovutettavuuden kannalta hankalaa. Oikeudet ja velvollisuudet voidaan toki kirjallisesti määritellä, mutta yhtiöosuudelle on sen abstraktisuuden vuoksi hankala saada arvopaperin¹⁶⁸ luonnetta, joka mahdollistaisi yhtiöosuuden helpon luovutettavuuden.

Yhtiöosuutta ei saa AKL 1:4.3¹⁶⁹ mukaan luovuttaa ilman toisten yhtiömiesten suostumusta¹⁷⁰. Tämä koskee myös äänettömän yhtiömiehen osuutta¹⁷¹. Säännös koskee vain

¹⁶⁷ Immonen ym. 2012: 46–47.

¹⁶⁸ Esimerkiksi yhtiöosuuden myynti on kyllä hyvinkin toteutettavissa ja yhtiöosuudesta voidaan laatia sen osoittava asiakirja. Arvopaperilain määritelmien mukaista arvopaperia on yhtiöosuudesta kuitenkin vaikea luoda jo pelkästään abstraktisuuden vuoksi. AML 2:1 1. virke määrittelee arvopaperin seuraavasti: ”Arvopaperilla tarkoitetaan tässä laissa sellaista arvopaperia, joka on vaihdantakelpoinen ja joka on saatettu tai saatetaan yleiseen liikkeeseen useiden samansisältöisistä oikeuksista annettujen arvopaperien kanssa.”

¹⁶⁹ AKL 1:4.3: ”Yhtiöosuuden tai sen osan luovutus on vailla vaikutusta yhtiötä kohtaan, jolleivät kaikki yhtiömiehet anna luovutukselle suostumustaan.”

¹⁷⁰ Immonen ym. 2012 s. 109–113 mukaan hyväksyminen yhtiöosuuden luovutukselle voidaan saada toisilta yhtiömiehiltä joko ennen tai jälkeen luovutuksen. Luovutuksesta voidaan vapaasti sopia myös yhtiösopimuksessa. Yleistä onkin, että äänettömän yhtiömiehen yhtiöosuus on yhtiösopimuksessa säädet-

vapaaehtoisia luovutuksia¹⁷². Yhtiömiehen konkurssista ja yhtiöosuuden ulosmittauksesta sekä yhtiömiehen kuolemasta on omat säädöksensä¹⁷³. Yhtiömiesten toiminnalle ja heidän välisille suhteilleen asetetut edellytykset olisivat vaarassa, jos yhtiöosuus olisi vapaasti luovutettavissa eikä yhtiömies voisi vaikuttaa siihen, kenen kanssa hän on yhtiösuhteessa. Yhtiöosuuden luovutus ilman toisten yhtiömiesten suostumusta voikin laukaista AKL 5:5¹⁷⁴ mukaisen yhtiösuhteen edellytysten raukeamisen ja johtaa yhtiön purkamiseen tai yhtiöosuuden lunastamiseen.¹⁷⁵

Osakeyhtiölaissa osakkeen vapaa luovutettavuus on yksi lain peruseriaa-asteista. Sillä mahdollistetaan helppo irtautuminen yhtiöstä ja omistuksen muuttaminen rahaksi myymällä osake. Osakkeet ovat vapaasti luovutettavia ja vapaasti hankittavia¹⁷⁶. Osakkeiden hankintaa ja luovutettavuutta voidaan rajoittaa ottamalla yhtiöjärjestykseen OYL 3:7 mukainen lunastuslauseke tai OYL 3:8 mukainen suostumuslauseke.¹⁷⁷

Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta osakeyhtiön osakkeen luovutettavuus alentaa omistukseen liittyvää riskiä ja on selkeä etu suhteessa kommandiittiyhtiöön. Varsinkin vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden luovutettavuus on yhtiöosuuden luonteen takia hankalaa. Äänettömän yhtiömiehen yhtiöosuus on oikeuksien ja velvollisuuksien osalta tätä suppeampi ja helpommin määriteltävissä, mikä hieman parantaa luovutettavuutta. Osakkeilla on arvopaperin luonteisia ominaisuuksia¹⁷⁸, joista vaihdettavuus on merkittävää yrityksestä irtaantumisen ja omistuksen likvidiyden kannalta.

ty vapaasti luovutettavaksi. Yhtiösopimuksella voidaan säädellä vain vapaaehtoisia luovutuksia. Yhtiöosuuden luovuttanut yhtiömies eroaa yhtiöstä, ja häntä koskevat samat vastuut ja velvoitteet kuin yleensä eroamistapauksissa.

¹⁷¹ Villa ym. 2007: 31.

¹⁷² HE 6/1987: 20.

¹⁷³ Ks. AKL 5:3 ja AKL 5:4.

¹⁷⁴ AKL 5:5: ”Yhtiömiehellä on 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu oikeus vaatia yhtiön purkamista, jos toinen yhtiömies olennaisesti rikkoo yhtiösuhteeseen perustuvia velvollisuuksiaan tai jatkuvasti käyttää asemaansa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti taikka jos yhtiön toiminnan jatkamista on pidettävä kohtuuttomana yhtiömiehen kannalta ottaen huomioon hänen tai toisen yhtiömiehen terveydentilan, taloudellisen aseman tai muun vastaavan seikan suhteen tapahtuneet muutokset tai yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen.”

¹⁷⁵ HE 6/1987: 19–20, Wilhelmsson ym. 2001: 77.

¹⁷⁶ OYL 1:4: ”Osake voidaan rajoituksitta luovuttaa tai hankkia, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.”

¹⁷⁷ HE 109/2005: 38.

¹⁷⁸ Villa ym. 2014 s. 787–789: Arvopaperilta edellytetään vaihdantakelpoisuutta, sen tulee olla yleisesti liikkeeseen laskettu, sen tulee olla lajiesineen kaltainen ja sen fyysinen hallinta on sen osoittaman oikeuden käyttämisen edellytys.

4. OMISTAJIEN KESKINÄISET SUHTEET JA TOIMINTA

4.1. Omistajien keskinäiset suhteet

Omistajien keskinäisissä suhteissa määräytyy se, miten omistajat omistustaan hallitsevat. Tämä tarkoittaa muun muassa hallinnollisten oikeuksien ja päätäntävällän kollektiivista käyttöä ja sitä, miten yksittäinen omistaja voi käyttää niitä suhteessa toisiin omistajiin. Olennaista on, miten toisten omistajien toiminta vaikuttaa häneen ja miten hän kykenee toteuttamaan liiketaloudellisia intressejään omistajien välisissä suhteissa.

Kun luvussa 3¹⁷⁹ tarkasteltiin omistajan asemaa suhteessa yhtiöön, tässä luvussa tarkastellaan omistajan suhdetta toisiin omistajiin. Tällä suhteella on vaikutusta omistajan kykyyn vaikuttaa yrityksen toimintaan sekä omistajan riskiasemaan ja pääsyyn yrityksen tuottoon. Omistajien keskinäisillä suhteilla on tärkeä merkitys omistajan liiketaloudellisten intressien näkökulmasta.

Kommandiittiyhtiössä ja osakeyhtiössä on omistajan asema suhteessa toisiin omistajiin hyvin erilainen. Kommandiittiyhtiötä koskevissa säännöksissä keskitytään suojaamaan aktiivisesti toimivaa yhtiömiestä suhteessa muihin yhtiömiehiin ja asetetaan hänelle aktiivisia velvoitteita muita yhtiömiehiä kohtaan. Osakeyhtiösäännökset näkevät osakkeenomistajan roolin passiivisempana, ja sääntely keskittyy erityisesti tarjoamaan osakkaalle suojaa toisilta osakkeenomistajilta.

4.1.1. Omistajien keskinäiset suhteet kommandiittiyhtiössä

Yhtiömiesten suhde yhtiöön ja yhtiömiesten keskinäiset suhteet määrittyvät pitkälti yhtiösopimuksen ja yhtiöoikeudellisten säännösten sekä sopimusoikeuden yleisten sääntöjen perusteella¹⁸⁰. Yhtiömiesten suhteilla sekä yhtiöön että toisiinsa on paljon yhtäläisyyksiä, ja näitä määrittävät pitkälti samat säännökset ja periaatteet.

¹⁷⁹ Lukuun 3 tutustuminen ennen tätä lukua on suositeltavaa. Aiemmin esitettyjen asioiden toistamista pyritään välttämään.

¹⁸⁰ Immonen ym. 2012: 46–47.

Vastuunalaiset yhtiömiehet voivat vapaasti sopia keskinäisistä suhteistaan säännösten ollessa tahdonvaltaisia. Ainoastaan tarkastusoikeutta ja tilinpäätöksen moittimista koskevat säännökset ovat pakottavia. Keskinäisistä suhteista voidaan sopia yhtiösopimuksella tai osakassopimuksella. Yhtiösopimuksella on yhtiöoikeudellinen vaikutus osakassopimuksen vaikutuksen jäädessä velvoiteoikeudelliseksi.¹⁸¹

Tässä luvussa tarkastellaan kommandiittiyhtiön yhtiömiesten välisiä yhtiöoikeudellisia suhteita. Kommandiittiyhtiön yhtiömiesten ja osakkeenomistajien välisten suhteiden tarkastelu liiketaloudellisten intressien näkökulmasta suoritetaan luvussa 4.1.3.

Uskollisuusvelvollisuus

Kommandiittiyhtiön yhtiömiehillä on uskollisuusvelvollisuus sekä yhtiötä että toisia yhtiömiehiä kohtaan. Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta uskollisuusvelvoite vaikuttaa sekä yhtiömiesten keskinäiseen vaikutusvaltaan että yhtiömiesten välisissä suhteissa muodostuvaan riskiin.

Yhtiömiesten odotetaan toimivan uskollisina toisilleen, sillä henkilöyhtiön yhtiömiesten keskinäisissä suhteissa on korostetun luottamuksellinen luonne. Kilpailukieltoa ja kielto-oikeutta koskevat säännökset liittyvät läheisesti uskollisuusvelvollisuuteen ja ilmentävät luottamuksen merkittävää asemaa yhtiösuhteessa.¹⁸²

Äänettömien yhtiömiesten osalta uskollisuusvelvoite on merkitykseltään rajoitetumpi kuin vastuunalaisilla yhtiömiehillä. Äänettömien yhtiömiesten osalta uskollisuusvelvollisuus on lähinnä passiivinen¹⁸³ velvollisuus johtuen siitä, että heillä ei lähtökohtaisesti ole yhtiössä hallintovaltuutta. Hallintovaltuuksien lisäämisen myötä (esim. hallintotehtävillä) kehittyä myös äänettömän yhtiömiehen uskollisuusvelvollisuus luonteeltaan aktiivisemmaksi.¹⁸⁴

¹⁸¹ Ks. HE 17/2005: 23–24 ja HE 6/1987: 20–21.

¹⁸² HE 6/1987: 21, 23–24 ja 30–31.

¹⁸³ Esimerkkinä passiivisesta velvollisuudesta on velvollisuus olla paljastamatta yhtiön liikesalaisuuksia ulkopuolisille.

¹⁸⁴ Wilhelmsson ym. 2001: 158–161.

Kielto-oikeus on uskollisuusvelvollisuuteen pohjautuva oikeus¹⁸⁵. Kuten uskollisuusvelvollisuus myös kielto-oikeus määrittyvät yhtiömiehen hallintovaltuuden mukaan¹⁸⁶. Tämä rajaa äänettömät yhtiömiehet kielto-oikeuden ulkopuolelle.

Kielto-oikeus antaa yhtiömiehelle oikeuden kieltää toista yhtiömiestä ryhtymästä tiettyyn yksittäiseen toimenpiteeseen. Kielto-oikeutta ei voi antaa yleisesti tai asettaa sitä koskemaan tiettyntyyppisiä hallinnollisia toimenpiteitä. Kielto-oikeus kompensoi henkilökohtaisen vastuun tuomaa riskiä, joka aiheutuu yhtiömiesten oikeudesta päättää yksinään yhtiön asioista. Laajakantoisten tai tavanomaista suurempaa riskiä sisältävien toimenpiteiden toteutuksesta tulee yhtiömiehen neuvotella toisten kanssa. Jos yhtiömies on käyttänyt kielto-oikeuttaan ja toimenpiteeseen tästä huolimatta ryhdytään, on mahdollista, että yhtiömies voisi vaatia yhtiön asettamista selvitystilaan.¹⁸⁷

Kielto-oikeutta ei ole toimenpiteeseen, joka on tehty yksimielisellä päätöksellä tai yhtiösopimuksen mukaisessa päätöksentekojärjestyksessä. Kiellon rikkonut yhtiömies on vahingonkorvausvastuussa toimistaan, eikä tällainen toimi sido yhtiötä, jos oikeustoinen toinen osapuoli tiesi kiellosta. Äänettömälle yhtiömiehelle voidaan yhtiösopimuksessa antaa kielto-oikeus.¹⁸⁸

Kilpailukiello käsitetään toiseksi yhtiömiesten keskinäisen uskollisuusvelvollisuuden ilmenemismuodoksi. Kilpailukiello on komponentti yhtiön ja yhtiömiehen välisessä suhteessa. AKL 2:11¹⁸⁹ säännös kilpailukiellosta saa perustelunsa yhtiömiesten keskinäisestä suhteesta ja sen korostetusta henkilökohtaisuudesta. Kielto koskee toimintaa, jonka voidaan objektiivisesti arvioiden katsoa kilpailevan yhtiön kanssa. Kilpaileva toiminta on mahdollista toisten yhtiömiesten suostumuksella. Säännös koskee myös äänettömä yhtiömiestä.¹⁹⁰

¹⁸⁵ Ks. HE6/1987: 23.

¹⁸⁶ AKL 2:3.2: ”Yhtiömiehellä ei kuitenkaan ole kielto-oikeutta, jos hänellä yhtiösopimuksen mukaan ei ole oikeutta hoitaa yhtiön asioita tai jos toimenpiteestä on yhtiösopimuksen mukaisesti päätetty yhtiömiesten kokouksessa.”

¹⁸⁷ Koski ym. 1990: 69–70, Wilhelmsson ym. 2001: 96–98.

¹⁸⁸ Villa ym. 2014: 141–143.

¹⁸⁹ AKL 2:11: ”Yhtiömies ei saa harjoittaa yhtiön kanssa kilpailevaa toimintaa, elleivät toiset yhtiömiehet siihen suostu.”

¹⁹⁰ HE 6/1987: 30–31.

Vaatimuksen esittäminen toista yhtiömiestä kohtaan ja kuittaaminen yhtiöltä

Yhtiön ulkopuolisella on oikeus vaatia saatavaansa yhtiöltä tai keneltä tahansa yhtiön vastuunalaiselta yhtiömieheltä. AKL 5:10 mukaan yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiösuhteeseen perustuvaa saatavaansa¹⁹¹ yhtiön toiminnan aikana vain yhtiöltä itseltään. Toisilta yhtiömiehiltä hän voi vaatia saatavaansa vasta, kun yhtiön purkautumisen tai yhtiömiehen eron johdosta on tehty selvitys. Säännöksellä on pyritty ohjaamaan yhtiömiehiä varovaisuuteen yhtiön toiminnan aikana ja välttämään tänä aikana kanteita toisia yhtiömiehiä vastaan.¹⁹² Liiketoiminnallisten intressien kannalta tämä määrittää yhtiömiehen omistukseen kuuluvaa riskiä. Muuten yhtiömiesten vahingonkorvausvastuu toisia yhtiömiehiä kohtaan perustuu yleisiin vahingonkorvausoikeuden säännöksiin¹⁹³.

Yhtiömiehillä saattaa olla toisilta yhtiömiehiltä saatavia, joita he haluavat käyttää yhtiölle suoritettavan panoksen kuittaamiseen sen sijaan, että he esittäisivät vaatimuksia toisille yhtiömiehille. Yhtiömiehet eivät kuitenkaan voi käyttää toisilta yhtiömiehiltä olevia saataviaan yhtiölle maksettavan yhtiöpanoksen kuittaamiseen. Tällaisesta oikeudesta voidaan kuitenkin erikseen sopia.¹⁹⁴

Yhtiösopimuksen irtisanominen ja yhtiösuhteen edellytysten raukeaminen

Yhtiösopimuksen irtisanomiseen sovelletaan AKL 5:2 pykälää yhtiösopimuksen irtisanomisesta ja tähän mahdollisesti perustuvaan yhtiön omaisuuden jakamiseen AKL 6:2 pykälää jakoperusteesta. Irtisanomisoikeus on yhtäläinen sekä vastuunalaisella että äänettömällä yhtiömiehellä. Irtisanomisesta tulee ilmoittaa kaikille yhtiömiehille.¹⁹⁵

Osakkaan näkökulmasta yhtiösopimuksen irtisanomisella on osakeyhtiön osakkeen luovutusta vastaava riskikomponentti. Osakkaalla on liiketaloudellinen intressi vähentää omistukseensa liittyvää riskiä mahdollistamalla yrityksestä irtautuminen. Sujuva ja

¹⁹¹ AKL 5:7 menojen korvaaminen, AKL 5:8 yhtiömiehen palkkio ja AKL 5:9 voitto-osuus.

¹⁹² Siikarla 2003: 90–92.

¹⁹³ Wilhelmsson ym. 2001: 161.

¹⁹⁴ Immonen ym. 2012: 100–101.

¹⁹⁵ Wilhelmsson ym. 2001: 235, 246–249 ja 262–263.

mahdollisimman kustannustehokas irtautuminen on edullista, kun omistajan asema yrityksessä tai yrityksen toiminta muutoin muuttuu osakkaalle epäedulliseksi.

Yhtiösopimuksen ollessa voimassa toistaiseksi on yhtiömiehellä kuuden kuukauden irtisanomisaika, jollei toisin ole sovittu. Yhtiömies voi irtisanoa toistaiseksi voimassa olevan yhtiösopimuksen milloin tahansa. Jos määräajaksi perustetun yhtiön toiminta jatkuu määräajan jälkeen, katsotaan yhtiösopimuksen olevan voimassa toistaiseksi. Yhtiösopimuksen ollessa määräaikainen sitä ei voida irtisanoa kesken sopimuskauden, paitsi jos sopimus on tehty yli kymmeneksi vuodeksi tai eliniäksi.¹⁹⁶ Irtisanomisoikeudesta tällaisessa pitkäkestoisessa yhtiösopimuksessa ei voida sopia toisin, jos yhtiömies on luonnollinen henkilö¹⁹⁷.

Yhtiömiehellä on oikeus vaatia yhtiön purkamista, kun yhtiön toiminnan edellytykset ovat AKL 5:5¹⁹⁸ mukaisesti rauenneet. Säännös kytkeytyy kilpailukiellon merkittävään rikkomiseen ja toisen yhtiömiehen kielto-oikeuden perusteella kieltämän toimenpiteen suorittamiseen. Nämä voivat merkitä yhtiösuhteen edellytysten raukeamista. Toisaalta myös kielto-oikeuden tai yhtiömiesaseman jatkuva väärinkäyttö yhtiön edun vastaisesti johtaa edellytysten raukeamiseen.

Raukeamisperusteeseen vetoavalla on asiassa näyttötaakka. Raukeamisperusteen nojalla voivat toiset yhtiömiehet turvata oikeutensa myös AKL 5:6 mukaisella yhtiöosuuden lunastuksella. Säännös yhtiösuhteen edellytysten raukeamisesta on pakottava, eikä siitä voida etukäteen toisin sopia.¹⁹⁹

¹⁹⁶ HE 6/1987: 41.

¹⁹⁷ HE 17/2005: 26.

¹⁹⁸ AKL 5:5: ”Yhtiömiehellä on 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu oikeus vaatia yhtiön purkamista, jos toinen yhtiömies olennaisesti rikkoo yhtiösuhteeseen perustuvia velvollisuuksiaan tai jatkuvasti käyttää asemaansa yhtiössä yhtiön edun vastaisesti taikka jos yhtiön toiminnan jatkamista on pidettävä kohtuuttomana yhtiömiehen kannalta ottaen huomioon hänen tai toisen yhtiömiehen terveydentilan, taloudellisen aseman tai muun vastaavan seikan suhteen tapahtuneet muutokset tai yhtiön muiden toimintaedellytysten olennainen huonontuminen.”

¹⁹⁹ HE 6/1987: 43–44.

AKL 5:5 ja sen esityöt esittävät kolme erilaista purkamisperusteryhmää koskien yhtiösopimuksen edellytysten raukeamista. Wilhelmsson ja Jääskinen nimeävät ne seuraavasti²⁰⁰:

1. Toisen yhtiömiehen olennainen yhtiösopimusrikkomus tai yhtiön edun vastainen toiminta.
2. Yhtiömiehen omiin tai toisen yhtiömiehen olosuhteisiin perustuva yhtiön toiminnan jatkamisen muuttuminen kohtuuttomaksi yhtiömiehen kannalta.
3. Yhtiön toiminnan edellytysten olennainen heikentyminen.

Yhtiösopimusrikkomuksen olennaisuutta ei ole tarkoitettu tulkittavan ankarasti. Henkilökohtainen velkavastuu ja yhtiömiessuhteessa korostuva luottamus asettavat korkeat vaatimukset yhtiösopimuksen velvoitteiden noudattamiselle.²⁰¹

4.1.2. Omistajien keskinäiset suhteet osakeyhtiössä

Osakkeenomistajien suhteet toisiinsa ovat etäiset. Osakeyhtiösäännökset eivät tunne uskollisuusvelvollisuuden kaltaisia periaatteita, eivätkä ne edellytä osakkeenomistajilta yhteistyötä tai myötävaikutusta yrityksen toimintaan. Omistajat voivat toimia omien intressiensä mukaisesti, ja ristiriidat enemmistö- sekä vähemmistöomistajien intresseissä kääntyvät helposti vähemmistön vahingoksi²⁰². Tämän vuoksi onkin erityisen tärkeää, että osakkeenomistajan asema saa lain turvaamaa suojaa. Osakkeenomistajan suojan kannalta ehkä tärkein tekijä on yhdenvertaisuusperiaate. Se koskee sekä osakkaita että heidän omistamiaan osakkeita.

Tässä luvussa tarkastellaan osakkeenomistajien välisiä yhtiöoikeudellisia suhteita. Kommandiittiyhtiön yhtiömiesten ja osakkeenomistajien välisiä suhteita liiketaloudellisten intressien näkökulmasta tarkastellaan luvussa 4.1.3.

²⁰⁰ Wilhelmsson ym. 2001: 256–261.

²⁰¹ HE 6/1987: 43.

²⁰² Berle ym. 1932: 68.

Yhdenvertaisuusperiaate, osakkaat

Osakeyhtiölain säätämisen tavoitteena on ollut luoda laki, joka antaa riittävän turvan velkojille ja vähemmistöosakkaille sekä palvelee mahdollisimman hyvin erityisesti pieniä yhtiöitä. Osakkeenomistajien yhdenvertaisuus on yksi lain keskeisimmistä periaatteista. Periaatteen katsotaan merkitsevän sitä, että yhtiön varallisuutta jaetaan tasapuolisesti omistuksen ja yhtiöjärjestyksen määräämällä tavalla.²⁰³ Tämä puolestaan vaikuttaa liiketaloudellisten intressien näkökulmasta osakkeenomistajalle koituvaan riskiin.

Osakkeenomistajien yhdenvertaisuutta suojaa erityisesti OYL 1:7:n toinen lause²⁰⁴, jota kutsutaan myös yleissäännöksi. Sillä pyritään estämään epäoikeutetun edun antaminen yhdelle tai useammalle osakkeenomistajalle ja erityisesti suojaamaan sekä osakkeenomistajien vähemmistöryhmiä että yksittäisiä osakkeenomistajia enemmistövallan väärinkäytöksiltä. Yleissääntöä sovelletaan todellisen asiointilan²⁰⁵ mukaan. Edun arvioinnissa edulta edellytetään olennaisuutta.²⁰⁶

Yleissäännös ei kuitenkaan estä enemmistövallan käyttöä, ja esimerkiksi enemmistöosakkaat voivat äänestää haluamansa hallituksen ja nimetä sinne itsensä samalla pitäen vähemmistön ulkona hallituksesta.²⁰⁷ Yhdenvertaisuusperiaate ei estä yhtiötä myöskään tekemästä osakkaiden kanssa heille tai heidän lähipiirilleen edullisia liiketoimia, jos liiketoimet ovat yhtiön edun mukaisia. Yhdenvertaisuusperiaatteeseen voidaan vedota, vaikka samanaikaisesti vedottaisiin muihin vähemmistöä suojaaviin säännöksiin.²⁰⁸

Yhdenvertaisuusperiaate, osakkeet

²⁰³ HE 109/2005: 16–18.

²⁰⁴ OYL 1:7:n toinen lause: ”Yhtiökokous, hallitus, toimitusjohtaja tai hallintoneuvosto ei saa tehdä päätöstä tai ryhtyä muuhun toimenpiteeseen, joka on omiaan tuottamaan osakkeenomistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhtiön tai toisen osakkeenomistajan kustannuksella.”

²⁰⁵ Muodollisesti tasa-arvoista mutta käytännössä epäoikeutettua etua tuottava päätös on säännön vastainen.

²⁰⁶ Kyläkallio ym. 2015: 58–59, HE 109/2005:16–18.

²⁰⁷ Kyläkallio ym. 2015: 58–59, HE 109/2005: 16–18.

²⁰⁸ HE 109/2005: 39–40.

OYL 1:7:n ensimmäinen lause²⁰⁹ esittää yhdenvertaisuusperiaatteen osakkeita koskevan lähtökohdan. Sen perusteella osakkeenomistaja voi lähtökohtaisesti luottaa siihen, että hänen omistamansa osakkeet tuottavat samat oikeudet kuin muutkin osakkeet. Osakkeisiin liittyviä oikeuksia voidaan kuitenkin yhtiöjärjestyksessä määrätä erilaisiksi, ja osakas voi luottaa myös tällaisten erioikeuksien pysyvyyteen. Osakeoikeuksia voidaan lain sallimin keinoin muuttaa, kunhan pidetään huolta omistuksen arvon säilymisestä.²¹⁰

Vahingonkorvaus

OYL 22:2.1 mukaan yhtiölle²¹¹, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle aiheutunut vahinko on korvattava. Vahingonkorvausoikeus koskee vain välittömiä vahinkoja, eikä oikeutta korvaukseen välillisistä vahingoista²¹² ole. Osakkeenomistajien määrävähemmistöllä on oikeus ajaa kannetta yhtiön lukuun.²¹³ Luvun 22 vahingonkorvaussäännökset ovat pakottavia²¹⁴. Säännökset vähentävät osakkeenomistajalle koituvaa riskiä ja tukevat näin hänen liiketaloudellisia intressejään.

OYL 22:2²¹⁵ koskee osakkeenomistajan vahingonkorvausvelvollisuutta. Vastuu voi syntyä myös muuten kuin toiminnalla yhtiökokouksessa. Kun vahinko on aiheutettu yhtiön lähipiiriin kuuluvan hyväksi, asettaa OYL 22:2.2 tuottamusolettaman. Pelkkä tuottamus on riittävä peruste vahingonkorvausvelvollisuuden syntymiseen. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että esimerkiksi pörssi-yhtiön pienosakas²¹⁶ joutuisi juuri koskaan vastuuseen

²⁰⁹ OYL 1:7:n ensimmäinen lause: ”Kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet, jollei yhtiöjärjestyksessä määrätä toisin.”

²¹⁰ HE 109/2005: 39, ks. Mähönen & Villa 2015 s. 218–224 osake ja ääni -periaate.

²¹¹ Jos yhtiölle on aiheutettu vahinkoa, voi osakkeenomistaja hakea korvausta omalla kustannuksellaan ajettavalla kanteella vain yhtiölle. Ks. OYL 22:7.

²¹² Vrt. aikaisempi oikeustila, KKO 2000:89: Yhtiön johdossa toimineen kahden osakkeenomistajan oli katsottu menetelleen tavalla, jonka johdosta kolmannen osakkaan omistamat osakkeet menettivät arvonsa. Kahden osakkaan oli katsottu yhdenvertaisuutta loukkaavalla tavalla huonontaneen niin vakavasti kannetta ajaneen osakkaan asemaa, että hänellä oli oikeus vaatia korvausta suoraan itselleen yhtiön lukuun ajettavan kanteen sijaan.

²¹³ HE 109/2005: 31–32.

²¹⁴ Ks. OYL 22:9.

²¹⁵ OYL 22:2: ”Osakkeenomistajan on korvattava vahinko, jonka hän on myötävaikuttamalla tämän lain tai yhtiöjärjestyksen rikkomiseen tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, toiselle osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle.”

²¹⁶ Tuottamusarvioinnissa otetaan aina huomioon se, millaista perehtyneisyyttä osakkaalta voidaan vaatia.

yhtiökokouksen päätöksistä. Häneltä ei voida edellyttää erityistä aktiivisuutta tai tietoisuutta yhtiön asioista.²¹⁷

Vaikutusvallan väärinkäyttö

Luvun 23 säännökset määrittävät osakkeenomistajalle oikeussuojakeinoja, kun toinen osakkeenomistaja käyttää systemaattisesti väärin vaikutusvaltaansa. Nämä oikeussuojakeinot ovat tärkeitä osakkeenomistajan riskiin liittyvän liiketaloudellisen intressin kannalta.

Vaikutusvaltaansa väärinkäyttäneelle osakkaalle voidaan asettaa väärinkäytöksestä kärsineen osakkaan osakkeiden lunastusvelvollisuus. Selkeästi toissijaisena keinona väärinkäytöksestä kärsineen oikeuksia voidaan turvata yhtiön purkamisen kautta.²¹⁸ Lunastusvelvollisuuden syntyminen edellyttää tahallisuutta vaikuttamisessa yhdenvertaisuusperiaatteen vastaiseen päätökseen tai osakeyhtiölain taikka yhtiöjärjestyksen rikkomiseen. Lunastusvelvollisuus edellyttää myös väärinkäytöksen jatkumisen todennäköisyyttä. Osakkeenomistajan oikeussuojan tarvetta arvioidaan kokonaisarviointina, johon vaikuttaa erityisesti se, voiko hän päästä muilla oikeussuojakeinoilla oikeuksiinsa.²¹⁹

Vähemmistöosakkaita suojaavia säännöksiä

Vähemmistöosakkeenomistajia suojataan useilla erilaisilla pakottavilla säädöksillä. Vähemmistön oikeuksien heikentämisestä tai poistamisesta voidaan sopia vain kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella.²²⁰ Vähemmistön suojaksi on annettu keinoja, joilla osakas voi puolustaa taloudellisia oikeuksiaan ja korjata informaation asymmetriaa esimerkiksi tilanteissa, joissa enemmistöosakkaat ovat valinneet itsensä yhtiön johtoon. Säännökset vaikuttavat merkittävästi sekä omistajan riskiin että hänen mahdollisuuksiinsa saada tuottoa yrityksestä. Riski ja tuotto ovat tärkeitä osakkeenomistajan liiketaloudellisia intressejä.

²¹⁷ HE 109/2005: 196.

²¹⁸ HE 109/2005: 203–204, ks. Kyläkallio ym. 2012: 654–655.

²¹⁹ HE 109/2005: 204–205, ks. Kyläkallio ym. 2012: 654–655.

²²⁰ HE 109/2005: 128–129.

Vähemmistöosingosta²²¹ säädetään osakeyhtiölain 13:7 pykälässä. Säännös ei ole pakottava, vaan siitä voidaan määrätä toisin yhtiöjärjestyksessä. OYL 7:5 mukaan yhtiöön, jossa ei ole pakko valita tilintarkastajaa, on määrättävä hyväksytty tilintarkastaja, jos 1/10 osakkeista tai 1/3 kokouksessa edustetuista osakkeista sitä yhtiökokouksessa vaatii. OYL 7:7 mukaisesti voidaan hakea aluehallintovirastolta erityisen tarkastuksen²²² määrittämistä, jos 1/10 osakkeista tai 1/3 kokouksessa edustetuista osakkeista on sitä yhtiökokouksessa kannattanut.

Osakeyhtiölain 18 luku säättää oikeudesta ja velvollisuudesta lunastaa vähemmistöosakkaiden osakkeet käyvästä hinnasta. OYL 18:1 mukaan, kun osakkeenomistajalla on yli 9/10 kaikista osakkeista ja äänistä, on hän oikeutettu lunastamaan vähemmistön osakkeet. Vastaavasti kyseisessä tilanteessa vähemmistöllä on oikeus vaatia heidän osakkeidensa lunastusta. Säännökset ovat pakottavia siltä osin, kuin niillä on tarkoitus suojata vähemmistöosakkeenomistajia.²²³

4.1.3. Omistajien keskinäiset suhteet ja liiketaloudelliset intressit

Yhtiömuodoista henkilöyhtiöissä on sopimusvapaus laajimmillaan²²⁴. Kommandiittiyhtiön osakkaat voivat järjestellä keskinäiset suhteensa hyvin vapaasti. Osakkaiden välien oletetaan olevan hyvin läheiset, ja osakkaiden välisen suhteen säätely keskittyy pitkälti yhtiömiesten keskinäisen uskollisuuden ja heidän luottamussuhteensa vahvistamiseen. Esimerkiksi yhtiömiehet eivät saa kilpailla yhteisen liiketoimintansa kanssa ja yhtiösuhteesta johtuvia saataviaan he voivat vaatia toisiltaan vasta yhtiön purkauduttua. Yhtiö-

²²¹ Vähemmistöosinko on puolet tilikauden voitosta, mutta se ei voi ylittää 8 prosenttia yhtiön omasta pääomasta. Yhtiöllä pitää olla voitonjakokelpoisia varoja, eikä yhtiön maksukyky saa vaarantua. Vähemmistöosinkoa pitää varsinaisessa yhtiökokouksessa vaatia osakkeenomistajien, joilla on yhteensä vähintään 1/10 kaikista osakkeista. Ks. OYL 13:7 ja HE 109/2005: 128–129.

²²² HE 27/1977 s. 78–79 lausuu erityisestä tarkastuksesta seuraavaa: ”Erityinen tarkastus voi kohdistua sekä hallintoon että kirjanpitoon. Lääninhallituksen tulee yksilöidä tarkastustehtävä siten, että se koskee joko tiettyä mennyttä ajanjaksoa tai tiettyjä toimenpiteitä taikka mahdollisesti tietynä ajanjaksona suoritettuja tietynlaisia toimenpiteitä.” sekä ”Lääninhallituksen tulee 2 momentin mukaan harkita, onko hakeuksen tueksi esitettyjä päteviä syitä. Lääninhallitus ei tietenkään voi vaatia seikkaperäistä näyttöä, sillä vasta tarkastuksen tapahduttua voidaan tietää, ovatko esitetyt väitteet paikkansapitäviä vai ei.”

²²³ HE 109/2005: 168–169.

²²⁴ Villa ym. 2014: 102.

miesten välinen suhde on vahva, ja yhtiösopimuksen purkaminen onnistuu vain määrätynlaisen menettelyn kautta.

Osakkeenomistajien välisiä suhteita voidaan säädellä yhtiöjärjestyksellä, mutta laki muodostaa suhteille pohjan. Laissa olennainen säädös ja johtava periaate on yleissäännös osakkaiden yhdenvertaisuudesta. Lisäksi osakeyhtiölaki suojelee erityisesti vähemmistöosakkaita enemmistön mielivallalta. Nämä säännökset ovat tarpeellisia, sillä osakkaat eivät ole oikeudellisesti läheisessä suhteessa keskenään eikä heiltä odoteta keskinäistä uskollisuutta taikka edes yhteistyötä.

Osakeyhtiön osakkaat toimivat kukin omien liiketaloudellisten intressiensä²²⁵ mukaisesti. Osakkeenomistajien intressien mahdolliset eroavaisuudet vaativat sääntelyä, jolla voidaan varmistaa omistajien keskinäisen yhteistyön toimivuus sekä se, että omistajat eivät joudu toistensa mielivallan alle. Tämä ei kuitenkaan estä enemmistöperiaatteen toteuttamista osakeyhtiössä, joka päinvastoin varmistaa sen, että yhtiössä saadaan aikaan päätöksiä ja yhtiö säilyy toimintakykyisenä.

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten keskinäisten suhteiden sääntely tukee hyvin osakkaiden liiketaloudellista intressiä vaikuttaa yrityksen toimintaan. Lähtökohteisesti yhtiömiehillä on yhtenevät tavoitteet ja keskinäinen uskollisuusvelvollisuus. Kielto-oikeus antaa heille mahdollisuuden reagoida toisten yhtiömiesten toimiessa yhtiön edun vastaisesti. Kielto-oikeus pienentää yhtiömiesten riskiä suhteessa toisiinsa.

Osakkeenomistajien välisissä oikeussuhteissa säädellään käytännössä myös omistajien vaikutusmahdollisuuksista yrityksen toimintaan. Yksittäisen osakkaan vaikutusmahdollisuudet riippuvat täysin hänen osakkeidensa äänivallan suuruudesta suhteessa muiden omistajien osakkeiden äänivaltaan. Mitä suurempi osakkeenomistajan omistus/äänivalta on, sitä suurempi on hänen vaikutusvaltansa. Omistajuus ei kuitenkaan anna itsessään vaikutusmahdollisuuksia osakeyhtiön toimintaan. Vaikutusmahdollisuudet ovat välilliset omistajien nimittämän johdon kautta. Jos osakkeenomistaja omistaa äänten enem-

²²⁵ Ks. Berle ym. 1932.

mistön, hän voi halutessaan määrätä itsensä yhtiön johtoon ja alkaa käyttää valtaa myös yhtiön sisällä.

Enemmistövallan käyttöön liittyy vähemmistöosakkaiden kannalta riski. Osakkaiden keskinäisissä suhteissa on määrätty vaikutusvallan väärinkäytöstä, yhdenvertaisuudesta ja erilaisista suojusta vähemmistöosakkaille. Nämä eivät kuitenkaan suoranaisesti estä johtoon kuuluvien omistajien toimimista omien intressiensä mukaan, kunhan yhdenvertaisuusperiaatetta ei rikota.

Riskistä tulee olennainen tekijä, kun informaatio ei ole täydellistä. Tämä on ongelma erityisesti, kun osakeyhtiöllä on palkkajohto ja hajautunut omistajuus.²²⁶ Informaation epätäydellisyys on ongelma väistämättä myös silloin, kun osakeyhtiöllä on enemmistöomistajista koostuva johto ja vähemmistöosakkaat pyrkivät valvomaan etujaan. Osakeyhtiölaki tarjoaa työkaluiksi mahdollisuuden vaikuttaa tilintarkastajan valintaan ja hakea aluehallintovirastolta erityistä tarkastusta. Näillä keinoin voidaan kuitenkin suorittaa vain ajoittaista valvontaa, eivätkä ne tarjoa jatkuvaa tietoa yhtiöstä.

Osakeyhtiön osakkeenomistajien keskinäisissä suhteissa vaikuttaa oikeus saada vähemmistöosinkoa. Tämä oikeus kompensoi osaltaan edellä mainittua enemmistövaltaan liittyvää riskiä. Kun omistava johto pääsee käsiksi yrityksen tuottoon esimerkiksi palkkauksensa ja palkkioiden kautta²²⁷, on tärkeää, että vähemmistölle jää oikeus tuottoon vähemmistöosingon kautta. Vähemmistöosinkona jaettava voitto jaetaan tosin kaikille eli myös omistavalle johdolle, joka on jo mahdollisesti saanut merkittävää taloudellista etua yrityksestä.

Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta yhtiömuodot ovat osakkaiden välisten suhteiden osalta varsin erilaiset. Voidaan todeta, että kommandiittiyhtiö on suositeltava yhtiömuoto, kun omistajat ovat keskenään tasavertaisia ja heillä on yhtenevät liiketaloudelliset tavoitteet. Yhtiömiehillä tulee olla halun lisäksi kyky vaikuttaa yrityksen toimintaan. Kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten suhteiden oikeudellinen sääteily tukee heidän keskinäistä toimintaansa ja antaa siihen hyvän viitekehyksen.

²²⁶ Demsetz 1997: 428–429.

²²⁷ Ks. Demsetz 1983: 380–383, Kyläkallio ym. 2015: 341.

Äänetön yhtiömies ei voi toteuttaa liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yrityksen toimintaan. Hänen suhteensa muihin yhtiömiehiin on melko riskitön.

Osakeyhtiö toteuttaa enemmistöosakkaan liiketaloudellista intressiä vaikuttaa yrityksen toimintaan niin hyvin kuin enemmistöosakas itse haluaa. Tämä johtuu hänen mahdollisuudestaan määrätä yhtiölle haluamansa johto ja myös itsensä yhtiön johtoon. Vähemmistöosakkaalle tämä taas merkitsee, että hän ei voi saada oman asemansa perusteella vaikutusvaltaa yhtiön toimintaan. Enemmistöosakkaan valta suhteessa vähemmistöosakkaaseen merkitsee vähemmistöosakkaalle myös merkittävää riskiä, kun enemmistöosakas voi omia intressejään toteuttamalla vähentää yhtiön osingonjakoa ja nauttia taloudellisista eduista johtoasemansa²²⁸ kautta.

Osakeyhtiö toteuttaa parhaiten määräävän aseman saaneen osakkaan²²⁹ liiketaloudellisia intressejä. Jos osakkeenomistajien valta yhtiössä jakautuu kohtuullisen tasapuolisesti ja yrityksellä on palkkajohto, ei kukaan osakkaista pääse yksipuolisesti vaikuttamaan yrityksen toimintaan. Osakkaiden välisiin suhteisiin ei tällöin juuri liity riskejä.

4.2. Omistajien keskinäinen toiminta eri yhtiömuodoissa

Omistajien keskinäistä toimintaa on säädelty hyvin eri tavoin laissa avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä sekä osakeyhtiölaissa. Omistajien keskinäisen toiminnan sääntelyssä korostuvat eri yhtiömuotojen taustalla olevat liiketoiminnalliset tavoitteet. Kommandiittiyhtiössä korostuu yhteinen tavoite²³⁰ liiketoiminnan toteuttamiseksi, kun taas osakeyhtiössä korostuu tavoite²³¹ hallita yhteistä omaisuusmassaa. Tavoitteiden

²²⁸ Ks. Demsetz 1983.

²²⁹ Ks. Berle ym. 1932: 66–111.

²³⁰ Ks. HE 6/1987: 15–17, Siikarla 2003: 26–28.

²³¹ Ks. Berle ym. 1932. Omaisuusmassan hallinta on tosiasiallisesti annettu agenteille. Omistajilla ei ole oikeutta yritysvarallisuuteen, vaan he hallitsevat sitä välillisesti osakkaille luodun päätöksentekojärjestelmän eli yhtiökokouksen kautta. Osakeyhtiö yhtiömuotona voidaan nähdä järjestelmänä, jolla kiinteää omaisuutta on muutettu likvidiin muotoon (osakkeiksi). Omistus osakeyhtiössä voidaan nähdä toisaalta vain likvidien arvopaperien omistamisena ja toisaalta vaikutusvaltana yritykseen.

mieltäminen on tärkeää, jotta omistaja kykenee valitsemaan hänelle sopivan yhtiömuodon. Eri tavoitteet painottavat eri tavoin liiketaloudellisia intressejä.

Sääntely kommandiittiyhtiössä lähtee osakkaiden keskinäisestä yhteistyöstä ja uskollisuudesta. Osakeyhtiössä osakkaat ovat puolestaan etäisiä ja toimivat kukin omien intressiensä mukaisesti. Kommandiittiyhtiön sääntely pyrkii vahvistamaan puitteita yhtiömiesten toiminnalle ja sujuvoittamaan yhteistoimintaa. Osakeyhtiölaki määrittää osakkaiden keskinäiset toimintatavat ja pyrkii suojaamaan vähemmistöä enemmistön mielivallalta. Kommandiittiyhtiö vaikuttaa tässä suhteessa painottavan enemmän liiketaloudellista intressiä vaikuttaa yrityksen toimintaan, kun taas osakeyhtiön sääntely painottaa riskikomponenttia.

Yrityksen toimintaan vaikuttamista tukee AKL:n valmistelun keskeinen periaate mahdollisimman joustavista säännöistä²³². Yhtiön hallinnon järjestämisen lähtökohtana on sopimusvapaus, ja yhtiömiehet voivat pääsääntöisesti järjestää keskinäiset suhteensa kuten haluavat²³³. AKL ei määrittele yhtiömiesten keskinäiselle toiminnalle tai päätöksenteolle formaaleja menettelyjä.

Riskiä kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten toiminnassa vähentää velvoite neuvotella²³⁴ merkittävistä päätöksistä toisten yhtiömiesten kanssa tai ainakin tuoda asia toisten yhtiömiesten tietoon, jotta yhtiömiehet voivat tarvittaessa käyttää kielto-oikeuttaan²³⁵. Yhtiösopimuksen muuttamiseen²³⁶ tarvitaan yksimielisyys²³⁷. Olennaisissa päätöksissä on tosin muutenkin lähtökohtana vastuunalaisten yhtiömiesten yksimielisyys²³⁸. Yhtiömiesten keskinäisiä suhteita koskevia päätöksiä ei yleensä voida tehdä ilman äänettämiä yhtiömiehiä²³⁹.

²³² HE 6/1987: 4.

²³³ Siikarla 2003: 45, Wilhelmsson ym. 2001: 6–7.

²³⁴ Ks. luku 3.2 ja HE 6/1987 uskollisuusvelvollisuudesta: yhtiömiesten välinen uskollisuusvelvollisuus edellyttää, että merkittävät päätökset tuodaan toisten vastuunalaisten yhtiömiesten tietoon, vaikka itse päätös ei heidän myötävaikutustaan vaatisikaan.

²³⁵ HE 6/1987: 23.

²³⁶ HE 6/1987 s. 23 mukaan yksimielisyydellä tarkoitetaan sekä vastuunalaisten että äänettömien yhtiömiesten yksimielisyyttä.

²³⁷ AKL 1:4.2: ”Yhtiösopimuksen muutos on pätevä vain, jos kaikki yhtiömiehet ovat muutoksesta yksimielisiä.”

²³⁸ Villa ym. 2014: 136.

²³⁹ Ks. HE 6/1987: 19–20, Wilhelmsson ym. 2001: 77–78.

Osakkeenomistajien vaikutusvalta toteutuu yhtiökokouksessa, jossa päätökset tekevät läsnä olevat osakkaat. Yksimielisinä osakkeenomistajat voivat päättää yhtiökokouksen toimivaltaan kuuluvasta asiasta myös ilman yhtiökokousta. Yhtiökokous on hyvin määrämuotoinen. Kokouksen kutsumista ja järjestämistä on tarkoin säädelty kuten myös päätöksentekoa²⁴⁰ yhtiökokouksessa.

Osakkeenomistajien vaikutusvaltaa yhtiöön supistaa rajoitus siitä, mitkä asiat kuuluvat yhtiökokouksen toimivaltaan²⁴¹ eli mistä voidaan päättää.²⁴² On myös hyvin rajoitettua, mitkä tehtävät yhtiökokoukselle kuuluvat²⁴³, eivätkä osakkeenomistajat voi vaatia yhtiökokoukselta toimia, jotka eivät sille kuulu. Esimerkiksi yhtiön johtaminen on rajattu kokonaan pois yhtiökokoukselta.

Kommandiittiyhtiössä yhtiömiehet voivat päättää muodollisista päätöksentekovaatimuksista yhtiösopimuksessa tai osakassopimuksessa. He voivat myös rajoittaa vaatimuksia yksimielisyydestä. Yhtiösopimus onkin instrumentti, jolla yhtiömiehet voivat melko vapaasti säädellä keskinäistä toimintaansa ja päätöksentekoa.²⁴⁴ AKL:n hallintoa koskevia sääntöjä tarkastus- ja tiedonsaantioikeudesta ei voida yhtiösopimuksella ohittaa²⁴⁵.

Keskinäisen toiminnan joutavuus ja toiminnalla saavutettava vaikuttavuus yrityksen arvonmuodostukseen ovat kommandiittiyhtiön kiistattomia etuja vastuunalaisen yhtiömiehen näkökulmasta. Yhtiömuotona kommandiittiyhtiö antaa vastuunalaiselle yhtiömiehelle osakkeenomistajaa paremmat mahdollisuudet toteuttaa liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yhtiön toimintaan. Äänettömän yhtiömiehen vaikutusmahdollisuudet ovat hyvin rajalliset.

²⁴⁰ Villa ym. 2014 s. 237–259: Päätökset tehdään pääasiassa enemmistöperiaatteella, vaikka joitain päätöksiä tehdään tiukemmilla äänivaatimuksilla. Osakkeenomistajien ja erityisesti vähemmistön oikeuksia heikentävät päätökset vaativat säännönmukaisesti hyväksynnän niiltä, joiden oikeuksia heikennetään.

²⁴¹ OYL 5:2.1 yhtiökokouksen tehtävät ja toimivalta: ”Yhtiökokous päättää sille tämän lain nojalla kuuluvista asioista. Yhtiöjärjestyksessä voidaan määrätä, että yhtiökokous päättää toimitusjohtajan ja hallituksen yleistöimivaltaan kuuluvasta asiasta.”

²⁴² Villa ym. 2014: 237–259.

²⁴³ Ks. Kyläkallio ym. 2015 s. 430–433 listaus asioista, joita yhtiökokouksen tulee ja joita se voi OYL:n mukaan päättää.

²⁴⁴ Koski ym. 1990: 38–46, Siikarla 2003: 45–54, Wilhelmsson ym. 2001: 60–80.

²⁴⁵ Villa ym. 2014: 137, HE 6/1987: 33–34.

5. OSAKKUUS, PÄÄOMA JA TALOUDELLISET OIKEUDET

5.1. Osakkuus ja omistajan pääomapanokset

Omistus kommandiittiyhtiössä ja osakeyhtiössä eroavat toisistaan sekä omistuksen laadun että omistusta vastaan yhtiöön maksettavan pääoman suhteen. Kommandiittiyhtiössä äänettömän yhtiömiehen kuten myös osakeyhtiössä osakkeenomistajan osakkuus perustuu pitkälti pelkkään pääoman sijoitukseen. He saavat tiettyjä oikeuksia yhtiötä kohtaan, mutta heille ei koidu juuri muita velvoitteita kuin pääomapanoksen maksu. Vastuunalainen yhtiömies taas omistaa yhtiöosuuden, joka tuottaa hänelle laajalti erilaisia oikeuksia ja velvollisuuksia. Hänen panoksestaan yhtiöön voidaan melko vapaasti sopia.

Osakkaalle on merkityksellistä, miten ja kuinka paljon hänen tulee sijoittaa pääomaa yhtiöön sekä millaisen aseman sijoitus hänelle tuottaa. Omistajan tulee ottaa nämä seikat huomioon harkitessaan yhtiömuotoa ja sen sopivuutta hänen liiketaloudellisiin intresseihinsä. Yhtiöön sijoitettu panos taikka pääoma on liiketaloudellisten intressien kannalta tyypillisesti juuri se osa omistajan kontribuutiosta yhtiöön, jolle odotetaan tuottoa. Osakkuus yhtiössä on kuitenkin muutakin kuin sijoitus.

Kommandiittiyhtiön yhtiöosuus ja yhtiöpanos ovat eri asioita. Yhtiöosuus on yhtiösopimuksen, sopimusoikeuden sekä AKL:n sääntöjen ja periaatteiden perusteella muodostuva kokonaisuus, joka määrittelee kaikki yhtiösuhteen perusteella yhtiömiehelle koituvat oikeudet ja velvollisuudet hänen suhteessaan yhtiöön sekä muihin yhtiömiehiin.²⁴⁶ Yhtiöosuus määrittää yhtiömiehen kyvyn vaikuttaa yrityksen toimintaan ja on yksi merkittävistä yhtiöoikeudellisista asioista liiketaloudellisten intressien näkökulmasta.

Osakeyhtiön osake tuottaa yhtiössä tietyt hallinnoimis- ja varallisuus oikeudet, jotka voivat vaihdella eri osakelajeittain. Eri osakelajeista määrätään yhtiöjärjestyksessä. Osakeyhtiötä perustettaessa on osakkaan maksettava perustamissopimuksessa määrätty merkintähinta osakkeesta. Merkintähinnoista on osakepääomaan merkittävä vähintään

²⁴⁶ Immonen ym. 2012: 46–47, Koski 1990: 91–94, Wilhelmsson ym. 2001: 119–129.

lain määräämä minimi, ja loput voidaan merkitä sijoitetun vapaan pääoman rahastoon. Osakepääomaa ei voida jakaa omistajille ilman velkojien suostumusta.²⁴⁷ Osakeyhtiön luottokelpoisuus perustuu yhtiön varallisuuteen ja luottokelpoisuuteen.

Osakkeen merkitys on hyvin erilainen kuin kommandiittiyhtiön yhtiöosuuden tai panoksen. Osakkeeseen sijoitettuun pääomaan liittyy omistajalla tuotto-odotus, mutta se ei itsessään luo kykyä vaikuttaa yrityksen toimintaan. Osakkeella voidaan ainoastaan vaikuttaa päätöksentekoon yhtiökokouksessa. Osakkeen rajoitukset liiketoiminnallisten intressien kannalta tulee tunnistaa, sillä ero kommandiittiyhtiön yhtiöosuuteen on suuri.

Kommandiittiyhtiöön sijoitetun oman pääoman määrällä ei ole suurta merkitystä yhtiön luottokelpoisuudelle, sillä arvio luottokelpoisuudesta perustuu vastuunalaisten yhtiömiesten varallisuuteen, vakavaraisuuteen ja luotettavuuteen²⁴⁸. Tämä on myös sopimusvapauden ja velkojainsuojan perusta kommandiittiyhtiön sääntelylle, mikä käy ilmi sekä laista avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä että lain esitöistä.

Velkojien intressien suojan perustuminen omistajan varallisuuteen saattaa vastuunalaisen yhtiömiehen riskialttiiseen asemaan. Yhtiömiehen ollessa vastuussa yhtiön veloista ja vastuista voi hän joutua vastuuseen hyvinkin suurista rahallisista summista. Tällaisten vastuiden johdosta voi hän yhtiöön sijoittamansa pääoman menetyksen lisäksi saada mittavia menetyksiä negatiivisen tuoton muodossa²⁴⁹. Muilla osaksmuodoilla riski rajoittuu sijoitetun pääoman menetykseen, eikä heille voi koitua negatiivista tuottoa yrityksestä²⁵⁰.

Yhtiömiehen on AKL 2:6 mukaan suoritettava yhtiösopimuksessa sovittu panos yhtiölle. Suorituksen myöhästyessä syntyy velvollisuus suorittaa viivästyskorkoa. Vastuunalaisen yhtiömiehen panoksen suoritustavasta ja laadusta voidaan sopia laajalti, ja

²⁴⁷ Villa ym. 2014: 282–293.

²⁴⁸ Immonen ym. 2012: 57–58.

²⁴⁹ Ks. luku 3.3.

²⁵⁰ Ks. luku 3.3 kuvio 4.

panos voi olla esimerkiksi rahaa, muuta omaisuutta tai työtä²⁵¹. Äänettömän yhtiömiehen panoksen on oltava omaisuuspanos²⁵².

Kommandiittiyhtiössä vain äänettömällä yhtiömiehellä on lailla asetettu panoksen maksuvelvollisuus. Vastuunalaiset yhtiömiehet saavat sopia panosten maksusta vapaasti, ja panokset voivat olla sisällöltään erilaisia. Yhtiöpanokset luokitellaan seuraavasti: 1) sovittu yhtiöpanos eli yhtiösopimuksen mukainen panos, 2) maksettu yhtiöpanos eli sovitusta panoksesta yhtiölle maksettu osa, 3) jäljellä oleva yhtiöpanos eli yhtiömiehen maksama panos lisättynä nostamattomilla voitto-osuuksilla ja vähennettynä yhtiömiehen tappio-osuuksilla, 4) raha- ja omaisuuspanos sekä 5) työpanos.²⁵³

Sopimusperusteisuudesta johtuen ei yhtiömiehillä ole oikeutta taikka velvollisuutta muuttaa yhtiöpanostaan ilman muiden yhtiömiesten suostumusta. Yhtiöpanosta ei voi suorittaa tunnustamalla yhtiölle velan. Yhtiöpanoksen pääomaksi kelpaa rahan ohella myös muu omaisuus. Omaisuuspanoksen laatu, määrä ja arvostus ovat täysin yhtiömiesten sovittavissa vero- ja kirjanpitosäännösten puitteissa.²⁵⁴ Jos yhtiömiehellä on yhtiöltä kuittauskelpoinen vastasaatava, voi hän kuitata panoksensa saatavaa vastaan²⁵⁵. Tämä koskee myös äänetöntä yhtiömiestä²⁵⁶.

Osakeyhtiössä lähestymistapa yhtiön pääomarakenteeseen ja rahoitukseen on päinvastainen kuin kommandiittiyhtiössä. Kun kommandiittiyhtiössä pääomarakenteella ei ole suurta merkitystä vastuunalaisten yhtiömiesten velkavastuun takia, niin osakeyhtiössä veloista on yhtiöoikeudellisesti vastuussa vain yhtiö omalla varallisuudellaan. Tämä on johtanut velkojainsuojan²⁵⁷ korostumiseen²⁵⁸ ja pääomarakenteen tarkkaan sääntelyyn. OYL 1:3 säännös pääomasta ja sen pysyvyydestä on yksi osakeyhtiölain keskeisiä periaatteita.

²⁵¹ HE 6/1987: 26.

²⁵² HE 6/1987: 17.

²⁵³ Immonen ym. 2012: 31–46, Wilhelmsson ym. 2001: 119–129.

²⁵⁴ Immonen ym. 2012: 31–46, Wilhelmsson ym. 2001: 119–129.

²⁵⁵ HE 6/1987: 26.

²⁵⁶ Ks. KKO 1972-II-86.

²⁵⁷ Velkojain suojaa painotetaan useasti lain esitöissä ja erityisesti pääomaan, rahoitukseen ja varojenjakoon liittyvissä asioissa, ks. HE 109/2005 ja OYL 8:1 ja 2 sekä osa III rahoitus ja osa IV yhtiön varojen jakaminen.

²⁵⁸ HE 109/2005 s. 16 mukaan lain laatimistyön tavoitteena on ollut luoda ”joustava ja kilpailukykyinen osakeyhtiölaki, joka antaa riittävän turvan vähemmistöosakkeenomistajille ja velkojille”.

Kommandiittiyhtiön pääomapanos voidaan maksaa myös apporttina. Apporttiomaisuuden määrä, laatu ja arvostus ovat AKL puitteissa täysin yhtiömiesten vapaasti määrättävissä. Kirjanpitolainsäädäntö kuitenkin rajoittaa tätä vapautta. Esimerkiksi KPL 3:2.1:n mukaisen tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen oikean ja riittävän kuvan vaatimus rajoittaa vapautta arvostaa apporttiomaisuutta mielivaltaisesti²⁵⁹.

Myös osakkeen merkintähinta voidaan maksaa rahana taikka kokonaan tai osittain apporttina. Lisäksi osakeannissa voidaan hallituksen suostumuksella merkintähinta suoritetaan kuittaamalla. Apporttiomaisuudella tulee olla yhtiölle vähintään merkintähintaa vastaava taloudellinen arvo. Arvo määritetään omaisuuden luovutushetken mukaan. Merkittyjen osakkeiden rekisteröintiin tulee liittää tilintarkastajan lausunto, jossa on selvitys apporttiomaisuudesta ja siitä, että omaisuuden arvo on vähintään merkintämaksua vastaava.²⁶⁰

Omistajien vapaus päättää pääomapanoksista yhtiöön on suurin kommandiittiyhtiössä. Vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöpanos työpanoksen muodossa saattaa palvella hänen liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yrityksen toimintaan. Muille osaksmuodoille tällainen ei ole mahdollista. Mahdollisuus maksaa pääomapanos apporttiomaisuutena saattaa tarjota osakkaille mahdollisuuden lisätä tuottoa heidän olemassa olevasta omaisuudesta, mutta se ei lisää pääsyä yrityksen tuottamaan voittoon. Osakeyhtiössä maksu apporttina saattaa tarjota myös mahdollisuuden muuttaa hankalasti myytävää omaisuutta likvidimmän arvopaperin²⁶¹ muotoon. Omaisuuden muuttaminen likvidiin muotoon saattaa palvella omistajan muita intressejä esimerkiksi parantamalla hänen rahoitusasemaansa.

Osakkuudet ja omistajan pääomapanokset poikkeavat toisistaan eri yhtiömuodoissa. Eri osakkuusmuodoilla ei lähtökohtaisesti ole suurta eroa, kun puhutaan pääomapanoksille asetettavista tuotto-odotuksista. Tuottoon liittyvän liiketaloudellisen intressin näkökulmasta on omistajan mieltymysten mukaista, mikä pääomapanoksen muoto häntä miel-

²⁵⁹ Immonen ym. 2012: 33–38, Koski 1990: 91–94.

²⁶⁰ Immonen, Ossa & Villa 2014: 35–47.

²⁶¹ Ks. Berle ym. 1932: 249.

lyttää tai parhaiten palvelee hänen tarpeitaan. Erot sijoitettavien panosten laatujen välillä tuskin vaikuttavat suuresti panokselle asetettavaan tuotto-odotukseen.

Vastuunalaisen yhtiömiehen yhtiöosuuden ja osakkeenomistajan osakkeen erot oikeuksien ja velvollisuuksien osalta vaikuttavat puolestaan voimakkaasti omistajan liiketaloudellisten intressien toteutumiseen. Näihin liittyvät riskiasemat ja kyky vaikuttaa yrityksen toimintaan poikkeavat merkittävästi toisistaan. Asiaa on käsitelty tarkemmin muualla tässä työssä²⁶².

5.2. Oman pääoman lisääminen ja nosto yhtiöstä

Lähtökohdiltaan kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön rahoitustavat eivät eroa toisistaan. Molemmat yhtiöt tarvitsevat oman pääoman sijoituksia omistajiltaan, vieraan pääoman luonteista velkaa sekä tulorahoitusta.²⁶³ Osakeyhtiössä oma pääoma jaetaan lisäksi sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan²⁶⁴.

Kyky lisätä ja vähentää omaa pääomaa yhtiössä vaikuttaa sekä yhtiön toimintaan että osakkaan henkilökohtaiseen varallisuusasemaan. Yhtiön tarvitessa nopeasti pääomaa voidaan sitä antaa yhtiölle eri tavoin. Pääomaa voidaan aina antaa yritykselle vieraana pääomana eli velkana. Saattaa kuitenkin olla, että esimerkiksi velkojien tyydyttämiseksi tulee yhtiöön lisätä nimenomaan omanpääomanehtoista pääomaa. Vastaavasti osakas voi tarvita nopeasti pääomia käyttöönsä ja haluaa nostaa niitä yhtiöstä. Kun hänen sijoittamansa pääoma on mahdollisimman likvidiä, on hän liiketaloudellisten intressien näkökulmasta suotuisassa riskiasemassa.

Kommandiittiyhtiön yhtiömiehellä ei ole oikeutta eikä velvollisuutta lisätä tai vähentää sovittua panostaan yhtiössä. Panoksen muuttamiseen tulee olla toisten yhtiömiesten

²⁶² Ks. erityisesti luvut 3 ja 4.

²⁶³ Ks. Immonen ym. 2012, Immonen ym. 2014.

²⁶⁴ Kyläkallio ym. 2012 s. 39–49: Sidottua omaa pääomaa ovat osakepääoma, arvonkorotusrahoisto, käyvän arvon rahasto ja uudelleenarvostusrahoisto. Vapaata omaa pääomaa ovat tilikauden ja edellisten tilikausien voitot sekä muut rahastot. Muista vapaan oman pääoman rahastoista vain sijoitetun vapaan oman pääoman rahasto on säädelty osakeyhtiölaissa. Muut rahastot voidaan nimetä vapaasti, kunhan ei käytetä OYL:n jo määrittelemien rahastojen tai pääomaerien nimiä.

suostumus. Laki ei rajoita vastuunalaisten yhtiömiesten pääomapanosten muutoksia, ja he voivat muuttamalla yhtiösopimusta toimia harkintansa mukaan. Kun lisäpanoksesta on sovittu, muodostuu yhtiölle oikeus periä ja yhtiömiehille velvollisuus maksaa panos²⁶⁵. Panosten muutosta käsitellään pitkälti muutoksena yhtiömiesten välisissä oikeussuhteissa.

Vastuunalainen yhtiömies voi lähtökohtaisesti vapaasti sijoittaa yritykseen rahaa esimerkiksi lainana. Koska vastuunalainen yhtiömies vastaa yrityksen velvoitteista omalla varallisuudellaan, on kyseenalaista käsitellä yhtiön velkaa vastuunalaiselle yhtiömiehelle vieraanpääomanehtoisena velkana. Konkursissa vastuunalainen yhtiömies menettää todennäköisesti kuitenkin sijoittamansa rahat ja joutuu vastaamaan yhtiön veloista muille velkojille. Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta juuri tämä riskiasema on kommandiittiyhtiön yksi suurimmista heikkouksista.

Osakeyhtiön osakkaalla ei ole oikeutta tai velvollisuutta lisätä tai vähentää yritykseen sijoittamaansa pääomaa. Osakkeenomistajan ainoa velvollisuus sijoittaa pääomaa yritykseen on hänen velvollisuutensa maksaa osakkeen merkintämaksu, jollei yhtiöjärjestyksessä ole hänelle määrätty velvollisuutta suorittaa erityisiä maksuja²⁶⁶.

Osakeyhtiön rahoituksen perusvälineenä toimii osake²⁶⁷. Omaa pääomaa voidaan kerätä osakeannilla²⁶⁸, jossa annetaan merkittäväksi joko uusia tai yhtiön hallussa olevia osakkeita. Osakeannista²⁶⁹ päättää yhtiökokous, joka voi myös valtuuttaa hallituksen päättämään siitä²⁷⁰. Yhtiön osakkeenomistajilla on etuoikeus merkitä osakkeita osakeannissa omistuksensa mukaisessa suhteessa²⁷¹.

²⁶⁵ Immonen ym. 2012: 102, Koski ym. 1990: 93–94, 96.

²⁶⁶ Kyläkallio ym. 2015.

²⁶⁷ ks. Villa ym. 2014: 282, Mähönen ym. 2006: 47.

²⁶⁸ Osakeantia säätelee OYL 9 luku.

²⁶⁹ Immonen ym. 2014 s. 25–28: Osakeanti voi olla maksullinen tai maksuton. Maksuttomilla osakeanneilla ei kerätä yhtiöön rahaa. Osakkeiden määrän lisääntyessä tai annettaessa yhtiön omia osakkeita nykyisten osakkeenomistajien hallussa olevien osakkeiden painoarvo pienenee omistettujen osakkeiden määrän kasvaessa.

²⁷⁰ OYL 9:2.

²⁷¹ HE 109/2005 s. 99–104: Tarkoituksena on säilyttää osakkeenomistajien suhteellinen asema yhtiössä entisellään. Etuoikeudesta voidaan poiketa yhtiön kannalta painavasta syystä järjestämällä suunnattu osakeanti. Suunnatulla osakeannilla saadaan yhtiöön lisää omaa pääomaa nykyisen omistajapiirin ulkopuolelta.

Osakkeenomistajat voivat yhtiökokouksessa päättää osakeyhtiölain puitteissa oman pääoman lisäämisestä²⁷². Omistajat voivat sijoittaa yritykseen varoja osakepääomasijoituksena ja sijoituksena vapaaseen omaan pääomaan. Tällaisia sijoituksia voivat tehdä myös muut kuin osakkeenomistajat. Osakepääomasijoituksena tulee kyseeseen esimerkiksi velan muuttaminen osakepääomaksi. Osakepääomasijoituksella ei ole vaikutusta osakkeisiin tai osakkeenomistajien asemaan, minkä vuoksi OYL:ssa on päätöksentekovalta²⁷³ asiassa säädetty hallitukselle.²⁷⁴ Osakepääoman korottaminen ei ole sidottu osakeantiin, paitsi jos osakeyhtiö käyttää nimellisarvoista osakejärjestelmää.²⁷⁵

Kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet voivat vapaasti sopia yksityisotoista yhtiöstä eikä yhtiön oman pääoman negatiivisuudelle ole yhtiöoikeudellisia esteitä. Mikäli varojen nostoilla rikotaan velkojien oikeutta, saattaa tämä johtaa konkurssitilanteessa takaisinsaantiin^{276, 277}. Vastuunalaiset yhtiömiehet eivät kuitenkaan ole automaattisesti vastuussa nostojen aiheuttamasta kassavajeesta²⁷⁸. Riskiasemansa puolesta vastuunalaisen yhtiömiesten taloudellinen vastuu on kuitenkin huomattavan laaja, ja nostot yhtiöstä tulee mitoittaa sen mukaisesti.

Äänettömän yhtiömiehen panosta eli kommandiittipääomaa voidaan vapaasti muuttaa yhtiömiesten sopimuksella. Kommandiittipääoman laskulla ei ole vaikutusta suhteessa velkojaan, jos velkoja ei tiennyt²⁷⁹ pääoman laskusta ryhtyessään velkasuhteeseen.²⁸⁰ Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta äänettömän yhtiömiehen riskiasema on joka tapauksessa hyvä ja taloudelliset vastuut tarkoin rajattuja.

²⁷² Ks. OYL osa III rahoitus.

²⁷³ Osakepääomasijoituksessa päätöksenteko on OYL:ssa annettu hallitukselle, mutta päätösvallasta SVOP-sijoituksessa ei ole säädetty. Immonen ym. (2014, s. 79) katsovat, että myös SVOP-sijoituksessa hallitus on päätösvaltainen.

²⁷⁴ HE 109/2005: 94, 117–119.

²⁷⁵ HE 109/2005: 99–104.

²⁷⁶ Ks. KKO 1983-II-86.

²⁷⁷ Koski ym. 1990: 96–98.

²⁷⁸ KKO 1974-II-100: ”Kun avoimen yhtiön kummankin yhtiömiehen itselleen tekemät yhtiön varojen nostot olivat tapahtuneet toisen yhtiömiehen suostumuksin eivätkä he, kun avoimen yhtiön yhtiömiehillä oli oikeus yhtiösuhteen kestäessä päättää yhtiön varojen jakamisesta, näin ollen olleet velvollisia palauttamaan avoimelta yhtiöltä itselleen nostamia varoja, ja kun ei ollut esitetty mitään laillista perustetta sille, että he olisivat vastuussa väitetystä kassavajauksesta, joka oli syntynyt heidän yhdessä hoitaessaan yhtiön liikettä, hylättiin avoimen yhtiön konkurssipesän yhtiömiehiä vastaan nostama korvauskanne.”

²⁷⁹ Kommandiittipääoman katsotaan tulleen velkojan tietoon kaupparekisterimerkinnällä ja kuulutuksella.

²⁸⁰ Immonen ym. 2012: 43.

Osakkeenomistajat voivat yhtiökokouksessa päättää varojen jakamisesta²⁸¹. Osakeyhtiön varojen jakaminen perustuu yhtiön viimeksi vahvistettuun tilinpäätökseen. Varoja voidaan jakaa vain, jos yrityksellä on jakokelpoisia varoja (tasetesti). Varojen jako ei saa vaarantaa yhtiön maksukykyä (maksukykyisyydesti).²⁸² Jaettavissa oleva määrä on OYL 13:5 mukaisesti vapaa oma pääoma vähennettynä yhtiöjärjestyksen mukaan jakamatta jätettävillä varoilla.

OYL 13:1 määrittelee neljä tapaa jakaa varoja yhtiöstä. Muu varojenjako on säädetty laittomaksi²⁸³. Varojenjakoavat ovat:

1. Voitonjako eli osinko ja varojen jakaminen vapaan oman pääoman rahastosta.
2. OYL luvun 14 osakepääoman alentaminen.
3. OYL luvuissa 3 ja 15 tarkoitetut omien osakkeiden hankkiminen ja lunastaminen.
4. OYL luvussa 20 tarkoitetussa yhtiön purkamisessa ja rekisteristä poistamisessa.

Kohtien 1–3 mukaisia varojenjako tapoja voidaan käyttää yhtiön normaalin toiminnan aikana. OYL 13:6 mukaan päätös varojen jaosta kuuluu yhtiökokoukselle, mutta osingon jakamisesta ja varojen jakamisesta vapaan oman pääoman rahastosta voidaan myös valtuuttaa hallitus päättämään. Hallitus tekee esityksen varojen jaosta. Kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella voidaan yhtiön vapaata omaa pääomaa jakaa myös muuten kuin OYL 13:1.1²⁸⁴ määritetyin keinoin.

Kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies voi vapaasti sijoittaa yhtiöön pääomaa ja nostaa sitä yhtiöstä. Yhtiöpanoksen määrään hän voi vaikuttaa vain sopimalla siitä muiden yhtiömiesten kanssa. Pääomanhallinnan suhteen kommandiittiyhtiö on hänelle hy-

²⁸¹ Ks. OYL osa IV varojen jakaminen.

²⁸² Immonen ym. 2014: 183–195.

²⁸³ OYL 1:3.2 mukaan yhtiön varoja voidaan jakaa vain siten kuin osakeyhtiölaissa säädetään.

²⁸⁴ OYL 13:6.4: ”Vapaata omaa pääomaa voidaan kaikkien osakkeenomistajien suostumuksella jakaa myös muulla kuin 1 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla, jollei yhtiöjärjestyksestä johdu muuta.”

vin riskitön vaihtoehto ja takaa hänelle hyvän riskiaseman. Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta hän voi myös helposti vaikuttaa yrityksen toimintaan säätelemällä yritykseen sijoittamaansa pääomaa. Kun yritys tarvitsee pääomaa, on sitä mahdollista antaa nopeasti ja mutkattomasti. Äänettömällä yhtiömiehellä ei ole vastuunalaisen yhtiömiehen kaltaisia pääoman hallintakeinoja.

Osakeyhtiön osakkeenomistaja ei voi lähtökohtaisesti säädellä yritykseen sijoittamaansa pääomaa. Yhtiökokouksen päätöksellä osakkeenomistaja voi lisätä sijoittamaansa pääomaa yhtiössä ja palauttaa sitä itselleen rajoitetusti varojen jaon kautta, josta päätetään myös yhtiökokouksessa. Omistajan pääomanhallinnan suhteen osakeyhtiö on kankea yhtiömuoto ja omistajan kyky hallita sijoittamansa pääoman määrää on pieni. Kankeus ja vaikutusmahdollisuudet riippuvat osakkeenomistajien määrästä, osakkaan omistuksen suuruudesta ja muista päätöksentekoa kangistavista tekijöistä. Tarkasteltaessa liiketaloudellisia intressejä osakkeenomistajan pääomanhallinnan näkökulmasta tuottaa osakeyhtiö epäedullisemmän riskiaseman kuin kommandiittiyhtiö ja tarjoaa pienemmät mahdollisuudet vaikuttaa yrityksen taloudelliseen toimintaan.

5.3. Voiton ja tappion jakaminen

Omistaja asettaa tuotto-odotuksia yritykseen sijoittamalleen pääomalle. Se, miten yritys jakaa voittoa ja tappiota omistajilleen, vaikuttaa suuresti näiden odotusten toteutumiseen. Liiketaloudellisten intressien näkökulmasta tämä vaikuttaa sekä omistajan riskiasemaan että erityisesti omistajan pääsyyn yrityksen tuottoon. Tässä työssä asian käsittely on yhtiöoikeudellinen. Arvioitaessa yhtiön voittoa ja sen vaikutusta yhtiömieheen tulee käytännössä kiinnittää huomiota myös verotukselliseen voiton laskentaan.

Yrityksestä saatava tulo voidaan jakaa kahteen luokkaan. Ensimmäinen luokka on sopimukseen perustuvaa kiinteäluonteista tuloa, kuten palkkaa. Toinen luokka on yrityksen tuottamasta tulosta laskettu muuttuva tulo eli voitto. Jako ei ole jyrkkä. Todellisuus-

dessa yrityksestä saatavissa tuloissa on aina elementtejä sekä muuttuvasta että kiinteästä tulosta.²⁸⁵

Omistava johto voi saada itselleen tuottoa taikka hyötyä monin eri tavoin²⁸⁶. Olennaista omistajalle sijoittajan ominaisuudessa on hänen kykynsä saada sijoittamalleen pääomalle tuottoa. Tuotto realisoituu viime kädessä voitonjakona, jos omistajalla ei ole muita keinoja saada tuottoa yrityksestä. Kun omistus ja johto eriytyvät, on kysymys myös omistajan ja toimivan johdon käsityksestä jakaa yrityksen tuottamaa rahallista hyötyä, josta johtajat pääsevät nauttimaan kiinteänä tulona ja omistajat muuttuvana²⁸⁷. Tarkasteltaessa asiaa tuottoon liittyvän liiketaloudellisen intressin näkökulmasta on jako muuttuvaan ja kiinteään tuloon tärkeä ymmärtää, sillä pääsy niihin toteutuu eri tavoin eri yhtiömuodoissa.

Kommandiittiyhtiö jakaa voiton omistajilleen suoraviivaisesti. Lähtökohtaisesti kaikki voitto jaetaan²⁸⁸. Kommandiittiyhtiön voiton ja tappion jakamisesta säädetään AKL 2:9:ssä²⁸⁹ vastuunalaisen yhtiömiehen osalta ja AKL 7:4:ssä²⁹⁰ äänettömän yhtiömiehen osalta. Säännökset poikkeavat merkittävästi toisistaan. Voittoa jaetaan ensin äänettömille yhtiömiehille ja vasta yli menevästä osasta vastuunalaisille yhtiömiehille.

Voidaan ajatella, että voitonjako äänettömille yhtiömiehille on ensisijaisen asemansa vuoksi kiinteää tuloa. Tätä ajatusta tukee myös se seikka, että äänettömälle yhtiömiehelle tilikautena maksamatta jäänyt tuotto pääomapanokselle jää yhtiön velaksi äänettömäl-

²⁸⁵ Ks. Knight 1922 s. 271–272. Knight käyttää termejä contractual income/rent ja residual income/profit.

²⁸⁶ Ks. Demsetz 1983.

²⁸⁷ Berle ym. 1932, Knight 1922.

²⁸⁸ Pois lukien yhtiöön jätettävät voitot, joita ovat esimerkiksi sovitun panoksen saavuttamiseksi tai sovitun panoksen kasvattamiseksi tarvittava lisäpääoma.

²⁸⁹ AKL 2:9.1: ”Tilikauden voitosta suoritetaan yhtiömiehelle ensin osuus, joka vastaa korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa hänen tilikauden alkaessa jäljellä olleelle panokselleen. Jos voitto ei riitä osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto sanottujen panosten suuruuden mukaisessa suhteessa.” ja AKL 2:9.2: ”Sen jälkeen kun yhtiömiehille on voitosta suoritettu 1 momentin mukainen osuus, jaetaan loppuosa voitosta yhtiömiesten kesken tasan. Tappio jaetaan yhtiömiesten kesken tasan. Jos tasanjako on kohtuuton, jako-osuuksia voidaan sovittelulla.”

²⁹⁰ AKL 7:4: ”Äänettömälle yhtiömiehelle suoritetaan yhtiön voitosta korkolain 3 §:n 2 momentin mukaista korkoa vastaava osuus tilikauden alkaessa maksettuna olleelle panokselle. Tämän jälkeen jaetaan loppuosa voitosta vastuunalaisille yhtiömiehille. Jos voitto ei riitä äänettömien yhtiömiesten voitto-osuuksien täysimääräiseen suorittamiseen, jaetaan voitto heidän keskenään tilikauden alkaessa maksettuna olleiden panosten suhteessa.” ja ”Kommandiittiyhtiön tappio jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken.”

le yhtiömiehelle. Huomion arvoista on myös, että yhtiömiehille tuloista aivan ensisijainen on vastuunalaisen yhtiömiehen palkkana nostama kohtuullinen palkkio hänen yhtiön hyväksi tekemästään työstä.²⁹¹

Kommandiittiyhtiön tappiota voidaan jakaa vain vastuunalaisille yhtiömiehille. Säännökset voiton ja tappion jaosta ovat tahdonvaltaisia, ja niistä voidaan poiketa sopimuksella²⁹². Koska tapoja jakaa voitto tai tappio on sopimuskäytännössä useita, on erityisen tärkeää kirjoittaa yhtiösopimuksen määräykset asiasta yksiselitteisiksi²⁹³. Huomioitavaa on, että tappiota ei ole mahdollista siirtää vastuunalaiselle yhtiömiehelle vähennettäväksi hänen verotuksessaan²⁹⁴.

Osakeyhtiössä voitto ja tappio jäävät yhtiöön, sillä yhtiöstä ei siirry varoja osakkeenomistajille muuten kuin varojen jakona. Tappiota ei voida jakaa osakkeenomistajille.²⁹⁵ Osakeyhtiö jakaa voittoa osinkona²⁹⁶. Edellytyksenä osingonjaolle on, että yrityksellä on jakokelpoisia varoja²⁹⁷ eikä varojen jako vaaranna yhtiön maksukykyä²⁹⁸. Esityksen osingosta tekee hallitus, ja päätöksen osingosta tekee yhtiökokous tai hallitus yhtiökokouksen valtuuttamana²⁹⁹. Kuvio 5 kuvaa voitonjakoa eri yhtiömuotojen osakkaille.

	Osakkeenomistaja	Äänetön yhtiömies	Vastuunalainen yhtiömies
Kiinteä tulo	Ei	Voitonjako	Palkka yhtiöstä
Muuttuva tulo	Osinko	Ei	Voitonjako

Kuvio 5. Yhtiöoikeudellisen voitonjaon muodostuminen eri osakasasemissa.

Vähintään puolet osakeyhtiön tilikauden voitosta on jaettava vähemmistöosinkona³⁰⁰, kun vähintään 1/10 kaikista osakkeista tätä varsinaisessa yhtiökokouksessa vaatii. Vä-

²⁹¹ Ks. Immonen ym. 2012 s. 54–68 voiton ja tappion jakamisesta.

²⁹² HE 6/1987: 20–21, 57–58.

²⁹³ Immonen ym. 2012: 59.

²⁹⁴ Immonen ym. 2012: 88.

²⁹⁵ OYL 1:2 ja OYL 13:1.

²⁹⁶ OYL 13:1:n 1 kohta.

²⁹⁷ OYL 13:5.

²⁹⁸ OYL 13:2.

²⁹⁹ OYL 13:6.

³⁰⁰ OYL 13:7.

hemmistöosinkoa ei voida jakaa enempää kuin OYL 13 luvun mukaan on mahdollista ilman velkojen suotumusta tai yli 8 prosenttia yhtiön omasta pääomasta. Vähemmistöosingon määrästä vähennetään ennen varsinaista yhtiökokousta tilikaudelta jaetut osingot. Vähemmistöosinkoa koskevat tasetestin ja maksukykyisyystestin vaatimukset.³⁰¹

Kommandiittiyhtiö jakaa voittonsa omistajilleen automaattisesti. Koska yhtiön tuloksen osoittamaa voittoa jaetaan ensin äänettömille yhtiömiehille ja vasta sitten vastuunalaisille yhtiömiehille, voidaan äänettömien yhtiömiesten asemaa pitää parempana. Asia ei kuitenkaan ole näin yksiselitteinen, sillä vastuunalaisilla yhtiömiehillä on myös mahdollisuus kiinteään tuloon esimerkiksi palkan muodossa. Kommandiittiyhtiö antaa omistajilleen hyvän pääsyn yrityksen tuottoon, ja yhtiömuoto tukee omistajiansa tuottoon liittyvää liiketaloudellista intressiä. Hyvä pääsy tuottoon laskee myös omistajien riskiasemaa, kun yhtiö ei voi pidättäytyä jakamasta voittoa.

Osakkeenomistajan pääsy tuottoon on lähtökohtaisesti melko heikko. Yhtiön omaisuudesta ja sen käytöstä määrää johto eivätkä omistajat. Johdon ja omistajien väliset intressiristiriidat saattavat yleisesti johtaa siihen, että yhtiön omaisuutta ja voittoa ei käytetä omistajien etujen mukaisesti³⁰². Yksittäisen osakkeenomistajan pääsyä tuottoon heikentävät myös enemmistö päätöksen periaate yhtiökokouksissa sekä voitonjakoa rajoittavat säännökset. Säännökset vähemmistöosingosta parantavat kuitenkin merkittävästi osakkeenomistajan asemaa, jos hänellä on riittävä määrä osakkeita. Tällöin hänellä on lain asettamin rajoituksin aina oikeus tiettyyn määrään osinkoa.

Osakkeenomistajan pääsy tuottoon rajoittuu yhtiön voittoon eli muuttuvaan tuottoon. Pääsy kiinteään tuottoon, kuten palkkaan, rajoittuu lähtökohtaisesti yhtiön johtoon ja muuhun henkilöstöön. Osakkeenomistajan asemaan liittyy tuottoon kohdistuva riski, kun voitto on lähtökohtaisesti yhtiön ja yhtiön johto voi olla sitä haluton jakamaan.

5.4. Muut taloudelliset oikeudet

³⁰¹ HE 109/2005: 128–129 ja OYL 13:7.

³⁰² Jensen ym. 1976: 313.

Omistajalla saattaa olla myös muita taloudellisia oikeuksia yhtiössä. Ne määrittävät osaltaan osakkaan pääsyä yrityksen tuottoon joko kiinteän tulon tai muuttuvan tulon³⁰³ muodossa. Nämä tulot myös vaikuttavat omistajan saamaan tuottoon liittyvää riskiä.

Osakkeenomistajalla ei ole edellisissä luvuissa mainittujen taloudellisten oikeuksien lisäksi muita laissa määrättyjä taloudellisia oikeuksia. Yhtiö voi jakaa varoja omistajille ainoastaan osakeyhtiölain mukaisin keinoin³⁰⁴. Yhtiöjärjestyksessä voidaan osakkeenomistajille antaa muita oikeuksia, joilla on taloudellista arvoa, kuten golf-osakeyhtiössä osakkeenomistajalle pelioikeus.³⁰⁵

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen suhde yhtiön varallisuuteen ja muut taloudelliset oikeudet ovat huomattavasti laajemmat kuin osakeyhtiön osakkeenomistajan. Äänettömän yhtiömiehen oikeudet ovat paljolti samankaltaiset kuin osakkeenomistajalla. Mitä laajemmat oikeudet osakkaalla on yhtiöön kertyvään varallisuuteen, sitä paremmin yhtiömuoto tukee hänen tuottoon liittyvää liiketaloudellista intressiään.

Laissa avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä on säädetty vastuunalaiselle yhtiömiehelle *oikeudesta menojen korvaukseen*³⁰⁶ yhtiöltä. Edellytyksenä on, että yhtiömiehellä on toimivalta menon aiheuttaneeseen toimenpiteeseen ja että menon peruste liittyy yhtiön asioihin³⁰⁷. Oikeus menojen korvaukseen on toimivallan puuttuessa vain, jos muut yhtiömiehet ovat menon aiheuttaneeseen toimenpiteeseen suostuneet tai hyväksyneet sen myöhemmin taikka jos meno aiheutuu 2:2.3 mukaisesta kiireellisestä ja välttämättömästä toimenpiteestä. Velan maksun aiheuttaman menon korvaamisen edellytyksenä on, että yhtiömiehellä on perusteltu syy uskoa yhtiön olevan vastuussa velasta^{308, 309}.

³⁰³ Ks. Knight 1922 s. 271–272 kiinteän ja muuttuvan tulon määrittely sekä edellinen luku 5.3.

³⁰⁴ OYL 13:1.3: ”Muu liiketapahtuma, joka vähentää yhtiön varoja tai lisää sen velkoja ilman liiketaloudellista perustetta, on laitonta varojenjako.”

³⁰⁵ Kyläkallio ym. 2015: 188–189.

³⁰⁶ AKL 2:7.1: ”Yhtiömiehellä on oikeus periä yhtiöltä yhtiön asioiden hoidon tai yhtiön velan maksun hänelle aiheuttama meno.”

³⁰⁷ HE 6/1987: 26.

³⁰⁸ AKL 2:7.2 säättää yhtiömiehen oikeudesta saada korkoa saatavalle.

³⁰⁹ HE 6/1987: 26–27.

Vastuunalaisella yhtiömiehellä on AKL 2:8 mukaan *oikeus kohtuulliseen vastikkeeseen yhtiön hyväksi tekemästään työstä tai hallinnollisten tehtävien hoidosta*. Hänellä on tämä oikeus, vaikka vastikkeesta ei olisi sovittu³¹⁰. On tavallista, että yhtiömies omistaa suuren osan työvoimastaan yhtiölle, ja olisi kohtuutonta jättää työpanos ilman korvausta, vaikka yhtiön toiminta olisi tappiollista.³¹¹ Tämä hallituksen esityksen kanta on myös vahvistettu oikeuskäytännössä ennakkopäätöksellä KKO 1998:10³¹².

Ennakkopäätöksessä KKO 1998:10 ratkaistiin, oliko kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies syyllistynyt rikoslain 39:1:n 2 kohdan mukaiseen velallisen epärehellisyysyteen nostaessaan varoja yhtiöstä. Yhtiömies oli nostanut usean tilikauden ajan yhtiöstä huomattavasti enemmän varoja kuin yhtiö oli tuottanut voittoa. Tämä oli osaltaan syventänyt yhtiön taloudellista ahdinkoa. Yhtiö oli lopulta asetettu konkurssiin. Korkein oikeus lausui yhtiömiehellä olevan periaatteellinen oikeus palkkioon riippumatta yhtiön tuloksesta. KKO:n tulkinnan mukaan yhtiömiehen tekemien nostojen ei voitu katsoa olleen niin huomattavassa epäsuhteessa hänen työpanokseensa, että nostoilta olisi puuttunut hyväksyttävä syy. Rahoja ei myöskään katsottu käytetyn tavalla, joka olisi olenaisesti heikentänyt syytetyn mahdollisuuksia vastata yhtiön veloista.

Kohtuullista vastiketta työstä arvioidaan sen mukaan, mitä yhtiön ulkopuoliselle vastaanvalaisesta työstä maksettaisiin. Myös ulkopuoliselta vaadittava kokemus, asiantuntemus ja pätevyys otetaan huomioon. Vaatimus palkkiosta tulee kohdistaa yhtiöön. Palkkiolla on vuoden vanhentumisaika, minkä jälkeen palkkiosta ei voi enää panna kannetta vireille. Yhtiömiehet voivat sopia kohtuullisen palkkion sisällyttämisestä voittoaosuuteen.³¹³

Vastuunalaisen yhtiömiehen asema on muiden taloudellisten oikeuksien vuoksi turvattu kuin osakkeenomistajan tai äänettömän yhtiömiehen. Hänellä on oikeus menojen korvaukseen, joka palauttaa hänen varallisuusasemansa yhtiön puolesta maksettujen

³¹⁰ HE 6/1987 s. 27: Oikeutta ei ole, jos työ tai tehtävät on tarkoitettu suoritettavaksi vastikkeetta.

³¹¹ HE 6/1987: 27–28.

³¹² KKO 1998:10: ”Kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen, joka oli ottanut yhtiöstä yksityiskäyttöön varoja, ei nostojen määrä ja käyttötarkoitus huomioon ottaen katsottu syyllistyneen velallisen epärehellisyysyteen.”

³¹³ Immonen ym. 2012: 51–53, HE 6/1987: 27–28.

menojen suhteen, ja oikeus kohtuulliseen vastikkeeseen, joka takaa hänelle kiinteän luonteista tuloa yrityksestä. Oikeudet menojen korvaukseen laskevat yhtiömiehen taloudellista riskiä toimia yhtiön hyväksi.

Muut taloudelliset oikeudet tukevat kommandiittiyhtiön vastuunalaisen yhtiömiehen liiketaloudellista intressiä päästä yrityksen tuottoon ja parantavat hänen riskiasemaansa. Nämä oikeudet myös edistävät välillisesti hänen kykyään vaikuttaa yrityksen toimintaan, kun hän voi toimiessaan yhtiössä luottaa saavansa korvauksen maksamistaan yhtiön menoista ja saavansa tekemästään työstä kohtuullisen korvauksen.

6. VALINTA YHTIÖMUODOSTA

6.1. Omistus yhtiössä

Kommandiittiyhtiö ja osakeyhtiö ovat yhtiöoikeudellisia instituutioita, joissa oikeudellinen sääntely, omistajan asema ja yhtiön johtaminen eroavat merkittävästi toisistaan. Omistajan suhde yhtiön omaisuuteen ja kyky disponoida sitä vaihtelevat sen mukaan, onko omistaja kommandiittiyhtiön vastuunalainen vai äänetön yhtiömies tai osakeyhtiön osakkeenomistaja.

Erot yhtiömuodoissa asettavat kysymyksen, kumpi yhtiömuoto omistajan tulisi valita, jotta omistus täyttäisi mahdollisimman hyvin hänen liiketaloudelliset intressinsä. Kaikkien liiketaloudellisten intressien täydellinen toteutuminen ei ole mahdollista, vaan omistajan pitää valita yhtiöoikeudellisissa puitteissa intressien painotus, joka palvelee mahdollisimman hyvin hänen osakkuudelleen asettamia liiketaloudellisia tavoitteita. Valinta yhtiömuodosta on yritystoiminnan oikeudelliset puitteet asettava strateginen valinta, joka määrittää, miten yrityksen toimintaa johdetaan ja mikä on omistajan asema yrityksen toiminnassa.

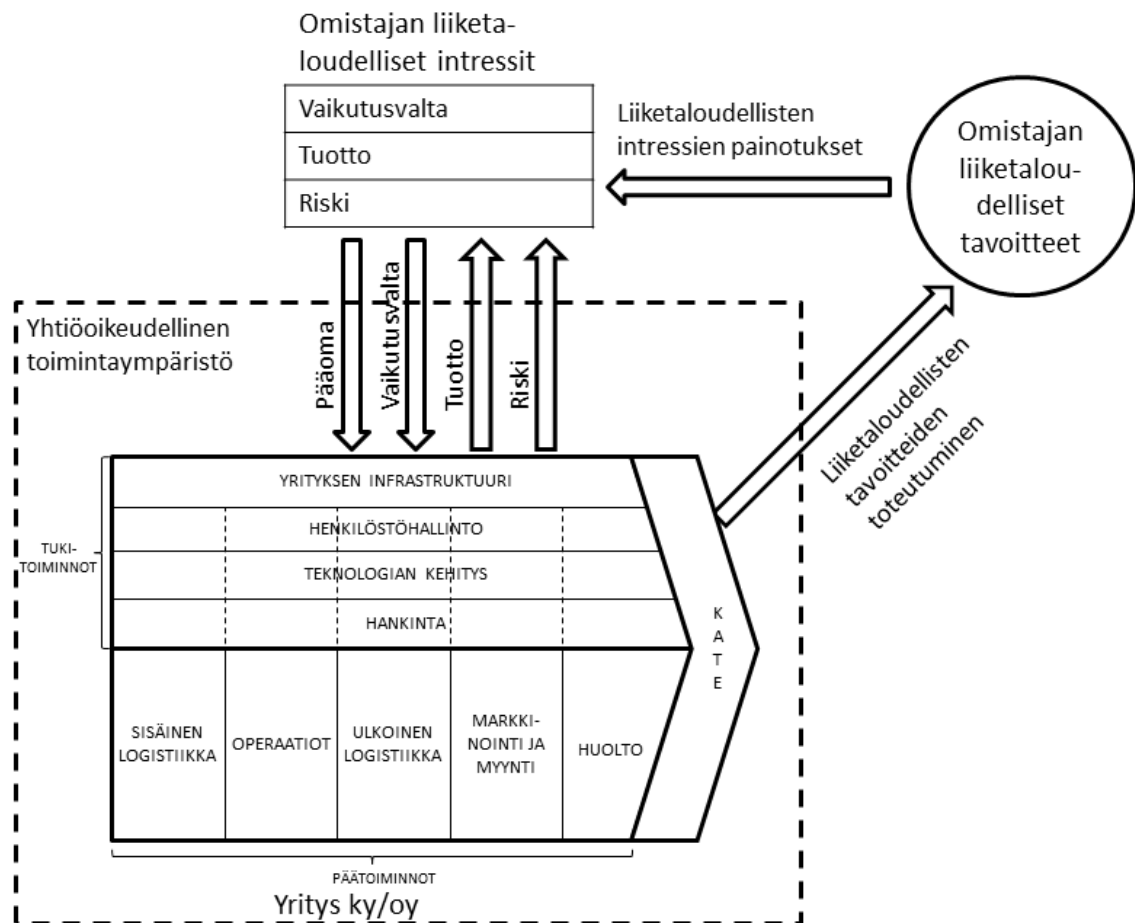
Omistajat asettavat yritykselle ja omistukselleen erilaisia liiketaloudellisia tavoitteita, joiden mukaan he joutuvat painottamaan omia liiketaloudellisia intressejään. Omistajat suhtautuvat eri tavoin tuottovaatimukseen ja riskeihin sekä eroavat halukkuudessa vaikuttaa yrityksen toimintaan. Toiset omistajat voivat haluta riskitöntä tuottoa ja toiset vaikuttaa yrityksen arvonmuodostukseen. Liiketaloudelliset intressit toteutuvat eri yhtiömuodoissa eri tavoin. Liiketaloudellisia intressejä ovat

1. vaikuttaminen yrityksen toimintaan
2. omistajan asemaan liittyvä pääsy yrityksen tuottoon
3. omistajan asemaan liittyvät riskit.

Valitessaan yhtiömuotoa omistaja määrittää asemansa osakkaana. Hänen asemansa määrittyy yhtiöoikeudellisessa ja liiketaloudellisessa viitekehyksessä. Tätä on havain-

nollistettu kuviossa 6. Omistajalla on tietyt liiketaloudelliset tavoitteet omistuksensa suhteen. Nämä tavoitteet toteutuvat hänen osakkuusyhtiönsä toiminnan kautta. Toisin sanoen yrityksen arvoketjun toiminta määrittää tavoitteiden toteutumisen.

Yhtiömuodon omistaja valitsee liiketaloudellisten intressiensä pohjalta. Liiketaloudellisten intressien painotuksen omistaja tekee liiketaloudellisten tavoitteidensa pohjalta. Yhtiömuodon tulee tarjota omistajalle asema, joka vastaa hänen liiketaloudellisten intressiensä painotuksia eli tuottaa sopivan vaikutusvallan, tuoton ja riskin muodostaman portfolion.

Kuvio 6. Osakkuuden yhtiöoikeudellinen viitekehys suhteessa omistajan liiketaloudellisiin tavoitteisiin ja intresseihin.

Liiketaloudellisesta näkökulmasta omistaja sijoittaa yhtiöön pääomaa ja käyttää vaikutusvaltaansa suhteessa yhtiöön. Vastineeksi hän saa yhtiöstä tuottoa. Omistus yhtiössä muodostaa osakkaalle taloudellisen riskin.

Kommandiittiyhtiö ja osakeyhtiö ovat molemmat omistajistaan erillisiä oikeushenkilöitä, mutta erillisyyks toteutuu eri laajuudessa eri yhtiömuodoissa. Kommandiittiyhtiön vastuunalaiset yhtiömiehet ovat mukana yrityksen johtamisessa ja vastuussa yrityksen velvoitteista. Osakeyhtiössä yhtiön omistus ja johto ovat selkeästi erillään. Osakeyhtiön johdolla onkin asiामीessuhde yhtiön omistajiin³¹⁴.

6.2. Osakasasemat ja liiketaloudelliset intressit yhtiömuodon valinnassa

Osakkaiden ja yhtiön väliset suhteet ja liiketaloudelliset intressit

Osakeyhtiössä päätösten tekeminen eriytyy agenteille eli johdolle ja päätösten valvonta päämiehille eli omistajille. Tämä mahdollistaa sekä johdon että omistuksen erikoistumisen. Toisin sanoen johtoon voidaan valita sopivimmat johtajat ja omistajiksi sopivimmat pääomansijoittajat. Päätöksenteon eriyttäminen on sitä tarpeellisempaa, mitä suurempi on omistuksen hajautuneisuus. Tämä pätee myös henkilöyhtiöihin.³¹⁵ Omistusrakenteen hajautuneisuuteen vaikuttaa yleisesti yhtiön toimiala. Omistuksen keskittyminen tai hajautuneisuus ei sinänsä vaikuta yrityksen tuloksentelekykyyn.³¹⁶

Omistuksen ja johdon eriytyemisestä johtuen päätökset ja vastuu päätösten seurauksista eriytyvät. Tämä saattaa johtaa intressiristiriitoihin omistajien ja johdon välillä.³¹⁷ Johto ei kuitenkaan voi toimia vapaasti intressiensä mukaan, vaan sitä sitovat fidusiaariset velvoitteet ja hyvän liiketoimintapäätöksen vaatimus³¹⁸.

³¹⁴ He 109/2005: 31.

³¹⁵ Fama ym. 1983.

³¹⁶ Demsetz & Lehn 1985.

³¹⁷ Knight 1922: 264–312, Meckling ym. 1976.

³¹⁸ Salo 2015 s. 74: ”Business judgement rulen suojan saava päätös on tehty riittävän informaation hankineena, hyvässä uskossa luottaen päätöksen olevan yhtiön edun mukainen ja siten rationaalinen, eivätkä päätöksen tekoon ole vaikuttaneet intressiristiriidat.”

Päämies-agenttisuhte koskee myös kommandiittiyhtiön palkkajohtajia. Henkilöyhtiöissä tosin on perusoletuksena, että omistajat ovat aktiivisesti mukana yhtiön johtamisessa. Huomionarvoista on, että lakiin avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä on säädetty myös säännös toimitusjohtajasta.

Kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet voivat hyvin vapaasti tehdä päätöksiä yhtiössä ja edustaa yhtiötä. He ovat vahvasti sidoksissa yhtiöön ja vastuussa yhtiön velvoitteista. Kommandiittiyhtiö palvelee erinomaisesti vastuunalaisten yhtiömiesten liiketaloudellisia intressejä vaikuttaa yhtiön toimintaan. Heidän asemaansa kuuluva riski on sama kuin yhtiön, ja se voi olla hyvinkin korkea.

Kommandiittiyhtiön äänettömän yhtiömiehen ja osakeyhtiön osakkeenomistajan vaikutusvalta yrityksessä on lähtökohtaisesti hyvin pieni. Heidän taloudellinen riskinsä perustuu pääasiassa sijoitetun pääoman menettämiseen. Vaikutusvallan pienuuden ja päätösvallan eriytymisen johdosta heidän asemaansa rasittavat päämies-agenttisuhteen riskit. Päämies-agenttisuhteessa saattavat johdon intressit erota omistajien intresseistä, ja johto voi allokoida yrityksen resursseja tavalla, joka ei palvele omistajien intressejä.

Osakkaiden keskinäiset suhteet ja liiketaloudelliset intressit

Kommandiittiyhtiössä yhtiömiehet toimivat hyvin vapaasti, ja he voivat järjestää keskinäisen toimintansa haluamallaan tavalla. Yhtiömiesten toimintaa säätelevät pitkälti yhtiöoikeudelliset periaatteet, ja pakottava sääntely on vähäistä. Yhtiömiesten välisen suhteen erityistä luottamuksellisuutta on yhtiöoikeudessa korostettu, ja sääntely keskittyy tämän suhteen ylläpitoon ja osapuolten luottamuksen suojaamiseen. Kommandiittiyhtiön yhtiöosuus ei ole vapaasti luovutettavissa ja yhtiömiesten sitoutumisen keskinäiseen yhteistyöhön katsotaan olevan voimakas.

Osakeyhtiössä osakkeenomistajien välisiä suhteita leimaa tiukka sääntely. Osakkeenomistajien katsotaan toimivan omien intressiensä mukaan, eikä heiltä edellytetä yhteistyötä. Omistajien päätöksenteko on formaalia sekä menettelyiltään että foorumiltaan, jona toimii yhtiökokous. Osakkeenomistajat ovat vapaita irtaantumaan yhtiöstä milloin

tahansa, eikä tällä katsota olevan vaikutusta toisiin osakkaisiin. Osakeyhtiön oikeudellisen sääntelyn kantavia periaatteita ovat osakkeenomistajien ja osakkeiden yhdenvertaisuus sekä vähemmistön suojaaminen enemmistön mielivallalta.

Kommandiittiyhtiön vastuunalaisten yhtiömiesten keskinäisen toiminnan sääntely tukee hyvin heidän liiketaloudellista intressiään vaikuttaa yhtiön toimintaan. Ääneton yhtiömies ei voi juuri vaikuttaa yrityksen toimintaan. Osakeyhtiössä osakkeenomistajan vaikutusvalta yrityksen toimintaan on riippuvainen hänen osakkeidensa antamasta äänivalta suhteessa muiden osakkaiden äänivaltaan yhtiössä. Enemmistöomistaja voi halutessaan määrätä itsensä yhtiön johtoon ja käyttää näin johdon päätöksentekovaltaa yhtiössä.

Enemmistön valta heikentää vähemmistöosakkaiden asemaa. Riskinä on muun muassa, että enemmistöomistajat nimeävät itsensä yhtiön johtoon ja johtajina toimivat tavalla, joka ei ole kaikkien osakkeenomistajien edun mukaista. Vähemmistöosakkaiden riskiä lisää edelleen yhteistyön kankeus ja uskollisuusvelvoitteiden puuttuminen yhdistettynä enemmistön ja vähemmistön väliseen informaation asymmetriaan.

Osakkaiden taloudelliset oikeudet

Kommandiittiyhtiössä vastuunalaiset yhtiömiehet omistavat yhtiön omaisuuden ja heillä on oikeus disponoida sitä. He voivat yksimielisinä siirtää vapaasti omaisuutta yhtiöstä. Äänettömällä yhtiömiehellä ja osakkeenomistajalla ei ole omistusoikeutta yhtiön omaisuuden eikä määräysvaltaa sen suhteen.

Varojenjako ja pääomapanosten korottamista voidaan molemmissa yhtiömuodoissa tehdä osakkaiden kollektiivisin päätöksin. Osakeyhtiössä varojenjako ja siihen liittyvät menettelyt ovat tiukasti säänneltyjä. Osakeyhtiön säännöksissä varojenjaosta suojellaan erityisesti velkojia ja osakkeenomistajien vähemmistön oikeutta saada varoja yhtiöstä.

Osakeyhtiössä voitto jää yritykseen, josta omistajat voivat sen tietyin ehdoin jakaa itselleen. Kommandiittiyhtiössä voitto jaetaan suoraan omistajille. Äänettömät yhtiömiehet

ovat saamajärjestyksessä ensimmäisinä, ja heidän jälkeensä seuraavat vastuunalaiset yhtiömiehet. Kommandiittiyhtiö jakaa tappion vastuunalaisille yhtiömiehille.

Voitonjako kommandiittiyhtiössä takaa yhtiömiehille pääsyn yhtiön tuottoon ja tukee hyvin heidän liiketaloudellisia intressejään. Osakkeenomistajien pääsy tuottoon on huomattavasti rajatumpi. Säännös vähemmistöosingosta tukee osakkeenomistajien liiketaloudellista intressiä päästä hyötymään yhtiön tuotosta.

Johdon ja omistajien erillisyys osakeyhtiössä voi johtaa tilanteeseen, jossa voiton tuottoa tai jakoa koskevat intressit eroavat johdon ja omistajien välillä. Tämä on selkeä osakkeenomistajan asemaa koskeva liiketaloudellinen riski. Kommandiittiyhtiön vastuunalaisella yhtiömiehellä ei tällaista riskiä ole. Kommandiittiyhtiön voitonjakosääntösten vuoksi äänettömällä yhtiömiehellä on hyvä pääsy tuottoon, kunhan liiketoiminta on järjestetty niin, että se tuottaa voittoa.

Strateginen valinta yhtiömuotojen välillä

Valittaessa yhtiömuotoa kommandiittiyhtiön ja osakeyhtiön välillä valitsee omistaja itselleen yhtiöoikeudellisen aseman vastuunalaisena yhtiömiehenä, äänettömänä yhtiömiehenä tai osakkeenomistajana. Jokainen näistä asemista tarjoaa erilaisen profiilin suhteessa liiketaloudellisiin intresseihin. Omistajan strategisena valintana on päättää itselleen sopivasta profiilista.

Kommandiittiyhtiön *vastuunalaisena yhtiömiehenä* omistaja pääsee hyvin vaikuttamaan yrityksen toimintaan. Hän on yrityksen kilpailuedun muodostumisen ytimessä. Hänen riskiasemansa on riippuvainen yrityksen toimintaan kohdistuvista tunnetuista riskeistä ja tuntemattomista epävarmuuksista, jotka voivat olla hyvinkin suuria. Yhtiökumppanien toiminnan riskialttius muodostuu riskiksi vastuunalaiselle yhtiömiehelle. Vastuunalaisilla yhtiömiehillä on suora pääsy yrityksen tuottoon.

Kommandiittiyhtiön *äänettömällä yhtiömiehellä* ei ole vaikutusvaltaa yrityksen toiminnassa. Hänen riskiasemansa on hyvin pieni taloudellisen riskin rajoituessa hänen yhti-

öön sijoittamaansa pääomapanokseen. Pääsy tuottoon on hyvä, sillä kommandiittiyhtiö jakaa voittonsa suoraan yhtiömiehille ja heistä ensimmäiseksi äänettömille yhtiömiehille. Tuotto rajoittuu yhtiösopimuksessa sovittuun.

Osakeyhtiön *osakkeenomistajalla* ei lähtökohtaisesti ole vaikutusmahdollisuuksia yrityksen toimintaan. Käytännössä mahdollisuudet vaikuttaa yrityksen toimintaan ovat riippuvaisia hänen osakkeidensa äänioikeuksien määrästä suhteessa toisten osakkeenomistajien osakkeiden äänimääriin. Enemmistöosakkeenomistaja voi määrätä itsensä yhtiön johtoon. Tämä edustaa intressiriskiä vähemmistöosakkaille. Osakkeenomistajan taloudellinen riski yhtiössä rajoittuu hänen sijoittamansa pääomapanoksen määrään. Pääsy tuottoon on riippuvainen osakeomistuksen määrästä ja yhtiön johdosta.

LÄHDELUETTELO

Aarnio, Aulis (1989). *Laintulkinnan teoria: Yleisen oikeustieteen oppikirja*. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.

Abbasi, Muhammad (2009). Legal Analysis of Agency Theory: an Inquiry into the Nature of Corporation. *The Journal of Law and Management*. 51:6, 401–420.

Berle, Adolf A. & Gardiner C. Means (1932). *The Modern Corporation and Private Property*. With a new introduction by Murray Weidenbau & Mark Jensen (1991). 11. painos. New Brunswick, New Jersey: Transaction Publishers.

Campos, Javier, Raquel Carrasco & Alejandro Requejo (2003). Legal form and risk exposure in Spanish firms. *Spanish Economic Review* 5, 101–121.

Chawla, Sudhir K., Mary F. Hazeldine, Robert E. Jackson & Richard J. Lawrence (2007). Small Business Critical Success Factors and the Legal Form of the Firm. *Journal of Business and Entrepreneurship*. 19:2, 1–15.

Coase, Ronald H. (1937). The Nature of the Firm. *Economica*. 4:16, 386–405.

Demsetz, Harold (1983). The Structure of Ownership and the Theory of the Firm. *The Journal of Law and Economics*. 26:2, 375–390.

Demsetz, Harold & Kenneth Lehn (1985). The Structure of Corporate Ownership: Causes and Consequences. *Journal of Political Economy*. 93:6, 1155–1177.

Demsetz, Harold (1988). Theory of the Firm Revisited. *The Journal of Law, Economics & Organization*. 4:1, 141–161.

Demsetz, Harold (1997). The Firm in Economic Theory: A Quiet Revolution. *The American Economic Review*. 87:2, 426–429.

Demsetz, Harold & Belén Villalonga (2001). Ownership Structure and Corporate Performance. *Journal of Corporate Finance*. 7:3, 209–233.

Fama, Eugene F. & Michael C. Jensen (1983). Separation of Ownership and Control. *Journal of Law and Economics*. 26:2, 301–325.

HE 1977 vp n:o 27. *Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi* [online]. [Siteerattu 16.1.2017] Saatavilla internetistä: <URL: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/he/fi19770027.pdf>>.

HE 6/1987 vp, *Hallituksen esitys Eduskunnalle oikeustoimen kohtuullistamista koskevaksi lainsäädännöksi* [online]. [Siteerattu 10.5.2016] Saatavilla Internetistä: <URL: <https://www-edilex-fi.proxy.uwasa.fi/he/fi19870006.pdf>>.

HE 106/2005 vp, *Hallituksen esitys Eduskunnalle uudeksi osakeyhtiölainsäädännöksi* [online]. [Siteerattu 10.5.2016] Saatavilla Internetistä: <URL: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2005/20050109.pdf>>.

HE 17/2015 vp, *Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä annetun lain muuttamisesta* [online]. [Siteerattu 8.6.2016] Saatavilla Internetistä: <URL: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_17+2015.pdf>.

Immonen, Raimo, Jaakko Ossa & Seppo Villa (2012). *Henkilöyhtiön pääoman hallinta*. Helsinki: Talentum.

Immonen, Raimo, Jaakko Ossa & Seppo Villa (2014). *Osakeyhtiön pääoman hallinta*. Helsinki: Talentum.

Jensen, Michael C. & William H. Meckling (1976). Theory of the firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*. 3:4, 305–360.

Järvenoja, Markku (1994). *Kommandiittiyhtiöstä osakeyhtiöksi*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336.

Knight, Frank H. (1922). *Risk, Uncertainty and Profit*. Reprints of Economic Classics (1964). New York: August M. Kelley, Bookseller.

Koski, Pauli & Raimo Immonen (1990). *Henkilöyhtiöt yritysmuotona*. Helsinki: Lakimiesliiton kustannus.

Kuusela, Hannu & Reijo Ollikainen (2005). *Riskit ja riskien hallinta*. Tampere: Tampereen yliopistopaino – Juvenes Print.

Kyläkallio, Juhani, Olli Iirola & Kalle Kyläkallio (2015). *Osakeyhtiö I*. Porvoo: Edita Publishing Oy.

Laki avoimesta yhtiöstä ja kommandiittiyhtiöstä 29.4.1989/495.

Laki elinkeinotulon verottamisesta 24.6.1968/360.

Laki verotusmenettelystä 18.12.1995/1558.

Osakeyhtiölaki 21.7.2006/624.

Mähönen, Jukka & Seppo Villa (2015). *Osakeyhtiö I*. Helsinki: Talentum.

Mähönen, Jukka & Seppo Villa (2006). *Osakeyhtiö II*. Helsinki: WSOYpro Oy.

- Mähönen, Jukka & Seppo Villa (2010). *Osakeyhtiö III*. Helsinki: WSOYpro Oy.
- Pudil, Pavel, Petr Pirozek, Peter Somol & Lenka Kormakova (2016). Small Business Critical Success Factors and the Legal Form of the Firm. Saint Petersburg (Russia), Proceedings of the 4th International Conference on Management, Leadership and Governance, 290–297.
- Porter, Michael E. (1985). *Competitive Advantage: Creating and Sustaining Superior Performance*. New York: The Free Press.
- Salo, Marika (2015). *Hyvä liiketoimintapäätös ja johdon vastuu*. Helsinki: Talentum.
- Siikarla, Pertti J. (2003). *Henkilöyhtiöt*. Helsinki: Yrityskirjat Oy.
- Smith, Adam (1776). *Wealth of Nations*. Wordsworth Classics of World Literature (2012). Hertfordshire: Wordsworth Editions.
- Tilintarkastuslaki 18.9.2015/1141.
- Toiviainen, Heikki (2006). *Johdatus Suomen yksityisoikeudellisia yhteisöjä ja säätiöitä koskevaan oikeuteen*. Helsinki: Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta.
- Tuloverolaki 31.12.1992/1535.
- Tuori, Kaarlo (2000). *Kriittinen oikeuspositivismi*. Helsinki: WSLT.
- Villa, Seppo, Jaakko Ossa & Ari Saarnilehto (2007). *Yritysmuodot – toiminta, rahoitus ja verotus*. Vantaa: Dark Oy.
- Villa, Seppo, Manne Airaksinen, Johan Bärlund, Jyrki Jauhiainen, Timo Kaisanlahti, Märten Knuts, Petri Kuoppamäki, Seppo Kymäläinen, Jukka Mähönen, Taina Pihlaja-

rinne, Juha Raitio, Kirsti Rissanen, Klaus Viitanen & Thomas Wilhelmsson (2014). *Yritysoikeus*. 3. painos. Helsinki: Talentum.

Wilhelmson, Thomas & Niilo Jääskinen (2001). *Avoimet yhtiöt ja kommandiittiyhtiöt*. 3. uudistettu painos. Helsinki: Talentum Media Oy.

OIKEUSTAPAUSLUETTELO*Korkein oikeus*

9.3.2015 taltio 449	KKO 2015:17	s. 47
30.12.2010 taltio 2609	KKO 2010:96	s. 43
25.9.2000 taltio 2076	KKO 2000:89	s. 61
24.4.1998 taltio 1258	KKO 1998:48	s. 50
30.1.1998 taltio 279	KKO 1998:10	s. 82
15.12.1993 taltio 4506	KKO 1993:158	s. 49
29.1.1993 taltio 252	KKO 1993:9	s. 50
3.12.1991 taltio 3720	KKO 1991:176	s. 48
3.12.1991 taltio 3717	KKO 1991:173	s. 48
11.4.1990 taltio 1019	KKO 1990:47	s. 48
22.12.1987 taltio 3648	KKO 1987:129	s. 49
17.9.1985 taltio 4019/84	KKO 1985-II-130	s. 22
16.6.1983 taltio 1325	KKO 1983-II-86	s. 75
	KKO 1974-II-100	s. 75
	KKO 1973 II 39	s. 49
	KKO 1972-II-86	s. 71
	KKO 1949-II-397	s. 44

Korkein hallinto-oikeus

17.1.2008 taltio 55		s. 9
---------------------	--	------